

Lördagen den 25 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 23 och protokollet för den 17 dennes.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige uti Riksbanken och Riksgälds-kontoret jemte deras suppleanter; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde.

Herr Björkenstam	med 48 röster,
” Burman	” 48 ”
” de Maré	” 48 ”
” Häggström	” 48 ”
” Odelberg	” 48 ”
” Reuterskiöld	” 48 ”
” Rydén	” 48 ”
” Wijkander	” 48 ”
” Bennich	” 47 ”
” von Braun	” 47 ”
Grefve Hamilton, H. B. A.	” 47 ”
Herr von Hofsten	” 47 ”
” Holmberg	” 47 ”
Grefve Mörner, A. E. K.	” 47 ”
Herr Peyron	” 47 ”
” Ribbing	” 47 ”
” Rosensvärd	” 47 ”
” Sahlin	” 47 ”
Grefve Sparre, N. G. A.	” 47 ”
Herr von Sydow	” 47 ”
Grefve Beck-Friis	” 45 ”
Friherre von Essen	” 45 ”
Herr Petre	” 42 ”
” Tornerhjelm	” 33 ”

Företogs val af sex suppleanter till Kammarens valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige uti Riksbanken och Riksgäldskontoret, jemte deras suppleanter; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Friherre Ramel	med 50 röster
Herr von Strokirch	” 50 ”
” Hamberg	” 50 ”
” Lenning	” 50 ”
” Nordenfelt O.	” 50 ”
” Beijer	” 46 ”

sedan ordningen mellan de ledamöter, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 23 dennes bordlagda memorial N:o 72, angående utdelning af exemplar utaf Konstitutions-Utskottets tryckta memorial och öfriga expeditioner vid 1809–1810 års riksdag.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 23 dennes bordlagda memorial N:o 73, angående pension åt afidne sekreteraren i Riksgäldskontoret C. G. Stuarts enka.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 23 dennes bordlagda memorial:

N:o 74, angående förhöjning i aflöningen för vaktmästaren vid Justitieombudsmans-expeditionen; och

N:o 75, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 23 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 76, i anledning af väckt motion om öfverlemnande till Riksgäldskontoret af vissa för landtförsvaret afsedda kassor och fonder samt

N:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående dyrtidstillägg för kleresistaten vid Kongl. flottan m. m.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 23 dennes bordlagda utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ändringar i Kongl. förordningen den 26 April 1861, rörande de allmänna grunderna för hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet.

Föredrogs första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 23 dennes bordlagda utlåtande N:o 7, i anledning af väckt förslag om underdånig hemställan till Kongl. Maj:t angående åstadkommande af permanenta skiljedomstolar för biläggande af internationela tvistefrågor.

Friherre Sprengtporten: Jag har ingenting att anmärka mot Utskottets slutliga framställning; men ehuru jag sålunda icke kan annat än gilla Utskottets afstyrkande af den ifrågavarande motionen, kan jag dock icke underlåta att göra anmärkning deremot, att Utskottet i motiveringen på indirekt sätt erkänt riktigheten af den i motionen uttryckta princip, hvilket jag för min del icke anser mig kunna göra. I den af Andra Kammarens Tillfälliga Utskott gjorda hemställan, hvilken af Andra Kammaren bifallits, framställas två alternativer för afgörandet af så beskaffade internationela tvistefrågor, hvarom här är fråga. Det ena är, att dylika frågor skulle afgöras af skiljedomstolar, tillsatta i följd af speciela öfverenskommelser vid hvarje särskildt tillfälle, men derom behöfver intet uttalande ske, ty detta är en ända sedan freden i Paris 1814 inom statsrätten och folk-rätten erkänd grundsats. Utskottet har i fråga om detta alternativ åberopat tvenne frågor från den senaste tiden, nemligen dels den s. k. Alabamafrågan och dels St: Juanfrågan, eller den tvist, som uppstod mellan Nordamerikas Förenta Stater och England och i hvilken Kejsaren af Tyskland var kallad till skiljedomare.

Hvad åter angår det andra alternativet, att en permanent skiljedomstol skulle inrättas för afgörandet af sådana tvister, så tillåter jag mig anmärka, att tvistefrågor emellan stater kunna vara af sådan beskaffenhet, att den ena staten eller folket icke kan, utan att förneka sig sjelf, ingå på att öfverlemna en fråga till någon annan makts afgörande. Denna Kammares Tillfälliga Utskott har också i sitt yttrande ådagalagt huruledes senaste tiders erfarenhet visar, att tillämpningen af detta alternativ, oberäknadt svårigheten att kunna inrätta en dylik permanent internationel skiljedomstol, visat sig i hög grad otillförlitlig.

På dessa skäl får jag instämma i Utskottets hemställan derom, att Andra Kammarens beslut angående biträdande af motionen icke måtte af denna Kammare bifallas.

Herr Stråle: Icke annat än jag fattat, var den siste ärade talaren fullkomligt af samma åsigt som Tillfälliga Utskottets majoritet utom så till vida, att han ansåg, att Utskottet, i strid mot hans mening, erkänt riktigheten af sjelfva den grund, som för motionen var framlagd,

men så kan åtminstone icke jag läsa Utskottets betänkande. Utskottet har väl sagt, att det "till fulla värdet uppskattat den riktning af våra dagars politik, som frambragt Alabama- och St: Juans-frågornas lösning"; men Utskottet har på samma gång hänvisat till, att åtskilliga andra internationela frågor under senaste tiden blifvit lösta på ett annat sätt, eller genom *svärdet*. Utskottets antagande "att vår regering hyser *de* fredliga åsikter nationen värderar" utesluter ju alldeles icke den tanke, att sådana händelser möjligen *kunna* inträffa, att de fredliga åsikterna måste utbytas emot andra. Jag kan således icke finna, att någon egentlig meningsskiljaktighet emellan Utskottet och den siste talaren eger rum.

Friherre Sprengtporten: Jag har genom min anmärkning velat fästa uppmärksamheten på följande ord, som förekomma i Utskottets betänkande "att all anledning finnes att antaga, det vår regering hyser de fredliga åsikter, nationen värderar, och skall, när helst tillfälle dertill yppar sig, verka för nämnda åsikters främjande". Det torde vara alldeles för tidigt, innan man känner en internationel tvistefrågas beskaffenhet, att yttra sig om, på hvad sätt den kan komma att uppfattas. Jag kan för min del icke finna, att den siste talaren vederlagt riktigheten af denna anmärkning.

Herr von Koch: Jag har icke i annan måtto varit af skiljaktig mening mot Utskottet, än att jag för min del ansett, att man bort litet skarpare accentuera skälen för afslag. Jag har nemligen utaf motiverna till Herr Jonas Jonassons samt Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts förslag tyckt mig spåra, dels ett slags föreställningssätt, att det torde vara nog att göra en demonstration från vår diplomati för att undgå, såsom det deruti säges, att "medborgarnes, med svett och möda förvärfvade penningar användas till improduktiva ändamål", hvarmed väl menats fäderneslandets försvar, dels hoppet om en snart förestående "allmän afväpning". Jag hade velat med några ord bemöta detta. Mig synes det beklagligen, hurusom det icke längesedan, till och med af statsmän, närda hopp om en längre allmän fred under de senaste åren, blifvit vida mera minskadt än ökad, samt att, för det närvarande, enda utvägen för alla Europeiska folk, hvilka önska lefva i fred, är långt ifrån *allmän afväpning*, utan tvärtom *allmän beväpning*.

En annan omständighet, som jag äfven ville, att man på ett annat sätt uttryckt, var, att jag ansåg, att man bort ännu mera accentuera landets fasta öfvertygelse, att vår nuvarande regering ingalunda behöver någon särskild uppmaning, hvarken för att väl bevaka fredens och *alla* fosterlandets *egna* intressen, eller för att afhålla sig från objuden äfventyrlig inblandning i stormakternas och Europas *andra* allmänna angelägenheter. Det var i den riktningen, jag ansåg, att man bort motivera detta betänkande. Emellertid instämmer jag nu uti det sint, hvartill Utskottet kommit.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 21 och 22 dennes bordlagda betänkande N:o 10, med förslag rörande ändringar i 3:dje, 4:de och 5:te afdelningarne af Banko-reglementet.

1:sta punkten.

Herr Mannersskantz: För min del finner jag det här föreslagna stadgandet i mom. 2 föranleda till åtskilliga anmärkningar. Anledningen till detta nya moment tyckes vara den, att de ordinarie deputerade äro öfverhopade af göromål och att de kunna hafva skäligt anspråk på någon tids tjänstledighet. Detta vill jag för min del ingalunda förneka; men det sätt, hvarpå detta skulle afhjelpas enligt detta förslag, anser jag icke vara fullt lämpligt. Då man införde institutionen af två deputerade, med för hvardera lika bestämd skäligen hög aflöning, var jag medlem af Banko-Utskottet, och jag tror mig derföre kunde säga, att meningen dermed var, att begge skulle vara fullt skicklige att sköta deputeradebefattningarnes alla delar och att en af dem derföre skulle vid förfall för den andre kunna supplera denne och fullgöra hans åligganden. Jag tror ock, att, då man höjde aflöningen för fullmäktige i allmänhet mycket utöfver hvad den var förut, man ansåg sig derföre kunna påräkna, att de personer, som insattes i styrelsen, skulle kunna egna sig åtminstone så mycket åt göromålen, att de blefvo nog förtrogne dermed, för att, när så behöfdes, kunna besörja en eller annan del af åt deputerade uppdragna bestyr. Under denna förutsättning, att de båda deputerade skulle kunna supplera hvarandra med afseende å hela den dagliga högre förvaltningen i banken, i händelse af ledighet eller vid tillfälligt förfall för någon ibland dem, äfven som att de kunna få biträde af de andre fullmäktige i fall göromålen så fordrade, tror jag, att det skulle vara mera lämpligt, att icke införa den nya befattning, som här är ifrågasatt, utan i stället gå till väga på det sätt, att, om sådant biträde behöfdes för den deputerade, som har vaxelbestyren speciell sig anförtrodd, han supplerades genom någon annan lämplig person ibland fullmäktige, men att vid inträffande förfall för den andre deputerade, som sköter den allmänna förvaltningen, hans göromål kunde öfvertagas af någon annan inom fullmäktige. Jag tror för min del, att det genom en sådan fördelning skulle blifva lättare att få denna suppling åstadkommen; ty annars måste man tänka sig, att denna biträdande person skulle ega nog stor erfarenhet och skicklighet att vara lämplig att sköta begge deputerades befattningar; men då det är svårt redan nu att få två fullmäktige, hvardera passande för sin särskilda tjänst, skulle det blifva ännu svårare för framtiden, då, på samma gång man skulle utse två deputerade med de egenskaper, som för dem erfordras, man jemväl måste utse en tredje, som skulle hafva nästan större förmåga än de andre, emedan det kan komma i fråga för honom att supplera begges befattningar. Jag har icke något emot, att, på sätt Utskottet på annat ställe föreslagit, arfvodet ökas och att till fullmäktiges disposition ställes ett belopp för ersättning åt den, som vid ena eller andra tillfället kan komma

att supplea den ordinarie deputerad, som har förfall; men jag tror icke, att det är skäl att inrätta en särskild tjänst, såsom här blifvit ifrågasatt. Denna befattning innefattar dessutom ett ganska besynnerligt och mindre behagligt uppdrag för den, som skall mottaga detsamma, emedan det torde vara svårt för någon person att underkasta sig att på det sättet beständigt stå färdig att vara till tjänst så väl för den ene som för den andre af deputerade. Jag tror, att hela denna sak skulle kunna på ett mycket enklare sätt ordnas, om man, i stället för inrättandet af en särskild tjänstebefattning, till fullmäktiges disposition ställde ett lämpligt arvode för detta ändamål.

På grund af de anmärkningar, jag nu gjort, hemställer jag, om icke Kammaren ville återremittera denna punkt af Utskottets betänkande, på det att Utskottet måtte tillse, om icke detta förslag kunde utbytas mot något bättre.

Friherre von Schwerin: Mig synes, att Utskottet i sitt betänkande gifvit goda och tillräckliga skäl för sitt förslag om en biträdande deputerad. Jag anhåller dock att få tillägga några ord. Göromålen inom Riksbanken hafva tagit ett sådant omfång, att de icke kunna skötas af en deputerad, och man har derföre fördelat dem så emellan de båda deputerade, att den ene af dem har allt, som rör den inre förvaltningen, och den andre sköter vexelaffärerna. De senare hafva till följd af den växande rörelsen blifvit mycket vidsträckta och erfordra all möjlig tid och omtanke. Det är naturligt, att desse två deputerade, hvilkas tid är så fullkomligt upptagen, behöfva någon ledighet; och det är då nödvändigt, att det i deras ställe kan vara att tillgå någon inom Riksbanken, som, genom att hafva förvärfvat kännedom om, huru de olika åliggandena der skötas, kan öfvertaga den enes eller andres befattning. Den siste talaren har utan tvifvel haft rätt, då han antydt, att det skulle behöfas en stor förmåga hos den person, som skulle sålunda vara beredd att vid behof öfvertaga antingen den ene eller andre af deputeradebefattningarne; men jag tror, att icke minst för denne person tillika fordras öfning; och för att få någon, som skulle kunna, i fall af behof, ega kännedom vid förrättande af dessa ansvarsfulla uppdrag, har Utskottet framkommit med detta förslag, och får jag nu derå yrka bifall.

Herr Ekman, Johan Jacob: Jag anhåller också att få yrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt. Jag tror icke, att den anordning, som här blifvit af Herr Mannerskantz föreslagen, i fall jag rätt fattade hans förslag, vore riktigt lämplig af det skäl, att de ordinarie deputerade hafva hvar för sig så mycket att göra, att det ingalunda vore tänkbart, att, då den ene af dem åtnjöt ledighet eller hade förfall, den andre skulle kunna sköta äfven den frånvarandes plats. Det är derföre nödvändigt, att en biträdande deputerad finnes, som icke är förhindrad af andra göromål, och då de ordinarie deputerade icke hafva sin semester på samma tid, kommer det icke i fråga för denne biträdande deputerad att sköta mer än en af dessa platser i sender. Jag tror icke heller, att den af Herr Mannerskantz föreslagna

slagna anordningen skulle medföra någon ekonomisk fördel för Riksbanken; ty då han föreslagit, att ett arvode skulle gifvas åt den vikarie, som skulle fylla den plats, som blefve ledig derigenom, att den ene deputerade komme att sköta de båda ordinarie platserna, skulle ju derigenom samma utgift uppstå för Riksbanken. Här har icke varit ifrågasatt, att insätta någon ytterligare ledamot för att fullgöra dessa åligganden, och sålunda ser jag icke annat, än att vi komma till ungefär samma resultat, som Herr Mannerskantz velat åstadkomma, hvarföre jag får anhålla om bifall till Utskottets förslag i denna del.

Herr Fåhræus: Jag kan icke instämma med den af de föregående talarne, som ansett, att ifrågavarande s. k. biträdande deputerad skulle vara öfverflödig. Kammaren torde erinra sig, att för icke många år sedan Kammaren hade att behandla ett förslag, angående semester åt de bankstyrelsen underlydande tjänstemännen. Detta förslag godkändes af Riksdagen på goda grunder. Jag kan för min del icke inse, att det skulle vara mindre skäl att tillämpa denna grundsats äfven i afseende på de deputerade, helst då desse visserligen icke hafva mindre ansträngande göromål än de fleste af de banken underlydande tjänstemännen; men jag fäster mig egentligen vid den här föreslagna benämningen *biträdande deputerad*. Jag anser, att denna benämning är både oegentlig och missledande. Efter vanligt språkbruk förstår man med ordet biträde ett samtidigt medverkande eller understöd åt en annans arbete; men här är, så vidt man kan se af motiveringen, icke fråga om ett så beskaffadt samtidigt biträde, utan endast att, när de ordinarie deputerade åtnjuta ledighet eller hafva förfall, den biträdande deputeraden skulle öfvertaga deras befattning. Jag förstår icke rätt hvad det vill säga att biträda den, som ingenting gör, hvilket ju skulle vara fallet med den som är tjänstledig. Jag föreställer mig derföre, att meningen är, att ifrågavarande tjänsteman skall vara *vikarierande*, och anser således, att detta predikatet bör begagnas i stället för biträdande.

Dessutom har jag en annan betänklighet emot detta förslag. Det kan nemligen inträffa, att man kan finna en lämplig vikarie för en af deputerade, t. ex. den, som har den dagliga förvaltningen om händer; men det är icke sagdt, att han skulle vara lika lämplig att fungera som vaxeldeputerad. Derföre har också i de äldre bankreglementena stadgats, att en suppleant skulle utses för hvardera af de båda deputerade. Jag skulle derföre vilja hafva det förbehåll gjordt, att fullmäktige egde utse två sådana suppleanter i stället för en. Jag tror, att det vore mera i förvaltningens intresse, om man i det hänseendet lemnade fullmäktige fria händer. I hvarje fall får jag tillstyrka bifall till denna punkt i öfrigt, med den förändring, att ordet *biträdande* utbytes mot *vikarierande*.

Herr Rydqvist: I likhet med alla de talare, som hittills haft ordet, anser jag det billigt och nödvändigt, att, då ingenting är i reglementet föreskrifvet angående ledighet för Riksbankens ordinarie

deputerade, en sådan ledighet uttryckligen medgifves dem till en tid af en och en half månad för hvardera. Derom förmodar jag, att olika meningar icke kunna uppstå. I afseende åter på momentet 2, som handlar om en biträdande deputerad, ber jag att få bemärka, att denna tjenstgöring blefve följande: 1:o skulle han vikariera för de ordinarie deputerade 3 månader om året, förutsatt att desse begagnade sig af sin rätt att få tjenstledighet, hvilket väl är sannolikt, likasom att detta skulle inträffa under högsommaren; 2:o skulle han vikariera, då någon af de ordinarie deputerade finge förfall, hvilket möjligen kan inträffa ofta nog; och 3:o skulle han tjenstgöra hela året om såsom fullmäktig för att ständigt följa synnerligast deputeradegöromålens gång. Han skulle således komma i den besynnerliga ställning, att han väl, hvad emolumenterna beträffar, finge nögre inkomst än de fyra andre fullmäktige som ej äro deputerade, men och aldrig, eller åtminstone ytterst sällan, finge åtnjuta någon ledighet. För öfrigt skulle förhållandet blifva, såsom Herr Mannerskantz nämnde, att denne biträdande deputerade skulle, för att fullgöra sina åligganden, vara lika lämplig och skicklig till skötande af de båda deputeradefattningarne, hvilket torde vara svårt nog. Men jag har en annan betänklighet, som jag anser mig böra fritt uttala, nemligen att, om det komme på stat ibland de 7 fullmäktige en sådan, som skulle heta "biträdande deputerad", skulle man möjligen kunna tänka sig, att till någon af de två ordinarie deputerade valdes en person, om hvilken man redan på förhand vore förvissad, att han icke vore passande eller åtminstone icke fullt kvalificerad för befattningen, men hvilken kunde påräkna hjälp af den "biträdande", och att det således kunde blifva ett slags tillämpning af det gamla klassiska ordspråket "spörg min hofmester". Jag tror det är betänkligt att lemna sådant rum för att spela in en och annan person till fullmäktig i Riksbanken. Och slutligen vill jag uttala den åsigt, att, då, efter mitt förmenande, till banko- och riksgäldsfullmäktige icke några andra böra ifrågakomma att utses än sådana personer, som gjort sig kända först och främst för att vara hederliga och rättänkande män, och för det andra för att ega kännedom om och intresse för dithörande ämnen samt att sålunda partiåsigter eller politisk färg aldrig borde ifrågakomma vid val till dessa befattningar, så borde det icke vara svårt att få till bankofullmäktige 7 personer så kvalificerade, att, när de 2 deputerade hafva förfall, bland de återstående 5 kompetenta personer skulle finnas till att sköta speciela befattningar, som åligga de tvänne deputerade.

I den siste ärade talarens anförande i afseende på olämpligheten af att kalla den i fråga ställde, vikarierande deputeranden för "biträdande", instämmer jag, men anhåller på grund af de anmärkningar, Herr Mannerskantz framställt och dem jag nu tagit mig friheten göra, att ärendet måtte blifva till Banko-Utskottet återremitteradt.

Herr Ekman: För min del har jag icke något att invända mot det här framställda förslaget att förändra ordet "biträdande" till "vikarierande", så mycket hellre, som detta ord bättre uttrycker hvad

Utskottet afsett med inrättandet af denna befattning, som på fullmäktiges hemställan blifvit föreslagen.

Vidkommande förslaget att utse två vikarier att tjänstgöra den ene för den ene deputeraden och den andra för den andre, tror jag icke att saken skulle vinna på en sådan anordning, ty just genom att man kan lemna större arvode till en person kan man få bättre arbetskraft, och det är väl icke osannolikt, att de egenskaper, som fordras för skötande af dessa båda befattningar kunna förenas hos en person. Svårighet vore endast att tjänstgöra samtidigt på båda hållen, men detta bör icke komma i fråga.

Att, såsom den siste talaren, förutsätta, att man skulle utse en mindre lämplig person till ordinarie deputerad, derföre att det finnes en biträdande eller vikarierande, som kunde fylla bristen, är något som icke borde kunna nämnas. Den senare skulle ju endast tjänstgöra 3 månader, och således skulle väl de största anspråken ställas på dem som komme, hvar och en, att sköta sin plats $10\frac{1}{2}$ månader om året. För öfrigt läser detta komma att bero på de valmän, hvilka skola utse Bankens styrelse, och då vi nyss gjort ett sådant val, hvilket jag för min del också godkänt, tillåter jag mig icke att genom begagnande af sådana uttryck, som den siste talaren använde, kasta skugga på dem, som Kammaren skänkt sitt förtroende.

Herr Mannerskantz: Den siste talaren yttrade i sitt första anförande, att det icke vore någon vinst att antaga det förslag jag framställt framför Utskottets förslag. Jag tror likväl, att det innefattar en väsendtlig skilnad att gifva fullmäktige frihet att, om de hafva tillgång inom sig på en person, som kan sköta båda befattningarne såsom vikarie, utse en sådan vikarie, men att om en sådan icke finnes, som har förmåga att sköta båda befattningarne, det skulle stå dem fritt att antaga två vikarier och låta den ena sköta den ene deputeradens plats och den andra den andras. Denna ökade frihet för fullmäktige tror jag komma att medföra en väsendtlig fördel, om, såsom sannolikt blir förhållandet, stora svårigheter möta att få en för begge befattningarnes skötande fullt skicklig fullmäktig, som vill åtaga sig att under trenne månader om året och sannolikt under den vackraste årstiden inträda, då hvar och en brukar längta efter ledighet, i begge deputerades ställe för att förrätta deras tjänster, och dessutom att, när någon af dessa har tillfälligt kortare eller längre förfall, vara till reds att göra än den enes och än den andres tjänst, dervid det då ock kan inträffa, att båda samtidigt taga hans tid och krafter i anspråk; ty om ej nog skicklig person finnes att sköta begge tjänsterna eller om ingen vill åtaga sig det mera besvärliga uppdraget att supplera begge de deputerade, finnes då utvägen att kunna fördela arbetet på två; och mig synes det, i likhet med hvad en talare från Göteborgs län anförde, vara principiellt orätt att hafva en vikarie för tvänne tjänster, utan för två olika befattningar bör vara två vikarier. Ehuru jag icke, på sätt en talare antydte, kan antaga att någon plan skulle vara uppgjord att såsom deputerad i Riksbanken insätta en person, som till en så vigtig och så svår befattnings fyllande vore mindre lämplig, är det dock möjligt, att

man blefve mindre uppmärksam på hvem man valde till ordinarie deputerad, då man visste att vid hans sida och till hans biträde finnes en annan, på hvilken han kunde lita, att få både råd och hjälp när så behöfdes. Just derföre att jag ställer stora anspråk på hvar och en af de två ordinarie deputerade sjelfva, och emedan jag önskar att deras plats måtte väl fyllas och anser att detta lättare kan ske derigenom att hvardera får sin suppleant, har jag trott mitt förslag bättre tillgodose i fråga varande förhållanden, än hvad fallet är med Utskottets förslag.

Herr Wijkander: Då Utskottets ordförande och en af dess ledamöter redogjort för de åsigter, som ledt Utskottet i dess framställning, skulle det kanske vara öfverflödigt af mig att begära ordet, men jag har gjort detta med anledning af den siste talarens yttrande. Han förklarade, att han trodde det blifva svårt att finna någon, som kunde fylla de deputerades plats vid inträffande förfall för någon af dem. Detta har Utskottet också funnit, och derföre på ett annat ställe föreslagit särskildt arvode för denna person. Det kan icke finnas någon inom Utskottet, som icke erkänner, att det för Riksbanken vore bättre att det finnes två vikarier än blott en, men det synes dock kunna gå an att försöka, om man icke kunde finna en person, som vore lämplig att vikariera så väl för den ene som för den andre deputeranden. Den siste talaren isynnerhet torde lätt kunna försona sig med en sådan tanke, då han i sitt första anförande framhöll, att den ene deputeranden borde kunna vikariera för den andra. Jag tror äfven, att det är nödvändigt, att det finnes åtminstone en bland fullmäktige, som satt sig in i deputerades göromål, för att, i händelse af förfall för en deputerad, någon måtte finnas, som är med dessa göromål förtrogen.

Jag kan slutligen icke underlåta att, i likhet med en annan ledamot af Utskottet, inlägga en protest mot en talares försök att på förhand klandra de, i dag valda elektorerne eller att gifva dem en instruktion, huru de böra förfara.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, dels af Herr *Fähræus* bifall till densamma med utbyte af ordet *biträdande* emot ordet *vikarierande*, och dels återremiss af punkten; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på punktens godkännande, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på Herr *Fähræi* förslag, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej, och slutligen proposition på punktens återförvisning, hvilken proposition besvarades med många nej, blandade med ja; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten med den af Herr *Fähræus* föreslagna förändring ånyo blifvit gjord samt med många ja, blandade med nej, besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Rydqvist* begärde votering.

Efter det Kammaren, uppå Herr Grefvens och Talmannens hemställan, såsom kontra-proposition vid voteringen antagit återremiss af punkten; uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta punkten af Banko-Utskottets betänkande N:o 10 med den förändring, att ordet *biträdande* utbytes emot ordet *vikarierande*, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas punkten.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—66.

Nej—18.

2:dra punkten.

Herr von Strokirch: Banko-Utskottets förslag att i denna paragraf införa orden "Riksdagens revisorer" kan väl synas vara en sak af mycken liten vikt, men i principiellt hänseende förefaller det mig, som den hade en viss betydelse. När man granskar och genomgår ett reglemente, bör man, enligt min åsigt, noga tillse, att deri icke införes något stadgande, som står i strid med någon redan befintlig, på lag grundad bestämmelse och att icke heller reglementet kommer att omfatta annat än hvad dermed afses. Genom att antaga Utskottets förslag i denna del skulle en sådan oegentlighet uppkomma. Den 1 § af Bankoreglementet innehåller, att Riksbanken skall ostörd förvaltas af fullmäktige. Genom att införa ett så beskaffadt stadgande i 44 § skulle en störande inverkan ske, då revisorerne finge en rätt, som de hittills icke haft. Med åberopande af hvad jag i min reservation anför, anhåller jag att orden "Riksdagens revisorer" måtte ur punkten uteslutas.

Herr Wijkander: Inom Utskottet har jag delat Herr von Strokirchs åsigt och jag delar den fortfarande, men jag har icke ansett frågan vara af den betydenhet, att jag velat tillstyrka Kammaren att fatta ett motsatt beslut mot det, hvartill Utskottet kommit. Det är nemligen en mycket stark strömsättning i denna riktning uti Andra Kammaren, och frågan skulle således sannolikt komma att blifva föremål för gemensam votering, om denna Kammare fattade ett annat beslut än det af Utskottet tillstyrkta. Faktiskt är för öfrigt att revisorerne redan begagna denna rätt, som de nu skulle få på papperet. Jag tror mig med lugnt samvete kunna yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Ribbing: I instruktionen för Riksdagens revisorer finnes dem ålagdt "att granska Riksbankens tillstånd i alla dess delar samt huru densamma efter den tid, som sednast församlade Banko-Utskotts eller Revisorerers granskning omfattat, styrd och förvaltad blifvit"; vidare är dem ålagdt att doldt och förtegdadt hålla hvad som rörer enskilde personers förhållanden till Banken eller för öfrigt i afseende å detta verks förvaltning. enligt Riksdagens beslut, tyst vara bör"; och slutligen att efter fulländad revisionsförrättning "öfver hvad der-vid förekommit till Riksdagen afgifva utförlig berättelse". I instruktionen för Banko-Utskottet, likasom i den för fullmäktige, finnes ordgrannt stadgdadt detsamma, som i instruktionen för revisorerne. Nu är det allom väl bekant, såsom den föregående talaren yttrade, att Riksdagens revisorer hafva begagnat sig af sin rätt, hvilket enligt instruktionen för dem ock är deras pligt, att anmäla hvad de i de så kallade hemliga protokollerna funnit anmärkningsvärdt. Då det nu blifvit påpekadt, att revisorerne, som redan hafva denna rätt, borde i 44 § af bankoreglementet, som handlar om dessa saker, tillerkännas nämnda rättighet, lika väl som den finnes tillagd Banko-Utskottet, allt naturligtvis till ledning för fullmäktige, så är det blott en konsekvens att såsom Utskottet ock föreslagit, helt enkelt införa de felande orden. För min del tror jag, att någon fara derigenom icke bör uppstå då, såsom Utskottet sagt, Riksdagen väl väljer sådana revisorer, att de icke i detta fall trada grannlagenheten för nära på något sätt. Lika med den föregående talaren, anser jag frågan vara af mindre betydighet, men jag anser konsekvensen fordra, att, då denna brist i reglementet blifvit påpekadt, man bör införa ett stadgande sådant som det föreslagna. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i nu föredragna punkt.

Herr Reutersvärd: Det finnes ett ordspråk, som säger, att hvad trenne veta, vet hela världen. Här har talats om hemliga protokoller och enskilda personers transaktioner med Riksbanken, hvilka icke finge yppas. Fullmäktige hafva emellertid tillfälle att få del deraf och Banko-Utskottet lika så. Nu vill man, att äfven revisorerne skola få taga kännedom derom, men jag hemställer, om det kan kallas hemliga protokoll, när 20 personer deraf få taga del. Jag anser att den inskränkning reglementet hittills haft att icke låta revisorerne granska dessa protokoll, är välbetänkt, hvarföre jag yrkar bifall till Herr von Strokirchs reservation och afslag å Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr von Strokirch bifall till densamma med uteslutande af orden *Riksdagens revisorer*; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten, och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:dje—16:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 21 och 22 dennes bordlagda memorial N:o 11, med förslag dels till jemkningar i aflöningsstaten för Riksbankens hufvudkontor, dels till nya aflöningsstater för afdelningskontoren i Göteborg och Malmö.

1:sta punkten.

Herr Fåhræus: I afseende å denna punkt är äfven jag fullkomligt öfverens med Utskottet rörande sjelfva sakförhållandet, men jag kan ej vara tillfredsställd med den form som Utskottet gifvit förslaget. Det har redan förut blifvit anmärkt att uttrycket *biträdande deputerad* är olämpligt och Kammaren har också i en föregående punkt ändrat detsamma till *vikarierande deputerad*, men det är äfven en annan omständighet, som jag ber att få framhålla. Jag anser icke att det är rätt att på förhand bestämma en fix arvodestillökning för den fullmäktig som kan varda utsedd att vikariera för någon af deputerade. Jag antager visserligen att de deputerade, som deltagit i uppgörandet af det nu af Utskottet lemnade förslaget, önska att åtnjuta någon ledighet, men andra deputerade kunna komma, som icke hafva lust att lemna spiran i andra händer, och det torde medgifvas att en ledighet väl är en rättighet, men aldrig kan anses vara en skyldighet. Det skulle sålunda kunna inträffa, att, om båda fullmäktige hela året vore i tjänstgöring, så kunde den af fullmäktige, som på förhand utsetts till vikarierande deputerad, få åtnjuta detta tillägg af 3,000 R:dr utan att hafva utträttat det ringaste mer än de öfriga fullmäktige. Jag tror ej att något dylikt vore hvarken formenligt eller öfverensstämmande med billighet, utan har jag ansett att det vore skäl utbyta den senare stipulationen "och en biträdande deputerad kronor 3,000" mot följande bestämmelse: "Derjemte ega fullmäktige att till arvoden åt den, som fullmäktige bland sig utse att vid tillfällen då deputerade begagna tjänstledighet eller vid för dem inträffande laga förfall dessa befattningar förestå, i förhållande till vikariatstiderna, årligen använda högst 3,000 kronor".

Herr Ekman, Johan Jacob: Jag vågar hemställa att, med bifall till punkten i öfrigt, Kammaren behagade besluta att orden *biträdande deputerad* måtte, på grund af de beslut Kammaren nyss fattade, ändras till *vikarierande deputerad*. För öfrigt tror jag att det är bättre antaga det förslag Utskottet afgifvit, än det som blifvit framställt af den siste ärade talaren, emedan jag icke kan tänka mig möjligheten af att de båda ordinarie deputerade icke skulle begagna sig af semestern, då icke något förslag gjorts att nedsätta deras arvode för den tid de begagna sig af ledigheten, och den vikarierande deputerades tjänstgöring således med all säkerhet kommer att tagas i anspråk.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Herr Ribbing: För min del har jag icke vid behandlingen af löneförhållandena haft något att anmärka mot Utskottets beslut att tillstyrka Kammaren att förhöja arvodena till fullmäktige, men, såsom en vid detta betänkande fogad reservation närmare berör, har jag trott, att, då det nu är första gången som tal är om semester för fullmäktige i Riksbanken, så är det äfven nödvändigt att dervid bestämma hvem som skall ersätta den inkallade suppleanten och på hvad sätt det skall ske. Det är därför, såsom reservationen också närmare angifver, nödvändigt att uttala huru detta skall tillgå. Herrarne torde finna att, om till exempel en deputerad vill åtnjuta sin ledighet och den vikarierande inkallas för att sköta hans tjänst, så kan den vikarierande visserligen äfven fullgöra sin tjänst såsom fullmäktig och bör således äfven få bibehålla sitt arvode såsom sådan. Den ordinarie deputeraden, som har semester, bör sålunda ersätta den under semestertiden till tjänstgöring inkallade suppleanten. Hittills har ingenting varit nämndt om semester, utan när någon velat åtnjuta sådan, har det varit en affär mellan honom och suppleanten, som ingen annan haft med att göra, men som förhållandet nu är, har jag, såsom min reservation visar, ansett att det borde bestämmas att, då suppleant inkallas, den deputerade borde till denne afstå 500 kronor af sitt arvode, hvilket är just hvad som af fullmäktigs nu föreslagna lön sig belöper på den tid semester är medgifven. Det är med anledning häraf, som jag vågar hemställa, att Kammaren ville, med bifall till hvad Banko-Utskottet i 1:sta punkten af dess memorial N:o 11 hemställt, besluta: att de på sidorna 70 och 71 i bilagan till nu gällande bankoreglemente intagna tillämpningsbestämmelser vid "aflöningsstat för fullmäktige i Riksbanken samt tjänstemännen och vaktbetjeningen vid Riksbankens hufvudkontor" måtte erhålla följande lydelse:

"Vid tillämpningen af denna aflöningsstat iakttages följande:
1). Deputerad, som enligt § (42) mom. 3 åtnjuter ledighet, bibehåller sitt arvode såsom deputerad, men afstår arvodet såsom fullmäktig under den tid, ledigheten begagnas.

2—6 likasom nuvarande punkterna 1—5."

Herr Wijkander: Jemte det jag instämmer i hvad Herr Ekman nyss yttrat i afseende å Utskottets förslag, anhåller jag att få tillägga några ord med anledning af hvad den siste talaren yttrade. Han påyrkade, att deputerad, som åtnjuter semester, skall få bibehålla sitt arvode såsom deputerad, men deremot afstå till suppleanten så mycket af arvodet som fullmäktig som belöper sig på semester. Jag ber att Herrarne ville lägga märke till, att han sjelf på samma gång nämnde att bestämmandet om ersättning åt suppleanten hittills varit en alldeles enskild affär. Utskottets majoritet har trott att så kunde äfven hädanefter fortfara, åtminstone till dess man finge från fullmäktige förnimma ett enda ljud af missnöje. Den deputerade är icke blott deputerad utan äfven fullmäktig; Utskottet har uttryckligen sagt, att den deputerade under semestern skall ega uppbära arvode som deputerad, men deremot har Utskottet icke alls vidrört frågan om huru det skall gå med arvodet såsom fullmäktig. Hvarför har Utskottet gått så till väga? Jo, för att icke tvingas att vidröra förhållandet

med öfriga fullmäktige, och detta sammanhänger med frågan, om suppleant ovilkorligen skall inkallas, blott någon fullmäktig för tillfället är hindrad. Jag tror att Riksdagen gör klokast i att icke onödigtvis röra vid dessa förhållanden. Jag vill ej förneka att reservanterne ju teoretiskt kunna hafva rätt, men för Riksdagens förtroendemän bör det vara vida angenämare att hädanefter som hittills sjelfva få reglera dessa förhållanden. Jag tillåter mig sålunda att yrka bifall till Utskottets förslag, med den förändring likvisst som föreslagits af Herr Ekman.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o af Herr *Ekman*, att punkten måtte bifallas med utbyte af ordet *biträdande* emot ordet *vikarierande*; 2:o af Herr *Fähræus*, att Kammaren skulle godkänna punkten med den förändring, att i stället för orden: "och en biträdande deputerad 3,000" infördes följande mening: "Derjemte ega fullmäktige att till arvode åt den, som fullmäktige bland sig utse att vid tillfällen då deputerade begagna tjänstledighet eller vid för dem inträffande laga förfall dessa befattningar förestå, i förhållande till vikariatstiderna, årligen använda högst 3,000 kronor;" 3:o af Herr *Ribbing*, att Kammaren måtte bifalla punkten med den af Herr *Ekman* föreslagna ändring samt derjemte antaga det förslag, som funnes infördt i Herr *Gumælii* med flera vid memorialet fogade reservation, så lydande: "att de på sidorna 70 och 71 i bilagan till nu gällande bankoreglemente intagna tillämpningsbestämmelser vid "aflöningsstat för fullmäktige i Riksbanken samt tjänstemännen och vaktbetjeningen vid Riksbankens hufvudkontor" måtte erhålla följande lydelse:

"Vid tillämpningen af denna aflöningsstat iakttages följande:

1). Deputerad, som enligt § (42) mom. 3 åtnjuter ledighet, bibehåller sitt arvode såsom deputerad, men afstår arvodet såsom fullmäktig under den tid, ledigheten begagnas.

2—6 likasom nuvarande punkterna 1—5."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på antagande af Herr *Ekmans* förslag, då svaren utföllö med många ja jemte några nej, vidare proposition på Herr *Fähræi* yrkande, hvartill svarades många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på hvad Herr *Ribbing* föreslagit, hvilken proposition besvarades med många nej och några ja; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten med den af Herr *Ekman* föreslagna ändring ånyo blifvit gjord samt med många ja jemte några nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Herr Hasselrot: Jag har icke kunnat finna mig tillfredsställd med det svar, herrar fullmäktige lemnat på min motion i förevarande fråga. Jag hade föreslagit, att, då känt vore att lefnadskostnaderna i Göteborg voro större än i Stockholm, tjänstemännen vid länekontoret i Göteborg måtte i afseende å löneförmåner blifva likställda med Riksbankens tjänstemän här i hufvudstaden. Härpå svarar Utskottet eller rättare fullmäktige: "Så vidt nu såsom vederlikar i aflöningsanspråk skola betraktas de, som hafva samma titel å innehafvande tjänstebefattning, torde motionären icke saknat anledning både att väcka sitt förslag och att utsträcka det till flera afdelningskontor än endast det i Göteborg. Men om, såsom fullmäktige hålla före, aflöningarne böra bestämmas icke efter titlar, utan efter göromål, samt hufvudkontorets tjänstemän fått sina aflöningar bestämda på grund af göromål, hvilka varit dem särskildt ålagda, utan att afdelningskontorets tjänstemän varit eller äro dermed betungade, så torde rättvisa och billighet mera tala för olikhet än likhet i fråga om aflöningarne. Hvad för öfrigt lefnadskostnaderna beträffar, bero dessa väsentligen på lefnadssättet och emellan Stockholm, Göteborg och Malmö lära icke förefinnas sådana skiljaktigheter, att hvad som utgör medel för skälig utkomst på det ena stället icke kan förslå på det andra". Då nu öfrige tjänstemän vid afdelningskontoret äro temligen väl tillgodosedde med löneförmåner, vill jag endast hålla mig till ombudsmannen, som är vida sämre lottad än de öfriga. Utskottet säger, att det är icke nog att vara i samma tjänstegrad, utan det fordras att hafva lika mycket arbete för att kunna anses berättigad till lika stor lön, och jag ber då att få se till, huruvida ombudsmannen i Göteborg har lika mycket att göra som ombudsmannen här vid hufvudkontoret eller icke. Det torde icke kunna motsägas att vid afdelningskontoret i Göteborg föredragas och afgöras ett långt större antal läneakter än här vid hufvudkontoret; det är nemligen känt att kontoret i Göteborg beaktat allmogens behof af små lån och lemnar ut många sådana, under det att deremot i Stockholm lånen i allmänhet äro större. Man har ansett dessa små lån vara till stor fördel för de mindre jordbrukarne, och jag tror för min del att styrelsen för afdelningskontoret handlat mycket klokt, som tillmötesgått deras intressen i detta fall. Resultatet har emellertid blifvit det att ombudsmannen i Göteborg fått långt mer att göra än den i Stockholm emedan han skolat granska långt flere länehandlingar och äfven verkställa långt flere lagsökningar; han hade sålunda under sista året att utföra ej mindre än 212 lagsökningar. Nu invänder man, att ombudsmannen i Stockholm har andra särskilda göromål förutom de som tillkomma honom för hufvudkontoret; så skall han bland annat "föra hela Riksbankens talan i de fall detta kan ifrågakomma." Det skulle vara intressant att veta hur ofta det verkligen kan ifrågakomma. Det är ett skäl som jag ej kan gilla. Jag säger dock ingalunda, att ombudsmannen i Stockholm har för mycket, utan endast att den i Göteborg har för litet. Ett annat besynnerligt skäl, som fullmäktige anført för att ombudsmannen i Göteborg ej skulle få bättre vilkor, är att honom beviljats ett afdrag på det belopp, med hvilket han blifvit känd skyldig att ersätta banken för en förlust som drabbat densamma

genom falska lånehandlingars mottagande, men till godtgörande af hvilken förlust han dock, såsom bekant, under flera år fått vidkännas en årlig utgift till banken af 1,500 R:dr. Jar ber dervid att få nämna, att denne man blef dömd att ersätta Riksbanken 20,000 R:dr, som också gjorts med undantag af hvad som belöpte på de tre sista åren med 1,500 R:dr för hvarterda året eller tillsammans 4,500 R:dr. Detta är allt hvad som blifvit efterskänkt! Mig synes det vara ett bra nog eget skäl att vägra honom högre lön, därför att han fått till banken betala 15,500 R:dr, hvarigenom hans besparingar gått åt och han bragts nästan till armod. Han har mer att göra, större lefnadskostnader och mindre lön än ombudsmannen i Stockholm. Denne sistnämnde har 3,000 R:dr i lön samt 500 R:dr efter fem års tjenstgöring och ytterligare 500 R:dr efter ännu fem års tjenstgöring; härtill kommer dessutom tjenstgöringspenningar med 1,000 R:dr, så att efter 10 år kan han hafva 5,000 R:dr. Åt ombudsmannen i Göteborg hafva fullmäktige deremot föreslagit en lön af 1,600 R:dr samt 600 R:dr i tjenstgöringspenningar eller tillsammans 2,200 R:dr, hvaröfver han ej skulle kunna komma. Utskottet har emellertid föreslagit att tjenstgöringspenningarne skulle höjas till 900 R:dr, så att hela lönen komme att uppgå till 2,500 R:dr, men dertill äro inkomsterna reducerade för denne man, som i många år med utmärkt redbarhet skött sin tjenst och det till en början med åtnjutande af rätt att hafva kommissioner, då han hade en inkomst af 6,000 R:dr. Med ett penndrag af Riksdagen beröfvades han och flere med honom denna biinkomst. Fullmäktige hafva såsom ersättning föreslagit att gifva honom 200 R:drs tillökning på tjenstgöringspenningarne, det gränisar nästan till hån. Utskottet fann sig också föranlåtet att i dess ställe föreslå 500 R:dr. En annan oegentlighet är att, under det ombudsmannen i Stockholm fått rätt till ålderstillägg, så har en sådan rätt icke medgifvits åt ombudsmannen i Göteborg. Härpå svarar man att ombudsmannen i Malmö icke heller fått ett dylikt tillägg. Vill man jemföra Malmö med Göteborg, så får jag svara med Utskottets egna ord, att man bör se till att endast motsvarande arbete ersättes med lika stora löner, och att ombudsmannens göromål i Malmö äro af vida mindre betydelse än ombudsmannens i Göteborg torde ej kunna bestridas.

Jag anhåller således, att Kammarrens täcktes behjerta dessa för hållanden samt bevilja ett ålderstillägg åt ombudsmannen i Göteborg. Jag får föreslå att efter bestämmelsen om den till honom utgående lön inskjutas orden: "hvilket belopp kan förhöjas efter fem års ordinarie tjenst med 400 kronor och efter 10 års tjenst med ytterligare 400 kronor." Äfven med ett sådant tillägg blifva verkligen icke hans löneförmåner alltför stora.

Herr Ekman, Johan Jacob: Om jag kunde hysa något hopp om framgång, och kunde förena ett sådant förslag med min öfvertygelse, skulle jag påyrka högre löneförmåner både för ombudsmannen vid afdelningskontoret i Göteborg och för de öfrige tjänstemännen derstädes, men jag tror, att hvad Utskottet här föreslagit, är allt, som man kan hoppas skall blifva af Riksdagen beviljad. Förhållandet med nämnde ombudsmans lönevilkor är det, att fullmäk-

tige hade föreslagit för honom ett belopp af inalles 3,000 kronor och i sammanhang dermed indragning af den kanslisttjänst, som förefinnes vid afdelningskontoret i Göteborg, hvarför lönen utgår med 800 kronor, med åliggande likväl för ombudsmannen att fullgöra de skyldigheter, som nu tillhöra kanslisten. Emellertid fann Utskottet, att kanslisten, som fordrade att uppföras på indragningsstat med full lön, borde bibehållas och fullmäktige hemställde då om en nedsättning i tjänstgöringspenningarne för ombudsmannen, motsvarande kanslistlönen, eller 800 kronor, så att ombudsmannens aflöning skulle blifva 2,200 kronor. Utskottet fann likväl, att, då ombudsmannen, derest kanslisttjänsten blifvit indragen, troligen ej behöft betala ett biträde med 800 kronor, löneförmånerna kunde ökas till 2,500 kronor. Till denna Utskottets framställning vågar jag anhålla om bifall, men jag kan på samma gång ej underlåta att till besvarande upptaga ett och annat af hvad den siste talaren anförde, särskildt hvad han yttrade derom, att ombudsmannen i Göteborg skulle hafva mera att göra än ombudsmannen i Stockholm. Det må vara, att han haft mer att göra på grund deraf, att kontoret i Göteborg alltför mycket befattat sig med små lån och årliga undersökningar angående dessa, men allt detta bör mycket väl kunna förenklas och göromålen således inskränkas. För öfrigt har denna ombudsman i jmförelse med de andra tjänstemännen vid kontoret en fördel deri, att han får sköta äfven andra befattningar, och jag tror, att hans tid väl räcker till härför, så vida han vid kontoret ej förrättar andra göromål än de behöfliga. Jag tror mig äfven veta, att den nuvarande ombudsmannen har en annan tjänst bredvid.

Att lefnadskostnaderna skulle vara högre i Göteborg än i Stockholm tror jag vara ett misstag; utan torde de vara ungefär lika. Hyrorna äro i Göteborg höga, men ombudsmannen har en våning i kontorets hus, hvarför han erlägger endast 150 kronor, ehuru våningen är värd mycket mer.

Hvad slutligen beträffar den siste talarens yttrande om lämpligheten att tilldela i fråga varande tjänsteman ålderstillägg, kan jag ej godkänna detsamma, enär han ej står på samma fot som de öfrige tjänstemännen, hvilka ej få innehafva andra befattningar. Jag tror med afseende på hans år snarare, att fråga kunde blifva att uppföra honom på pensionsstat. Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag så väl i hvad det rör ombudsmannens som de öfriga tjänstemännens lönevilkor.

Herr Hasselrot: Jag ber få fästa uppmärksamheten på, att den siste talaren medgifvit, att ombudsmannen i Göteborg har mer att göra än ombudsmannen i Stockholm, ehuru han ansåg att förhållandet ej borde vara sådant. Att så är, beror väl dock på styrelsen. Ett faktum är således, att ombudsmannen i Göteborg har mer göromål än ombudsmannen i Stockholm. Om han kan få mindre lemnar jag derhän. Jag tror äfven konsekvensen fordra, att han medgifves rätt till ålderstillägg, då ombudsmannen i Stockholm har sådan rätt, ehuru äfven han innehar annan tjänst.

Herr Ekman: Jag tror mig ej hafva medgifvit, att ombudsmannen vid kontoret i Göteborg har mer att göra än ombudsmannen vid hufvudkontoret. Jag har velat uttala, att han har mer att göra än jag tror han borde eller behöfde hafva. För öfrigt måste man taga i anspråk en helt annan förmåga hos ombudsmannen vid hufvudkontoret än hos ombudsmannen vid ett afdelningskontor. Den förre måste vara en juridiskt bildad person med ganska mycket större förmåga än som behöfver förutsättas hos den senare.

Hvad beträffar att ombudsmannen i Stockholm har fått ålders-tillägg, ehuru han har en annan tjänst derjemte, så kommer det sig deraf, att han redan innehade denna andra tjänst, då omregleringen egde rum. Skulle nu en ombudsman tillsättas, så finge han ej innehafva annan tjänst.

Herr Dufva: Jag har endast att genmäla ett par omständigheter med anledning af det klander, en talare riktat mot fullmäktiges yttrande i saken. Han omnämnde, att antalet lån vid kontoret i Göteborg var större än i Stockholm och den inverkan detta efter hans mening skulle hafva på ombudsmannens vid hvartera kontoret göromål. Jag ber att få erinra derom, att ett undantagsförhållande nu eger rum, i afseende på den så kallade allmänna diskonten eller lånen med omsättningsrätt, i det dessa lån icke så mycket begagnas; utan dertill anvisade medel till stor del ligga obegagnade, men man behöfver blott gå några få år tillbaka, exempelvis till Juni 1870, då ännu fonden var begagnad, för att finna, att då lika många sådana lån voro utgifna i Stockholm som i Göteborg. Att alla de öfriga lånerörelserna äro starkare representerade i Stockholm än i Göteborg är tillfälle att inhemta af kvartalsredovisningarne. Om således ombudsmännens göromål skulle bero på antalet lån, så vore det en helt och hållet tillfällig omständighet att ombudsmannen i Stockholm nu skulle hafva mindre att göra än ombudsmannen i Göteborg, men, så vidt jag vet, är det ett fullkomligt misstag att säga det ombudsmännens göromål bero på antalet lån, ty det hör icke till deras göromål, åtminstone ej i Riksbanken, att granska lånehandlingar. Detta tillhör andra tjänstemän. Den granskning af lånehandlingar, ombudsmannen i Göteborg må hafva hatt, har han säkerligen haft såsom kommissionär, icke såsom ombudsman, ty att han i denna sistnämnda egenskap skulle hafva utöfvat sådan granskning går ej ihop med tjänstgöringsordningarne, så vida ej dessa vid kontoret i Göteborg varit särdeles mycket afvikande från hufvudkontorets. Att åter antalet lån med omsättningsrätt, ehuru dertill för kontoret i Göteborg anvisade medel varit betydligt lägre än här i Stockholm kunnat vara nästan lika många i Göteborg, som i Stockholm, har berott på det så kallade kommissionärsintresset, ett missbruk som funnits både i Stockholm och i Göteborg, men som jag nu hoppas skall vara afskaffadt. Dess verkningar fortfara dock ännu i det höga antalet lån i Göteborg, enär känt är, att i Göteborg lånen alltjemt ned-sattes till små belopp för att öka antalet och befordra kommissionärens intresse.

Slutligen ber jag få anmärka, att ombudsmannen i Stockholm

icke åtnjuter ålderstillägg på lönen. Han har ej fått något sådant, just emedan han innehar en annan tjänst, hvilket åter beror på fordna förhållanden, då sådant var medgifvet och till följd hvaraf, man ej kunnat fråntaga honom den.

Jag hemställer om bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Hasselrot: Jag har reglementet i hand, som tillerkänner ombudsmannen i Stockholm ålderstillägg af 500 kronor.

Herr Dufva: Jag ber få fästa uppmärksamhet på, att vid aflöningsstaten finnas fogade några bestämmelser angående tillämpningen, och att enligt det första af dessa den nuvarande ombudsmannen i Stockholm, som innehar tjänst utom Riksbanken, ej får tillträda de i staten bestämda löneförmåner. Jag vågar således påstå, att min uppgift, att han ej njuter ålderstillägg är riktigt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr Hasselrot, att punkten måtte antagas med den förändring, att efter orden: "Ombudsmannen: lön 1,600" infördes följande mening: "hvilket belopp kan förhöjas efter fem års ordinarie tjänst med 400 kronor och efter tio års tjänst med ytterligare 400 kronor"; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten oförändrad och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

4:de punkten.

Herr Hasselrot: Jag inser mycket väl, att det ej är möjligt att få någon rättelse i hvad Utskottet föreslagit, men jag anser mig likväl böra föreslå en af rättvisan påkallad ändring. Då de öfrige tjänstemännen, såsom på sid. 10 i betänkandet inhemtas, erhållit rättighet till löneförhöjning från den 10 Oktober nästlidet år, så har ombudsmannen i Göteborg fått denna rätt först från och med månaden näst efter den, då staten blifvit af Riksdagen fastställd. Han har således kommit i en sämre ställning än alla de öfriga tjänstemännen. Detta är en besynnerlighet, som jag ej kan förklara. Ehuru jag ej har hopp om framgång, föreslår jag dock den förändring i denna punkt, att ombudsmannen i Göteborg må uppföras å den nya aflöningsstaten från samma tid som de andre tjänstemännen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att Herr Hasselrot hade yrkat, att punkten skulle bifallas med den förändring, att orden: "månaden näst efter den, då staten blifvit af Riksdagen fastställd" utbyttes emot orden: "den 1 Oktober 1873"; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på Herr Hasselrots yrkande, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som

nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten oförändrad ånyo blifvit gjord samt med många både ja och nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Hasselrot* begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller 4:de punkten i Banko-Utskottets memorial N:o 11, röstar

Den, det ej vill, röstar

Ja;
Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med den förändring, att i stället för orden: “månaden näst efter den, då staten blifvit af Riksdagen fastställd“ införas orden: “den 1 Oktober 1873“.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—40.
Nej—39.

5:te, 6:te och 7:de punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 18 och 20 dennes bordlagda betänkande N:o 6, angående tullbevillningen.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att detta betänkande skulle punktvis företagas till afgörande.

Svarades ja.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Herr *Rydqvist*: Sedan Kammaren nu beslutat, att detta betänkande skall punktvis föredragas, så får jag vördsamt hemställa, att 4:de punkten måtte förekomma näst efter den 9:de. Skälet till denna min hemställan är det, att då 4:de punkten handlar om såväl kopparstick, estamper, stålstick och träsnitt, som äfven om litografiska och fotografiska arbeten, men bestämmelserna rörande litografiska arbeten kunna blifva beroende af det beslut Kammaren kan

komma att fatta i afseende på 9:de punkten, som handlar om papper, så bör sistnämnda punkt i betänkandet lämpligen föredragas före den 4:de; och får jag hos Herr Talmannen vördsamt anhålla om proposition derå.

Sedan Kammararen, uppå gjord proposition, till denna hemställan lemnat bifall, föredrogs

1:sta punkten.

Lades till handlingarne.

2:dra och 3:dje samt 5:te—8:de punkterna.

Biföllos.

9:de punkten.

Herr Rydqvist: Bevillnings-Utskottets nu föreliggande betänkande är i det hänseendet af särdeles intresse, att Utskottet tillkännagifvit, hvad man äfven kan finna af en bilaga till betänkandet, det Utskottet funnit anledning att i åtskilliga af de frågor, som Utskottet här, proprio motu företagit till behandling, inhemta yttranden af sakkunnige personer. Det är högst intressant att finna, det Utskottet begagnat sig af ett sådant sätt att gå till väga. Man ser äfven af nämnda bilaga, att de sakkunnige män, till hvilka Utskottet vänt sig med förfrågningar, utgöras af åtskillige bokförläggare, boktryckare och litografer i Stockholm. Utskottet har velat höra deras åsikter angående lämpligheten af förändringar i tulltaxan i följande särskilda punkter, nemligen först i fråga om "*böcker, andra, på svenska språket författade*", sedermera i afseende på "*bokstafsstämplar samt boktryck och stilar m. fl.*", vidare rörande "*bok- och koppartryckssvärta*" samt slutligen angående "*kopparstick, estamper, stålstick, litografiska och fotografiska arbeten samt träsnitt*". Dessa voro de af Bevillnings-Utskottet sjelft i fråga satta förändringar. Men då en sådan korporation, som den här i fråga varande eller svenske bokförläggareföreningen, hvilken icke allenast är fullt sakkunnig, utan äfven för sin egen del mycket intresserad i saken, erhållit en dylik uppmaning att yttra sina åsikter, så kunde man med säkerhet vänta sig, att den icke blott skulle yttra sig öfver de framställda frågorna, i afseende å hvilka naturligtvis en fullständig tullfrihet skulle komma att begäras, utan äfven gifva sig in på andra områden, der man kunde hafva önskingar att framställa, men i hvilka intet utlåtande blifvit begärdt. Så skedde äfvenledes, och de sakkunnige männen hafva således slagit sig ned jemväl på artikeln *papper*, i afseende hvarå de föreslagit åtskilliga förändringar. Utskottet har i alla de föregående punkterna ansett de erhållna upplysningarna vara goda och riktiga, och på grund deraf tillstyrkt flera förändringar i öfverensstämmelse med de sålunda uttalade åsikterna. Men i den sistnämnda frågan, hvaröfver Utskottet icke begärt några upplysningar, har det ej gått alldeles på samma sätt. Jag

ber

ber nu att få fästa uppmärksamheten på det ganska intressanta yttrande, som de sakkunnige och i saken intresserade personerna deröfver afgifvit. De yttra sig sålunda: "Då vi härmed taga oss friheten att i våra yrkens intresse framställa en önskan om borttagande af tullen å de papperssorter, som för vår förbrukning äro af största betydhet, inse vi mer än väl, att, då vi genom detta önskningsmål träda i i strid med ett annat yrkes intresse, vår anhållan icke kan beviljas allenast på grund af de skäl, som hemtas af våra egna fördelar, utan att dertill äfven måste läggas skäl af mera allmänt ekonomisk natur". Hvilket yrke som här åsyftas, nämnes icke; naturligtvis är det de svenska *pappersfabrikanternes*. Derefter beskrifva de sakkunnige männen de der skälen af mera ekonomisk natur. Jag vill icke besvärta Kammarens ledamöter med att nu uppläsa desamma; de återfinnas på 25:te sidan af Utskottets betänkande. Det är blott några få omständigheter, till hvilka jag nu särskildt vill hålla mig i detta ganska väl och skickligt skrifna utlåtande af de sakkunnige männen. Det heter längre ned på samma sida: "Men äfven den för sug-, tryckm. fl. sorters papper bestämde tull, hvilken för ordinär vara uppgår till 8 å 12 procent af värdet är för konsumenterna af denna vara i mer än ett hänseende tryckande". Och vidare: "härtill kommer, att efter hvad boktryckare och bokförläggare samtliga kunna bevittna, de svenska pappersbrukens produktion i senare tider vanligen endast med svårighet och stundom alldeles icke kan tillfredsställa efterfrågan ens å de ordinära papperssorterna; och under sådana förhållanden torde väl kunna sättas i fråga, huruvida en skyddstull, som länder papperskonsumenterna, i första hand bokförläggarne, men med dem äfven hela den läsande allmänheten till förfång, med rätta tillerkännes en produktionsgren, som ej ens quantitativt förmår fylla konsumtionens behof". Det är den gamla vanliga käpphästen, som alltid användes af frihandelssystemets anhängare, så fort det blir fråga om att borttaga någon tull. Detta utlåtande, som är underskrifvet af vissa af den svenska bokförläggareföreningen utsedde delegerade, är dateradt den 5 sistlidne Mars; och jag har anledning att förmoda, att det kom Utskottet till handa den dagen eller åtminstone kort derefter. Utskottets eget betänkande är åter dateradt den 14 April, således nära fem veckor senare. Äfven om nu Utskottet icke fått en så tydlig anvisning i hvad de delegerade sjelfve yttrat om "*ett annat yrkes intressen*". så hade väl Utskottet ändock bort kunna erinra sig den gamla regeln: *audiatur et altera pars*. Tid dertill saknades icke. Om det hade behagat Utskottet att gå den andra sidan lika välviljigt till mötes, som det gjort med dem, som äro direkt intresserade för att erhålla tullfrihet på de i fråga varande artiklarna, så hade det ganska lätt gått för sig att utfärda ett litet cirkulär till några af de största pappersfabrikanterna och anhålla, att de, om de ville uttala sig i frågan, måtte inkomma med sina yttranden till Utskottet inom åtta eller fjorton dagar derefter. Man hade kunnat vända sig till lämplige personer t. ex inom Göteborgs och Stockholms län, der de största pappersbruken finnas. Så har emellertid ej skett; denna *altera pars* har icke blifvit hörd. Man torde likväl kunna säga, att det icke är billigt och rättvist att gå så till väga, att man inhemtar yttrande af

sakkunnige personer på den ena sidan, men icke bryr sig om den andra, som dock är lika intresserad i frågan. Om Riksdagen nu antager Utskottets förslag, hvilket visserligen icke går så långt, som de delegerade påyrkat, men i alla fall nedsätter tullen på tryckpapper till hälften, så kommer denna förändring till stånd, utan att pappersfabrikanterna derom veta det ringaste, förrän de kanske en vacker dag få läsa i tidningarne, att de tullsatsar, som hittills funnits till skydd för deras yrke, i en hastig vändning blifvit minskade till hälften. Jag skulle för min del tro, att en annan eller mera opartisk utredning af frågan varit behöflig, innan Utskottet kommit fram med den nu föreslagna förändringen.

Detta hvad behandlingen af frågan beträffar. Jag ber nu att få gå själfva saken litet närmare på lifvet. De af Utskottet hörde bokförläggarne hafva föreslagit en så lydande redaktion af den i fråga varande punkten i tulltaxan:

Papper: kardus-, makulatur-, polér- eller smergel-, pr skålpund 1 öre;
 tapet- 4 öre;
 linieradt papper 8 öre;
 alla andra slag fria.

Hvarför den första rubriken med ett öres tull skall stå kvar, förstår jag egentligen icke, då desse sakkunnige eljest vilja taga bort eller minska tullsatserna för så många andra pappersartiklar. *Tapetpapper* skulle äfven, jemlikt deras åsikter, behålla sin gamla tullsats; det fanns nemligen ingen anledning för bokförläggarne att lägga sig i den affären, ehuru det klarligen för tapetfabrikanterna vore af lika stor vikt, om tullen på sådant papper blifve upphäfd. Men då denna icke berörde de förstnämndes intressen, så fick den stå kvar som förut, och får det äfvenledes efter Utskottets förslag. Allt annat skulle blifva fritt, utom linieradt papper. Så långt har emellertid Utskottet icke velat gå. Utskottet säger nemligen i den nu förevarande punkten:

Ehuru Utskottet villigt medgifver, att flera af dessa skäl äro synnerligen beaktansvärda, och att artikeln papper, såsom nödvändighetsvara icke blott för alla grenar af näringslifvet utan ock för, snart sagdt, hvarje enskild, bör, så vidt ske kan, från tullbeskattning befrias, samt den starka tillväxt af papperstillverkningen inom landet och den alltmåra tilltagande utförseln af vissa slag papper i förening med det kända förhållande, att den inhemska tillverkningen af sådana pappersslag, för hvilka det högre tullskyddet ännu eger rum, företrädesvis lemnar anledning till berättigadt klander i afseende å produkternas godhet, nogsam synes utmärka lämpligheten och angelägenheten deraf, att gällande tullbestämmelser för artikeln papper i allmänhet underkastas en omfattande undersökning, har Utskottet, som icke varit i tillfälle att med all erforderlig fullständighet företaga en dylik undersökning, nu funnit sig böra ifrågasätta förändring af tullbestämmelserna endast för de pappersslag, hvilka företrädesvis och nästan uteslutande hafva användning såsom material för de näringsgrenar, i afseende å hvilkas tryckerialster Utskottet här ofvan föreslagit förändring af nu gällande tulltaxa."

Vidare säger Utskottet, att "den svenska tillverkningen af flera

bland dessa papperslag är hvarken till beskaffenheten nöjaktig eller emot förbrukningens behof svarande“, i anledning hvaraf Utskottet hemställer, att tullen å sug-, färgadt eller ofärgadt, samt tryck- och planschpapper måtte vardas till två öre skålpundet nedsatt“. Frågan har således blifvit reducerad derhän, huruvida det kan vara lämpligt att nu minska tullsatsen under denna rubrik med 50 procent eller till två öre. Härvid är naturligtvis tryckpapperet hufvudsaken. På sätt jag tagit mig friheten att påpeka, har i denna fråga bokförläggareföreningen uppträdt såsom talman för *konsumenterna*. Märk, mine Herrar! för *konsumenterna*. Om det nu hade fallit Utskottet in— och i detta afseende kan det verkligen grundlagsenligt falla Utskottet in att den ena riksdagen peka på vissa artiklar, och den andra riksdagen på några andra artiklar i tulltaxan — om det således fallit Utskottet in att föreslå Riksdagen tullens borttagande å artiklarne *papper, anis*, o. d., och Utskottet af den anledningen och för att i ämnet höra *sakkunnige* män, utfärdat en cirkulärskrifvelse till åtskillige kryddkramhandlare, hvad tron J då, mine Herrar, att desse sakkunnige män skulle hafva svarat? Jag är öfvertygad om, att de med största förtjusning skulle hafva försäkrat, att det vore allt skäl att befria dessa artiklar ifrån tull, men att de derjemte skulle tagit sig friheten fästa det höglöfliga Utskottets uppmärksamhet på orimligheten deraf, att t. ex. artiklarne *snus* och *cigarrer* droge en så hög tull, i jämförelse med andra, samt slutat med att under åberopande af *konsumenternas* välförstådda intresse i största ödmjukhet anhålla om *tullfrihet* äfven å dessa varor. Ett sådant svar skulle säkert hafva kommit från kryddkramhandlarne, liksom det nu kommit från bokförläggareföreningen; äfven de förre skulle utan tvifvel hafva uppträdt såsom *konsumenternas* målsmän och kanske talat i utvecklingens och den allmänna bildningens namn. Huru pass oegennyttigt ett sådant tal hade varit, det lemnar jag åter åt Kammarens ledamöter att sjelfva bedöma.

Då emellertid herrar bokförläggare sålunda åberopat sig på konsumenternas intresse, så låtom oss se till, hvilka fördelar för konsumenterna de nu föreslagna förändringarne skulle medföra. Utskottet har i det afseendet icke gjort sig den mödan att sjelft försöka någon utredning, ehuru sådant väl kunnat behövas; jag ber derfor att få framlägga de resultat, till hvilka jag för min del har kommit. Bokförläggareföreningen säger, att den nuvarande tullen å tryckpapper fördyrar varan för konsumenterna med 8 å 12 procent. Det vill jag visst icke bestrida; det är mycket möjligt att så är förhållandet. Men hvad jag vill anmärka är följande: Jag har köpt en i bokhandeln nyligen utkommen bok, hvilken, hvad papper och tryck beträffar, hvarken torde tillhöra det utmärktaste eller det sämre slaget, utan vara af ordinär beskaffenhet. Denna bok väger $\frac{3}{4}$ skålpund och kostar i bokhandeln tre kronor; de på boken nu belöpande tullafgifterna skulle således utgöra 3 öre eller *en procent* af dess värde. Nu hemställer jag till Kammarens ledamöter, huruvida det är antagligt, att, om tullen å tryckpapper togs helt och hållet bort, herrar bokförläggare, boktryckare och bokhandlare skulle vilja sätta ned priset på denna bok till 2 kronor 97 öre. För min del

tror jag det icke; utan den skilnad i pris, som skulle uppkomma genom tullens borttagande, den stoppade nog herrar bokförläggare eller boktryckare i sin egen ficka och konsumenterna, som köpte boken, finge väl betala lika mycket som förut; det vore en sådan bagatell, dessa 3 öre, att det icke vore skäl att förändra priset för den orsaken. Jag har äfven tagit reda på vigten af en tidskrift, som utkommer i sex häften om året; den kostar 4 kronor och väger 1 $\frac{1}{2}$ skålpund. Tullen på papperet utgör sålunda 6 öre eller 1 $\frac{1}{2}$ procent. Är det nu troligt, att vederbörande redaktion skulle vilja sätta ned priset på denna tidskrift till 3 kronor 94 öre? Jag endast frågar. Slutligen har jag vägt några nummer af en dagligen utkommande större tidning och funnit, att 10 sådana nummer väga 1 skålpund. Hvert nummer säljes för 10 öre, och 10 stycken kosta således 1 krona. Om man nu minskade tullen å tryckpapper till hälften, skulle väl denna tidning då komma att säljas för 9 $\frac{1}{3}$ öre för lösnumret? Det är ju en summa, för hvilken icke en gång vexlingspenningar finnas. I alla de här anförda fallen skulle således förläggarne och boktryckarne njuta hela vinsten; och någon prisnedsättning skulle alis icke komma *de verkliga konsumenterna*, eller de som köpa och betala de tryckta skrifterna, till godo.

Under sådana förhållanden och då Bevillnings-Utskottet sjelft förklarar sig hafva saknat tid att angående artikeln papper så granska och utreda förhållandena, att Utskottet kunnat föreslå lämpliga förändringar rörande denna artikel i dess helhet, anser jag för min del det vara i hög grad olämpligt, att särskildt utbryta de nu till förändring föreslagna artiklarne; utan bör, efter min tanke, frågan uppskjutas, till dess hela denna rubrik med alla de artiklar, som förekomma under densamma, kan i ett sammanhang tagas under öfvervägande. Och då torde det äfven blifva tillfälle för Bevillnings-Utskottet att vidtaga en omfattande undersökning af frågan, att adressera sig till sakkunnige män icke blott på den ena sidan, som skulle hafva fördel af förändringarne, utan äfven på den andra, för att höra hvad man från en motsatt synpunkt kunde hafva att andraga till belysning af förhållandena, hvarigenom man kunde hoppas att erhålla en utredning af frågan på ett helt annat och fullständigare sätt än nu varit händelsen. På de grunder, jag nu anført, får jag derfor yrka afslag å den föreliggande punkten.

Herr Bennich: Det var icke att förvänta annat, än att den siste talaren, nu såsom alltid, skulle vara missnöjd med Bevillnings-Utskottets åtgöranden i fråga om tullbevillningen, och här hade han verkligen haft mer skäl dertill, än vanligt. Ty han skulle kunnat förebrå Utskottet, att det i den nu föreliggande frågan icke, såsom det borde hafva gjort, tagit steget fullt ut; men det fanns verkligen anledningar till en försigtighet, som åtminstone icke från den sidan bort förtjena klander, och hvilka jag skall tillåta mig att här något litet vidröra. Den nämnde talarens anmärkningar gingo till en början ut derpå, att Utskottet, som hört de sakkunnige, i hvilkas intresse det låg att få tullsatserna på här ifrågavarande artiklar nedsatta, deremot underlåtit att höra sakkunnige från den sidan, der man var

intresserad af att få dessa tullsatsers bibehållna. Talaren kan naturligtvis icke veta hvad som passerat i Utskottet, och i betänkandet finnes endast redogjort för de åtgärder, Utskottet vidtagit, för att inhemta de förstnämnde sakkunniges mening, men jag bör för Kamraren nämna, att Utskottet ingalunda uraktlåtitt att förskaffa sig upplysningar äfven från dem, som representera pappersindustrien i vårt land, och det är hufvudsakligen med afseende å de upplysningar och erinringar, som från det hållet framställts, som Utskottet iakttagit den stora försigtighet i frågan, hvilken måhända många af Eder, mine Herrar, icke utan skäl, torde finna klandervärd. Af de meddelanden, som af pappersindustriens målsmän blifvit Utskottet gjorda, har nemligen Utskottet erfarit, hurusom den berörda industrien i vårt land för närvarande befinner sig på ett öfvergångsstadium, der det kunde vara betänkligt att företaga någon större rubbning i tullsatserna, och, med afseende så väl härpå som att det icke låg inom gränsen af Utskottets korta verksamhet att åstadkomma en fullständig undersökning och utredning af alla hithörande förhållanden, har Utskottet ansett sig böra stadna vid att denna gång, taga under behandling endast de pappersartiklar, hvilka företrädesvis utgöra material för boktryckeri- och bokförläggarenäringarne, eller tryckpapper, färgadt eller ofärgadt sugpapper samt planschpapper. Att Utskottet icke kunnat, såsom den förre talaren gjorde anspråk på, lemna någon närmare redogörelse för införseln af dessa pappersartiklar och icke heller förebbringa någon utredning rörande den tullförlust, som genom den föreslagna tullnedsättningen kan uppkomma, och hvilken naturligen bör vara en faktor vid frågans bedömande, har sin anledning deruti, att, såsom Herrarne behagade finna af tulltaxan, under en och samma rubrik äro uppförda både dessa artiklar, hvarom nu är fråga, och de, för hvilka Utskottet bibehållit tullen oförändrad, hvarigenom en sådan utredning omöjliggöres. Man kan af de summariska rapporter, Kommers-kollegii i öfrigt särdeles fullständiga berättelse innehåller, och der samma rubricering som i tulltaxan är iakttagen, icke utleta huru stor qvot, de artiklar, hvarom här är fråga, utgöra af den större grupp pappersartiklar, berättelsen upptager såsom införda och förtullade. Men det kan dock af dessa tabeller hemtas åtskilliga upplysningar, hvilka kunna vara för frågan af stort intresse, såsom att införseln af allt, som förekommer under rubriken "tryck-, sug- och tapetpapper" år 1872 uppgick till 205,000 skålpund, under det att utförseln under året af samma slags papper utgjorde 4,024,000 skålpund. Vid jämförelse af dessa två siffror ansåg sig Utskottet icke äfventyra något stort misstag, då Utskottet ansåg, att den inhemska pappersfabrikationen icke skulle genom den föreslagna tullnedsättningen i någon nämnvärd mån graveras. Man hade då egentligen att se till af hvilket intresse nedsättningen kunde vara för boktryckeriindustrien och man fann då att detta intresse var ganska stort, då det material för industrien, hvarom här är fråga, dock nu drager en tull af 8 till 10 procent af materialets värde, hvilken måste kännas ganska tryckande, helst då, såsom allmänt torde vara känt och svårigen lär kunna af pappersfabrikanterne själfv förnekas, det papper, som tillverkas inom landet, oaktadt

skyddet af en sådan införseltull, är så dåligt, att för finare tryck papper måste förskrifvas från utlandet. Detta var, såsom jag tror, en omständighet, som icke borde af Utskottet lemnas å sido, i synnerhet sedan Utskottet slagit in på den vägen att göra alla tryckerialster fria.

I afseende å artikeln planschpapper, för hvilken Utskottet föreslagit en än betydligare nedsättning i tullen, eller från 8 till 2 öre för skålpundet, har Utskottet erhållit den upplysningen, som icke lär kunna jäfvas, att till följd af den ringa marknaden i vårt land för detta papper, intet sådant kan här tillverkas, som duger, utan att hvad som användes, måste införas från utlandet. När man nu vill stadga tullfrihet för alla sådana alster, till hvilka detta papper erfordras såsom material, måste det väl vara en billig eftergift åt de inhemska tillverkarne af dessa alster att lindra tullen å det råämne, som erfordras för deras tillverkning, och någon förlust för pappersfabrikanterne är deraf icke att befara, eftersom dessa icke tillverka sådant papper.

När Utskottet efter inhemtande af de upplysningar, hvilka jag här berört, stadnat vid att föreslå en nedsättning i tullen å sådant papper, som funnits för trycket företrädesvis nödigt, har Utskottet, såsom jag tror, å ena sidan iakttagit ett billigt afseende å boktryckare- och bokförläggareintresset, såväl som å den stora allmänhetens från protektionistisk synpunkt alltid ringaktade fördelar, och å andra sidan icke trätt pappersfabrikanternes befogade anspråk rör nära. Jag tillåter mig således att anhålla om bifall till Utskottets förslag, i hvilket jag icke tror att det kan vara anledning att se, vare sig ett förhastande af Utskottet eller ett äfventyr för den svenska industrien.

Jag vill icke upptaga tiden med att besvara den föregående talarrens yttranden om det olämpliga i Utskottets förfarande i att hafva hört den ena industrigenrens mälsmän, utan att äfven, såsom han trodde det, hafva hört den andras. Än mindre vill jag följa hans tankegång i afseende på den framställning, som varit att förvänta från kryddkrämarne, om det lemnats dem tillfälle att yttra sig. Jag skall icke heller försöka att följa talaren i hans beräkningar öfver obetydligheten af den fördel för allmänheten, som skulle vinnas genom den ifrågasatta tullnedsättningen, lika litet som jag skall inlåta mig i granskning af det resultat, hvartill han i detta hänseende kom genom att väga böcker och tidningar, samt efter vigt beräkna deras värde under nu gällande tullsatser och med tullsatser, sådana som de här föreslagna. Endast det må jag erinra honom om, att det fullfärdiga fabrikatets pris är beroende på mycket annat än materialets dyrhet, i främsta rummet af det andliga arbete som blifvit derpå nedlagdt, eller här författarens arvode, och detta gick icke in i den vägning, talaren verkställde. Emellertid är det ju alldeles gifvet, att i boktryckerirörelsens produkter det endast är materialet, som fördyras af de afgifter, hvilka bero på tulltaxan; det är dessa afgifter rörelsens idkare hafva ett berättigadt anspråk att få nedsatta, och det är detta anspråk, Utskottet gått till mötes. Kunde man bereda dem billigare författarearvoden, vore det naturligtvis bra för dem,

sämre kanske för författarne; men detta ligger i allt fall utom Utskottets förmåga att åstadkomma.

Friherre af Ugglas: Oaktadt jag icke torde kunna undvika att något upprepa hvad den siste talaren redan fullständigare utvecklat, så anser jag mig dock skyldig att med några få ord instämma i hans anförande och ytterligare förklara de skäl, som bestämt Utskottets handlingssätt, då Utskottet blifvit af den förste talaren beskyldt för att hafva gått till väga på ett sätt, som skulle förefalla verkliga partiskt, i fall det handlat så som den värde talaren förutsatte. Han förklarade nemligen, att Utskottet endast skulle hafva hört den ena parten, men icke det minsta sysselsatt sig med den andra partens, eller pappersfabrikanternes, intresse. Så har dock icke varit förhållandet. Ty då fråga väcktes inom Utskottet om att borttaga eller betydligt nedsätta tullen på allt papper, så inhemtades genom Utskottets ledamöter upplysningar från en person i Stockholm, som måhända bättre än någon annan kunde meddela upplysningar i denna fråga; och han lemnade en promemoria angående de ämnen, som dermed sammanhänge. Af denna promemoria framgick, att det möjligen kunde vara betänkligt att nu vidtaga några mera genomgripande förändringar i papperstullen. då pappersfabrikationen i landet för närvarande befunno sig i ett utvecklingsstadium. Detta föranledde mig att i Utskottet påyrka, att några större reduktioner af tullsatserna i detta hänseende nu icke måtte i fråga sättas, och jag gjorde detta så mycket hellre, som jag alltid ansett, att de näringar, som genom den franska handelstraktaten fått vidkännas betydligare rubbningar i afseende på tullen, skulle få blifva i åtnjutande af de dem gifna tullsatserna under hela den tid traktaten gällde. Det var sålunda just de upplysningar, Utskottet inhemtad, som föranledde Utskottet att fråntråda den eljest inom Utskottet uttalade meningen, att en större reduktion af papperstullen i allmänhet borde vidtagas; och man inskränkte sig till de förändringar, som kunde vara beroende af hvad Utskottet i afseende å böcker och planschverk föreslagit. Utskottet ansåg sig dessutom så mycket mera berättigadt att föreslå dessa förändringar, utan att behöfva allt för mycket lyssna till pappersfabrikanternes talan, som man, på sätt den siste talaren framhållit, af offentliga handlingar såg, att fabrikationen af just de papperssorter, på hvilka tullen är i fråga att nedsättas, vunnit en sådan utveckling, att den på 11 år stigit från 1,133,800 skålpund till 4,947,600 skålpund, och att exporten ökats från 353,994 skålpund år 1860 till 4,533,063 skålpund år 1872. Detta faktum torde ovedersägligen ådagalägga, att en nedsättning af tullen å detta slags papper icke kan i någon mån inverka störande på den svenska pappersindustrien; och Utskottet ansåg rättvisa och billighet fordra, att, då man tog bort den tull, som var åsatt ett visst slag af böcker och sålunda i någon mån rubbade förhållanden, som berörde bokförläggariindustrien, man äfven gjorde denna industris intresse en eftergift i afseende å papperstullen, då denna eftergift, efter hvad nyss visats, icke kunde vara skadlig för den inhemska fabrikationen af denna vara. Detta har i största korthet varit de skäl, som förmått mig att biträda Ut-

skottets förslag; och under återopande af den siste talarens fullständigare utredning af ämnet, får jag nu, för att icke vidare uppehålla Kammarens tid, anhålla om bifall till den föredragna punkten.

Herr Rydqvist: De två talare, som efter mig haft ordet, Ordföranden och vice Ordföranden i Bevillnings-Utskottet, hafva båda påpekat samma sak, nemligen att Utskottet, innan det fattat sitt beslut i frågan, hört äfven den "altera pars", hvarom jag för en stund sedan talade, således hört äfven sakkunnige från pappersfabrikanternes sida. Det är rätt fägningsamt att få höra detta; men det förvånar mig, att Utskottet då icke funnit lämpligt att med ett enda ord antyda ett sådant förhållande i sitt betänkande. Hade Utskottet det gjort och dervid upplyst, att vederbörande fabrikanter af tryckpapper icke haft något att erinra mot den af Utskottet föreslagna tullnedsättningen, då hade naturligtvis någon anmärkning i detta hänseende från min sida icke skett; men, såsom det nu är, kan icke af betänkandet inhemtas, att Utskottet förfarit med behörig opartiskhet.

Den bland de två nämnde talarne, som först yttrade sig, har vidare återopat ett skäl, som också finnes antydt i bokförläggareföreningens skrift till Utskottet, eller att vårt svenska papper i allmänhet skulla vara så dåligt. Det är nu ett gammalt skäl, som alltid från frihandelssidan anföres, att ju mer tullen minskas, och synnerligast om fullständig tullfrihet beviljas, dess större sporre får den inhemske fabrikanter att tillverka en bättre vara. Härvid ber jag dock att få anmärka, att, om också en stor del af det papper, som nu fabriceras i landet, är dåligt, hvilket jag icke vill förneka, så är förhållandet ungefär det samma i utlandet, åtminstone i de länder, till hvilka pappersexport härifrån eger rum, hvilket bäst visar sig deraf, att denna export är från år så betydligt tilltagit. Är det sålunda förhållandet, att tryckpapperet icke är bättre annorstädes än här, och med den lilla erfarenhet jag eger vågar jag påstå att, med undantag af England och Förenta Staterna, är det ytterst få ställen, der man numera får se godt tryckpapper, — så äro de svenska pappersfabrikanterna icke mera att tadla, än andra. Jemför man papperet i våra böcker och tidningar med det uti norska och danska m. fl., skall man finna, att vårt papper fullt uthåller jemförelsen. Att likväl papperet i vårt land nu till stor del är dåligt, har en helt annan orsak än den talaren från jemtlandsbänken antydde. Under nu gällande förhållanden måste nemligen den inhemske pappersfabrikanten, för att kunna hålla jemna pris med alla sina både in- och utländska konkurrenter, i främsta rummet se på, att produktionen blir så stor som möjligt, hvilket åtminstone i viss grad icke kan ske, utan på bekostnad af fabrikatets godhet, enär artikeln "lump" icke finnes att tillgå i kvantiteter, som på långt när motsvara behovet; och vidare måste han af samma skäl använda ett billigare material för tillverkningen, än hvad förhållandet var i forna tider, så att i stället för att då papperet bereddes enbart af linne, materialet nu utgöres till stor, ofta nog till högst betydlig del af trämassa. Att vi under sådana omständigheter skulle få en bättre vara derföre att tullen på tryckpapper minskades till hälften utaf dess nuvarande belopp, öf-

vergår mitt förstånd. Snarare torde motsatsen af denna förväntan komma att inträffa.

Hvad samme talare nämnde derom, att i en boks värde ingår icke blott priset för råämne och tillverkning utan åtskilligt annat såsom t. ex. författarearvode, är naturligtvis mycket riktigt, och det känner jag också; men vi hafva här icke att göra med någon annan af de i bokens värde ingående faktorer än materialet, och frågan är då, huruvida, i händelse tullen på utländskt tryckpapper nedsättes med 2 öre per skålpund, hvarigenom, med det exempel jag nyss anförde, kostnaden för materialet till en bok, som nu säljes för 3 R:dr, komme att minskas med 1½ öre, det då vore troligt, att denna minskning i kostnaden skulle komma *den läsande allmänheten* till godo genom en nedsättning i priset på boken med 1½ öre? Jag vågar betvifla detta. Enahanda blefve förhållandet med tidningar, om utländskt papper skulle användas. Om också hela papperstullen borttoges, skulle priset på årgången af tidningen efter all sannolikhet icke komma att minskas med ett enda öre. Hela resultatet af tullnedsättningen blefve således det, att, i stället för att, såsom jag tror, pappersfabrikanterna nu hafva någon nytta af tullen, det belopp hvarmed denna minskades, skulle gå i bokförläggarnes eller boktryckarnes fickor. Man kommer då till den frågan: om man nu med hvarandra jemför dessa två kategorier, de som tillverka tryckpapper och de som i första rummet konsumera papperet, eller boktryckarna och bokförläggarna, äro dessa senare verkligen i en så beklaglig ställning, att man bör göra allt för att gynna dem på de förres bekostnad? Efter mitt förmenande, är boktryckeri- och bokförläggareindustrien en ganska vinstgivande näring, hvarpå vi finna det bästa beviset, oberäknadt åtskilliga andra, särdeles talande bevis, i de palatslika byggnader för denna industri, som, den ena efter den andra resa sig i hufvudstaden. Jag känner icke om förhållandet är det samma med pappersfabrikationen; men jag tror det icke, och har ej hört, att man någonstädes i landet betraktar papperstillverkningen såsom någon särdeles lukrativ näring. Det är möjligt, att det finnes ett eller annat pappersbruk, som lemnar god vinst; men de utgöra i sådant fall undantag från den allmänna regeln. Således kan det ur denna synpunkt icke finnas något skäl för den i fråga satta tullnedsättningen.

Jag har i fråga om den föreliggande punkten icke tillåtit mig att tala om plansch- och sugpapper, emedan dessa pappersartiklar äro af obetydlig vikt i förhållande till tryckpapperet, hvilket jag skulle önska ur punkten utbrutet.

Den siste talaren yttrade, bland annat, att en anledning, hvarföre Utskottet förfarit så som skett, var att, då Utskottet borttagit all tull för sådana från utlandet införda, på svenska språket författade böcker, hvilka hittills dragit tull af 15 öre för skålpundet, fordrade billigheten att bokförläggarna i vederlag finge tullfrihet för det papper, de behöfva för sin industri. Jag ber härvid att få fästa uppmärksamheten på två omständigheter, som icke äro af så liten vikt, den ena, att hela införseln af sådana böcker år 1872 uppgick till 2,001 skålpund, och att det således är en fullkomlig bagatell, om den tullen

qvarstår eller icke. Den andra omständigheten, som torde förtjena att något beaktas, är den från andra näringar exceptionela ställning, boktryckeri- och bokförläggare-industrien här, såsom i de flesta andra länder, intager derigenom, att den icke behöfver befara några konkurrenter utom landet; ty icke lärer det löna sig att trycka böcker och tidningar på svenska i Norge, Danmark och Finland eller annorstädes i utlandet, och sedan komma hit och försälja dem. Den ifrågavarande industrien har således hela Sverige med dess befolkning af mer än 4 millioner människor till uteslutande marknad för sina produkter, oberäknadt hvad deraf kan afsättas i utlandet.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Naturligtvis har jag nu, såsom vanligt, då frågan gäller den fosterländska fabriks- och manufakturindustrien, ingen som här understödjer min framställning; men jag anser mig ändock på de skäl, jag anført, böra yrka afslag å den föreliggande punkten i Utskottets betänkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

4:de punkten.

Herr Rydqvist: I afseende å den nu föredragna punkten har jag ingenting att erinra beträffande artiklarne *kopparstick*, *stålstick* och *träsnitt* m. fl. Hvad åter angår *litografiska arbeten*, så förefaller det mig, som hade Utskottet och de sakkunnige personer, som i detta hänseende blifvit hörde, gått något lätt till väga. Det är här fråga om en näring, som på de senare åren utvecklat sig på ett ganska vackert sätt. Antalet litografiska fabriker utgjorde nemligen år 1868 allenast tre, men hade år 1872 ökat till nio; de hafva således på fem år till antalet tredubblats. Antalet arbetare, som sysselsattes vid dessa fabriker, var 169 år 1868, men 341 år 1872; detta antal har således fördubblats. Tillverkningsvärdet utgjorde för år 1868 R:dr 333,185, men år 1872 R:dr 668,133. Detta allt utvisar en ganska betydande tillväxt, och den i fråga varande industrigrenen torde därför icke vara förtjent af annat än välvilja; åtminstone tyckes den kunna begära, att man icke genast skall gå bröstganges till väga mot den och vidtaga åtgärder, som kanske kunna medföra dess förstöring, just då den är på väg att uppblomma. Hittills hafva arbeten af detta slag varit belagda med en tull af 8 öre per skålpund; det kunde då vara skäl att tills vidare bibehålla detta skydd för en jemförelsevis ny näring. Nu känner jag visserligen icke, om man här gått till väga på samma sätt, som Utskottets ordförande och vice ordförande nyss nämnt att man gjort afseende på papper, eller om Utskottet inhemtat yttrande af egare till litografiska fabriker i detta ämne; derom finnes i betänkandet icke ett ord. Det är möjligt, att man rådfrågat sådana personer, af hvilka de förnämste finnas i Norrkö-

ping, och hafva dessa uttryckt den åsigten, att de icke vidare behöfva något så kalladt tullskydd, utan att tullfri införsel af deras fabrikat när som helst kan få ega rum, då har jag icke något att anmärka mot den föreslagna förändringen. Men har icke så skett, då gälla här samma anmärkningar, som jag framställt i fråga om den 9:de punkten; och jag kan då icke med min röst bidraga till, att man borttager den tullsats, som nu är stadgad för litografiska arbeten och som efter min tanke ännu en tid kan behöfvas.

Friherre af Ugglas: Till svar å den siste talarens fråga ber jag att få fästa hans uppmärksamhet på, att under den bilaga, som finnes Utskottets betänkande vidfogad, står: "Hans Forssell, Verkställande Direktör för Central-tryckeriet med Litografiska afdelningen, f. d. Schlachter & Seedorff". Detta är, såsom bekant, den största Litografiska firma, som finnes i Stockholm.

Herr Rydqvist: Den upplysning, som nyss lemnats, var alldeles obehöflig; ty hvar och en, som läst bilagan till betänkandet, har naturligtvis sett, att det under Herr Forssells namn står, att han är verkställande direktör för Central-tryckeriet i Stockholm med dertill hörande litografiska afdelning. Jag får dock erinra, att det väl icke kan anses så alldeles "fair play", att, derest man önskat inhemta deras yttrande, som i verkligheten representera den litografiska fabriksstillverkningen i landet, man vändt sig till denna firma, som, så vidt ännu veterligt är, måtte bedrifva en särdeles obetydlig rörelse i denna riktning, då tillverkningsvärdet för samtliga de fyra litografiska fabriker i Stockholm år 1872 uppgick allenast till 10,700 R:dr. Det hade väl varit vida mer i sin ordning, att vända sig till det Litografiska aktiebolaget i Norrköping, som drifver en så ojemförligt mycket större rörelse. eller för ett värde nyssnämnda år af 631,000. R:dr.

Under åberopande än en gång af hvad jag förut anfört och hvilket nu blifvit ytterligare upplyst, eller att de sakkunnige, hvilkas intresse frågan främst gäller, icke blifvit deri hörde, anhåller jag för min del att, med ändring af Utskottets hemställan i hvad den rörer litografiska arbeten, punkten måtte erhålla följande lydelse:

Kopparstick, estamper, stålstick, litografiska och fotografiska arbeten samt träsnitt, som tillhöra utrikes tryckta verk	fria;
Andra slag, oinfattade, utom litografiska arbeten	fria;
" " litografiska arbeten. 1 skålpund	0,8 öre;
" " infattade; se tafvelramar.	

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten och dels af Herr Rydqvist, att densamma skulle antagas med följande förändrade lydelse:

Kopparstick, estamper, stålstick, litografiska och fotografiska arbeten samt träsnitt, som tillhöra utrikes tryckta verk	fria;
--	-------

Andra slag,	oinfattade, utom litografiska arbeten	fria;
“	“ litografiska arbeten I skålpund	0,8 öre;
“	“ infattade; se tafvelramar.	

Härefter gjordes proposition på bifall till punkten och då dervid svarades många ja jemte några nej; förklarades ja hafva varit öfvervägande.

10:de punkten.

Bifölls.

11:te punkten.

Lades till handlingarne

12:te punkten.

Bifölls.

13:de punkten.

Grefve Beck-Friis: Jag skulle anhålla, att någon bland Bevillnings-Utskottets ledamöter ville något utförligare motivera den förändring, som i denna punkt är föreslagen. Det har nemligen synts mig orimligt, att nu för tiden, då man i allmänhet söker borttaga eller åtminstone nedsätta alla tullar så mycket som möjligt, man skulle höja tullen på artikeln "vagnar och åkdon" för att gifva produktionen af denna artikel mera skydd än som hittills finnes. Om man jemför nu gällande tulltaxa med föreliggande förslag, så finner man, att en *droska*, som hittills dragit en tull af 20 kronor, hädanefter skulle draga en tull af 50 kronor, eller mer än dubbelt, och för min del har jag icke kunnat finna, att det förut begagnade ordet "*droska*" är mera förvillande än det här föreslagna ordet "*trilla*". Jag skulle således anhålla, att någon af Utskottets ledamöter ville i detta afseende meddela upplysningar. Kunnat sådana deremot icke erhållas, måste jag yrka afslag å denna punkt.

Herr Bennich: Med anledning af den siste talarens anförande, anhåller jag att få meddela den upplysning, att inom Bevillnings-Utskottet blifvit tillkännagifvet, att den nu gällande taxerubriken, som sedan längre tid tillbaka bibehållits, visat sig under tidernas lopp föranleda allt större och större svårigheter i tullbehandlingen af åkdon. Då ordet *droska* infördes i tulltaxan, förstod man dermed alldeles icke hvad man på senare tider understundom velat derunder inbegripa, eller äfven större halftäckta fyrhjuliga åkdon af ganska dyrbar beskaffenhet, och derigenom hafva uppkommit tvister emellan varuegarne och tullmyndigheterna. Andringen har således blifvit föreslagen för att undanrödja dessa tvistigheter och på det att tulltaxans föreskrifter må stå i öfverensstämmelse med den i tull-lag-

stiftningen erkända grundsatsen, att tullen bör stå i ett visst förhållande till den tullpligtiga varans värde. Nuvarande bestämmelser hafva ledt dertill, att många åkdon, som möjligen efter nuvarande språkbruk kallas för droskor, icke ansetts kunna förtullas under 100 R:dr, då de deremot efter Utskottets förslag skulle draga en tull af 50 kronor, eller endast hälften af hvad nu derför måste betalas. Jag tror, att det är rätt, att, när språkbruk och vanor förändras, äfven lagstiftningen derefter ändras, så att i lagstiftningen uttryckes just hvad man åsyftar och ingenting annat.

En annan fråga vore den, om man skulle kunna nedsätta eller helt och hållet borttaga alla tullafgifter på vagnar, hvilket jag för min del tror icke skulle vara farligt hvarken för statskassan eller för fabrikationen, men då Utskottet icke dertill hade någon särskild anledning, ville Utskottet endast undanrödja orsaken till tvistigheterna i tillämpningen; hvarföre Utskottet också tillagt den anmärkningen, att tullen för åkdon skall utgå med viss procent af varans värde, när tvifvel uppstår till hvad slag ett åkdon är att hänföra, och har procentsiffran blifvit fixerad efter de grunder, som genomgå tulltaxan.

För min del kan jag således icke finna annat än att Utskottets förslag innebär en förbättring, som i de flesta fall kommer att förorsaka vagnegare förminskade tullafgifter, och får jag derföre an hålla om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: En gång har då verkligen det besynnerliga förhållandet inträffat, att Herr Bennich uppträdt i en mot frihandeln alldeles motsatt riktning. Saken är verkligen så sällspord, att jag icke kan alldeles släppa tillfället ur händerna. Den ärade talaren påstod, att Utskottets förslag i de flesta fall skulle lända till en tullnedsättning. Ser jag emellertid till, huru dermed förhåller sig, så finner jag, att *trillor*, som nu draga en tull af 20 kronor, skulle beläggas med 25 kronors tull, äfvensom att andra fyrehjuliga mindre åkdon, utom arbetsfordon och lastvagnar, skulle beläggas med 50 kronors tull. Som jag aldrig hört, att droskor räknats till tvåhjuliga åkdon, så skulle således detta slags vagnar, i stället för 20 kronor, draga en tull af 50 kronor. Huru detta kan lända till tullnedsättning, går öfver *min* horisont; och om jag också hört, att *den* i allmänhet i tullsaker ansetts synnerligen inskränkt, så tycker jag likväl, att jag i detta fall bör kunna reda mig med den simplaste räknebok, och derför kan jag icke annat finna, än att det här är något *vagnmakareintresse*, som fått sitt uttryck i Utskottets förslag. Men då jemtlandsrepresentanten nyss kunde förklara sig vara beredd att göra hela vagninförseln *tullfri*, kan det väl ej heller vara så farligt, om en eller annan vagn kommer in för 20 kronor i stället för 50 eller 100 kronor.

Jag anhåller att få förena mig i Herr Grefve Beck-Friis' hemställan om afslag.

Herr von Koch: Äfven mig förefaller förbättringen tvetydig, men jag vill icke tillägga något derom till hvad redan blifvit yttradt.

Deremot tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten på en annan sak, som visserligen denna gång icke kan hjälpas, då Bevillnings-Utskottet förklarat sig hafva saknat anledning att föreslå vidare ned-sättningar, men som jag hoppas Bevillnings-Utskottet en annan riksdag tager under ompröfning. Det är nemligen att *arbetsfordon* och *lastvagnar*, hvilka i allmänhet behövas för vårt *jordbruk*, draga tull, under det att alla *redskaper* och *maskinerier*, som för *öfriga näringar* äro behöfliga, äro från tull fria.

Saken kan emellertid nu icke hjälpas, så vida man icke skulle vilja till Utskottet återremittera denna punkt.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställdes propositioner å dessa yrkanden, och förklarades den sist gjorda propositionen på afslag å punkten vara med öfvervägande ja besvarad.

14:de och 15:de punkterna.

Biföllos.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 25 April 1874.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades 5 protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen, och protokollet för den 18 dennes.

Herr Larsson: Jag anhåller om 3 veckors ledighet från riksdagsöromålen, från och med den 1 Maj.

Denna anhållan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 21 och 22 dennes bordlagda betänkande N:o 7, angående villkoren för tillverkning och försäljning af bränvin.

1:sta punkten.

Herr von Koch: Det torde tillåtas mig att säga några ord till följd af den bedröfliga och nästan snöpliga utgång — sit venia verbo — som min motion fått i Bevillnings-Utskottet, hvars motivering är af en särdeles egendomlig art. Utskottet har yttrat, att jag skulle vara den ende, hvars röst höjts för mina åsikter. Det skulle kanske dermed vilja insinuera, att det å min sida varit någon slags egenkärlek att vilja framkomma med något, som jag sjelf hittat på. För att emellertid frigöra mig från en sådan beskyllning och för att visa, att det icke är på alla ställen, som ett dylikt förslag röner samma öde som i 1874 års höglofliga Bevillnings-Utskott, tillåter jag mig att redogöra för hvad som, så vidt jag vet, är den första uppkomsten till detta förslag. Jag känner visserligen icke den person, som gifvit anledning härtill; men jag känner den, å hvars vägnar det första

gällande lagstadgande i denna riktning är undertecknad, och det är Kejsar Alexander II i egenskap af Storfurste till Finland. Den 2 Mars 1865 utgafs nemligen en kejsarlig förordning, der just den princip blifvit tillämpad, som *senare* adopterades, först inom bränvinskroll-byrån och af åtskilliga svenska Statsråd, samt af sjelfva Bevillnings-Utskottets majoritet förfäktats, och som jag först derefter tagit mig friheten att i det andra alternativet af motionen föreslå. Jag var öfvertygad, att saken var riktig och viktig. Såsom Herrarne veta, brukar jag då icke sky tillbaka för några konsiderationer. I Finland utfärdades nämnda dag dels en förordning "angående tillverkning försäljning, upplag och försling af bränvin i Finland att gälla från den 1 Januari 1866 under loppet af 10 år", dels ock en förordning "angående den af bränvinstillverkningen i Finland inflytande skattens användande och fördelning". Man vidtog då i Finland ungefär samma åtgärder, som vi gjorde år 1855, eller att de små brännerierna afskaffades och det stadgades, att bränvin får tillverkas endast uti större brännerier; men man gick der i öfrigt till väga helt olika emot oss. Såsom bekant genomdrefs reformen här på det vis, att Ridderskapet och Adeln, som förut hade en mängd brännerier och ett slags privilegium att sälja bränvin i minut, välvilligt afsade sig detta och icke ifrågasatte någon ersättning för denna uppoffring i den allmänna sedlighetens intresse. Presterskapet också handlade i denna riktning, hvaremot Bondeståndet, som bättre vet att taga vara på sina intressen, icke kunde förmås att gå in derpå, hvadan detsamma endast genom tre ständs öfvermakt tvingades att gå in på en författning, som det, med rätt eller orätt, ansåg vara för sig skadlig. Deremot deras bistånd, som köptes och köptes dyrt, det var städernas, och det bästa beviset härpå är den tabell öfver afgiftens fördelning, som förekommer på sista sidan af Bevillnings-Utskottets nu afgifna betänkande. Herrarne se der hvad städerna fått genom denna författning. Städerna hade, så vidt jag kunnat utröna, år 1854 alldeles ingen större utan enligt 1734 års lag och äldre gemensamma författningar alldeles lika rättigheter i Sverige som i Finland till försäljning af starka drycker. Här gick utskänkningsafgiften säkert förr odelad till statsverket och den var i medeltal under de fem åren före år 1855 endast 31,899 R:dr. Medeltalet af statens hela inkomst af bränvin, inberäknad utskänkningsafgiften, var under åren 1850—1854 endast 680,000 R:dr. Städerna hade, som sagdt, icke någon rätt till *skatten*. Nu hafva de fått så pass af utskänkningsafgifterna, att deras andel utgjorde år 1872 icke mindre än 1,300,478 R:dr 91 öre, under det att Landstingen deremot endast fått 224,854 R:dr 13 öre och Hushållningssällskapen 314,817 R:dr 24 öre, men landsbygdskommunerna endast 126,177 R:dr 89 öre, eller dessa senare blott $\frac{1}{10}$ emot stadskommunerna.

Huru gick man deremot till väga i Finland? Jo, när skatten der pålades, till en början af en mark 60 penni finskt mynt, motsvarande cirka en riksdaler 2 öre svenskt riksmünt, fördelades den på det viset, att af denna afgift statsverket främst skulle med 660,000 mark ersättas för inkomsten af det förra bränvinsarrendet; att der näst en fjerdedel af hela den inflytande bränvinsskatten efter folk-

mängden

mängden delades mellan länen och af den sålunda hvarje län tillfallna andel en åttendedel öfverlemnades åt dervarande hushållnings- eller landtbrukssällskap, till främjande af deras ändamål, samt de öfriga sju åttendedelarna efter samma grund fördelades på länets stads- och landsförsamlingar för att af dem användas till nyttiga kommunala behof, som vid allmän stämma blifvit godkända; hvarefter, angående användandet af de medel, som efter förenämnda afdrag kunde återstå, förordnades som följer:

1:o "att, utom den i anförd mätto till kommunernas förfogande öfverlemnade fjerdedel af bränvinsskatten, näst derefter ytterligare en summa af en million mark årligen skall tillfalla samtliga kommuner på landet och städerna, samt dem emellan fördelas efter jordlägenheternas mantal och städernas folkmängd, deraf hvarje hundratals anses motsvara ett mantal; hvarvid endast de, som förut egt rätt att bränvin tillverka, få deltaga i kommunalstämmas beslut om lämpligaste sättet att använda detta anslag;

2:o att dernäst, såsom ersättning icke allenast för de med kontrollen öfver brännerierna samt inlösandet af hittills begagnad bränvinsredskap förenade utgifter, utan ock för de kostnader, som föranledas af ökad tull- och annan bevakning till förekommande af oloflig införsel, tillverkning och försäljning af bränvin i landet, till statsverket årligen utgå trehundredrusen mark; dock att styrelsen, i fall omständigheterna sådant påkalla, eger att redan före nästkommande landtdag för dessa behof af skatten använda ett ännu större belopp;

3:o att till styrelsens förfogande ställas följande årliga anslag, nemligen: sexhundredrusen mark till fängelseväsendets ordnande i sådant syfte, att detsamma kan komma att motsvara det vid sist hållna landtdag föreslagna nya straffsystem; 1,800,000 mark till bestridande af kostnaderna för de nya kommunikationsanstalter, ständerna beslutit; 200,000 mark till bildande af en fond med ändamål att bereda utvägar för donationsbönderne i östra delen af landet till inlösande af deras äboende lägenheter; 500,000 mark såsom kreditiv för undsättning under missväxtår och andra utomordentliga behof; samt 100,000 mark såsom ersättning för bro- och skullfogdarnes aflöning, på det denna aflöning framdeles må kunna med jordlägenheternas befriande derifrån öfvertagas af kronan;

4:o att hvad efter alla ofvan upptagna anslag ännu kan af den inflytande bränvinsskatten återstå jemväl bör tillfalla städerna och kommunerna på landet till enahanda fördelning och användande som förenämnda summa af 1,000,000 mark; samt

5:o att den sålunda fastställda fördelningen af ifrågavarande medel, så vidt den angår städerna och kommunerna på landet, skall förblifva gällande i tio år, *derest icke dertförinnan den jordlägenheterna åliggande grundskatt varder upphäfvn*“.

Slutligen heter det. "Hvad som af ifrågavarande bränvinsskatt ännu derefter kan återstå fördelas och användes lika som anslaget under punkten 3“.

Allt detta går således ut på att ersätta dem, som blefvo lidande; och man tog icke bort detta privilegium från bönderne och landt-

brukarne, utan att därför gifva *den* någon ersättning. Så vidt jag funnit, har icke någon annan ändring skett häri, än att, då vi här hade en vida lägre skatt och tullförsnillningar således kunde löna sig, man satt ned skatten till 1 mark, motsvarande 70 öre, samt anslaget till kommunikationsanstalterna före de till kommunerna. Ty värr är man i Finland i afseende å de statistiska uppgifternas meddelande lika långt och längre efter än vi, och sammandraget af guvernörernes femårsberättelser för 1866—1870 är ännu icke utkommet, hvadan icke några officiella uppgifter torde finnas, huru denna förordning verkat i sedlighetens intresse i afseende å fattigdom, brott m. m. Jag vill dock anmärka, att, så vidt jag kunnat inhemta, denna förordning i Finland icke ansetts förorsaka det stora missnöje, som förändringen åstadkom hos vår landtbefolkning; ej heller har det för sports annat, än att man der varit belåten med den fördelning af skatten, som skett, hvarigenom en god hjälp för de särskilda kommunala behofven på landet blifvit gjord på helt annat sätt, än hvad förhållandet är med våra hårdt tryckta landtkommuner.

Detta har jag velat nämna i afseende på uppkomsten af detta förslag. I öfrigt känna Herrarne att förslaget, som framlades i Bevillnings-Utskottet, hade som nämnt är blifvit nästan fullständigt utarbetadt inom bränvinskontrollbyrån af en af Utskottets ännu varande ledamöter; men ehuru åtskilliga sympatier därför funnos äfven inom konseljen, hafva de icke kunnat göra sig gällande. Sedermera har ett olyckligt öde följt hela denna sak. Det har sett ut som om en outredd naturkraft härvid varit verkande; men denna kraft är väl ingen annan än den, hvars verkningar vi ofta nog få erfara, eller att åtskilliga starkt koncentrerade intressen förmå att göra sig gällande äfven emot de högsta samhällsintressen till och med i sedlig väg.

Jag skall nu icke uppehålla Herrarne med sjelfva saken. Mitt *andra* alternativ grundades på det hopp, att Bevillnings-Utskottet, som till stor del består af nästan samma ledamöter som vid två föregående tillfällen, skulle nu vara af samma tanke som förut och icke gifva vika för gissningar om de tänkesätt, som finnas inom representationen. Jag tror för min del, att, då man till ledamöter i ett Utskott väljer de personer, som man anser vara i ämnet mest förfarne, man borde kunna vänta sig att de genom sina upplysta råd och öppet uttalande af egen på sakkunskap grundad öfvertygelse skulle leda Riksdagen, men icke, såsom här är förhållandet, komma och säga, att *Utskottet trott sig vinna*, att den föreslagna förändringen saknar erforderligt stöd af det allmänna tänkesättet inom Riksdagen. Jag medgifver väl, att Utskottet i detta fall grundat sig på föregående afslag; men det är icke sagdt, att, därför att en sak icke första eller andra gången accepteras, den möjligen icke kan accepteras den tredje eller fjerde gången. Derpå hafva vi många exempel, men det frappantaste är måhända den största reform, som på senare tider skett, eller slafveriets afskaffande. Ingen trodde sig väl, då *motionärens* Wilberforces röst var den enda som *derföre höjdes* och afgafs i engelska parlamentet, skola få upplefva den dag, då detta skulle ske, men många fingo glädjen göra det, den goda saken gick ändå, och England uppoffrade derför icke mindre än 20,000,000 pund sterling.

Jag hade i motionen vågat framställa det *senare* alternativet under förhoppning, att Bevillnings-Utskottet möjligen hade återkommit "à ses premiers amours", som till och med de flyktiga ofta brukade göra; men då jag bedragits uti mina förhoppningar och då så icke skett, förfaller det alternativet. Hvad beträffar det *första* alternativet i mitt förslag, angående en underdånig skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, har jag sedermera fått sådan upplysning, angående denna Kammares allvar vid framstående af underdåniga önskingar inför Tronen, att jag för närvarande icke påyrkar densamma. Jag har således icke något yrkande att göra.

Herr von Stockenström: Jag kan icke underlåta att med några ord bemöta hvad den siste talaren yttrat. Det har från flera håll i landet vid denna riksdag visat sig, att klagomål inkommit öfver bränvinets missbruk, och man har föreslagit hvarjehanda botemedel mot det onda, som man ansett blifva allt mer och mer öfverhandtagande. Det visar sig af Utskottets betänkande i dess fortsättning, att Utskottet alls icke varit döft för dessa röster, utan att Utskottet sökt framkomma med förslag, som möjligen skulle kunna verka till det ondas afhjelpande. Bland de förslag, som blifvit framställda, är äfven Herr von Kochs motion. Utskottet har dock icke ansett sig nu kunna fästa sig dervid och det af skäl, som Utskottet uppgifvit. Det är visserligen ganska enstaka, det skälet, men det är dock ett skäl, som bör vara temligen gällande, eller "att Utskottet trott sig finna, att den föreslagna förändringen saknar erforderligt stöd af det allmänna tänkesättet inom Riksdagen", tvärt emot hvad motionären i sin motion yttrat, att det allmänna tänkesättets påträngande makt borde verka derhän, att Utskottet skulle adoptera sitt förslag af 1870. Om också detta skett, hade det icke varit för att vidhålla någon gammal opinion inom Utskottet, så mycket mindre som Utskottet för närvarande består till en stor del af andra ledamöter än de, som tillstyrkte det förslag i denna riktning, som Utskottet vid 1870 års riksdag afgaf. Det är icke heller på någon gissning om det tänkesätt, som kunde vara rådande inom representationen, som Utskottet stödt sig; ty då en mängd petitioner, till icke mindre antal än 270 stycken, från olika delar af landet, till Regeringen framkommit, hvilka petitioner sedermera öfverlemnats till Utskottet, samt åtskilliga motioner inom Andra Kammaren blifvit väckta, men ingen enda af dessa petitioner eller motioner innehållit ett förslag i denna riktning, har icke Utskottet kunnat föreställa sig, att opinionen skulle vara för detsamma, och vi veta alla, att vid tre föregående tillfällen ett dylikt förslag blifvit i denna Kammar afslaget, två gånger genom votering och sista gången utan votering.

I Finland lär det system på sista tiden blifvit antaget. Det kan visserligen hända, att det der befunnits lämpligt och nyttigt; men lika litet som motionären sjelf, efter hvad han uppgifvit, kunnat inhemta hvad verkan denna lagstiftning i Finland haft i senare tider på sedligheten derstädes, lika litet har förhållandet för Utskottet varit bekant, och man har trott, att, om också ett system på det ena stället blifvit antaget, det åtminstone vore skäl att vänta med ett

dylikt försök här i landet, till dess man kunnat inhemta några underrättelser, huru det på den andra platsen slagit ut. Af dessa anledningar har Utskottet icke ansett sig kunna understödja motionen, och då motionären icke sjelf yrkat dess antagande, vill jag icke längre uppehålla mig vid densamma, utan anhåller om bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Friherre af Ugglas: Jag anhåller att få tillkännagifva, att jag vid behandlingen af denna punkt i Utskottet händelsevis icke var i Utskottet närvarande. Jag nämner detta icke därför, att jag ämnar motsätta mig Utskottets förslag, utan vill jag för min del tillstyrka bifall till detsamma, helst jag tror att, med anledning af hvad vid föregående riksdagar förekommit i denna fråga, Utskottet icke kunnat framkomma med något annat förslag. Riksdagen har nemligen helt enkelt afslagit Utskottets framställningar i detta afseende, och då Utskottet icke varit mäktigt att uppgöra ett nog genomgående förslag, tror jag, att Utskottet haft fullt skäl till det slut, hvartill Utskottet kommit. Emellertid vill jag begagna tillfället för att ärligt och öppet tillstå, att jag, som varit en ganska stor motståndare till den tanke, som ligger i sammanslagningen af de båda afgifterna, till följd af hvad jag under senare tiden inhemtat, trott mig finna, att det ligger i denna tanke något mera riktigt, än hvad hittills blifvit erkänt. Ett af de skäl, jag har härtill, är ett samtal, som jag hade sistlidne höst med en person från Finland, hvilken, till följd af sin ställning, var fullt befogad att kunna bedöma dessa förhållanden, och hans utsago var, att, sedan denna sammanslagning skett, ett mycket bättre förhållande i detta afseende inträdt. För min del anser jag, att detta skäl, jemte många andra, kan vara tillräckligt för att åtminstone få en utredning af saken och ett förslag i detta afseende framlagdt. Utskottet har, som sagdt, icke varit mäktigt att göra det, och jag har således äfven bidragit till det slut, hvartill Utskottet kommit, under förhoppning likväl, att, då Kongl. Maj:t eger en man, särskild anställd för att närmare följa dessa angelägenheter, det måtte lemnas honom tillfälle att under sommarens lopp i Finland taga kännedom om dessa förhållanden, samt att Kongl. Maj:t, om saken befinnes förtjent af afseende, måtte framställa förslag i ämnet. Jag tror icke, att det går an att mer och mer undanskjuta frågan, utan att en verklig utredning deraf må ske, och jag hoppas, att Riksdagen måtte få motse den från Regeringen.

På dessa skäl har jag icke kunnat biträda Herr von Kochs förslag, utan får vördsamt yrka bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Brun: Man har bemödat sig att i afseende på alla loffiga näringsfång lagstifta så, att de blifva lika tillgängliga för alla dess idkare, och detta är utan tvifvel riktigt. Jag antager, att man velat följa samma princip i afseende på bränvinsförsäljningen, men mig synes, att man härvid icke velat se, huru förhållandena verkligen äro beskaffade, utan man har, så att säga, stoppat hufvudet i en buske, för att icke se faran, som omgifver en. Jag tror icke, att

det kan vara för någon obekant, att en stor del af det bränvin, som tillverkas i landet, icke beskattas, hvad försäljningen beträffar, utan att det försäljes medelst utminuterung, utan att drabbas af den skatt statsmakterna velat lägga på allt bränvin. Det är detta onda jag anser vara det vigtigaste att undanrödja i afseende på bränvinslagstiftningen, och jag tror, att det steg, Herr von Koch föreslagit, är det riktiga, ty jag hemställer, om det icke i den nuvarande lagstiftningen ligger ett premium och en uppmuntran för den olofliga bränvinsförsäljningen. Jag tror icke, att någon kan bestrida, det den, som olofligen försäljer bränvin, just i detta olofliga beteende har en belöning, och jag frågar, om det är klokt och om man handlar i sedlighetens intresse genom att tillstödja sådant. Jag yttrade, att man tyckes vilja se bort från detta och lefva i en slags chimère, att det icke är någon fara, men jag ber åtminstone att icke obetingadt få tillhöra dem, som anse detta Utskottets utlåtande tillfredsställande.

En talare nämnde, att af de många petitioner, som inkommit till Kongl. Maj:t, har icke en enda innehållit ett förslag i den riktning Herr von Kochs motion angifver, men jag får förklara, att jag speciellt känner till, att petitioner af samma syftning, som Herr von Kochs förslag innehåller, verkligen inkommit till Kongl. Maj:t.

De skäl, på hvilka Utskottet stödt sitt afstyrkande, synas mig icke heller fullt nöjaktiga. Utskottet säger visserligen, att de förut gjorda framställningarne i samma syftning blifvit af Riksdagen afslagna, men strax förut talar Utskottet om att vid 1871 års riksdag fann Bevillnings-Utskottet skäl att framlägga ett förslag i samma syftning, som Herr von Koch nu föreslagit. Utskottet säger vidare, att det håller före, att en sådan åsigt, som den i motionen uttalade, saknar stöd inom Riksdagen. Detta kan jag icke bestrida, ty jag vet icke hvad andra tänka, men att denna åsigt icke saknar stöd hos den tänkande befolkningen i den landsbygd jag tillhör, det tror jag mig kunna försäkra. Vidare säger Utskottet, att inom Andra Kammaren har intet enda förslag i samma syftning, som Herr von Kochs motion innehåller, framställts, och att motionen icke heller blifvit understödd af någon ledamot i Första Kammaren. Jag vill dock påminna om att nog var det en och annan vid förra riksdagen som understödde detta förslag; men dessa små skäl må betyda hvad de kunna, för mig är hufvudskälet, att det icke kan bortresonneras, att den olofliga bränvinsförsäljningen innebär en frestelse, och att detta bör tagas bort. Ju längre man låter ett ogräs växa, dess mera sträcker det ut sina rötter, och man bör derföre icke låta det vara någon tid, utan jag upprepar, att den första och vigtigaste åtgärden i bränvinslagstiftningen är den att sammanföra de olika skatterna till en skatt, hvarigenom icke någon försäljning kan undgå beskattning. I följd häraf vill jag anhålla om återremiss af denna punkt, för att om möjligt erhålla från Utskottet ett förslag i en annan syftning än detta utlåtande innehåller; och detta så mycket heldre som en högt aktad talare yttrat, att han inhämtat, att man i Finland gjort erfarenheter, som tala till förmån för motionärens förslag. Jag anhåller om återremiss.

Herr Hasselrot: Jag ber att få uttala den åsigt, att motionärens förslag tvifvelsutän har ett godt syftemål, men att det lider af ett hufvudsakligt fel, nemligen att genom dess antagande det blefve omöjligt att väl ordna bränvinsförsäljningen. Om försäljnings- och tillverkningsskatterna slogos tillsammans, skulle följden blifva, att ingen skatt lades på försäljningen, utan den skulle blifva fri, och jag behöfver väl icke säga mera, för att Kammarerna skall finna att förslaget är oantagligt. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Brun: Jag tager mig friheten hemställa, om det verkligen skulle blifva förhållandet, som Herr Hasselrot yttrade, att, om man skulle sammanslå försäljnings- och tillverkningsskatterna till en enda, försäljningen derför skulle blifva fri. Statsmakterna hafva väl i sin hand att ordna detta, och motionärens förslag synes icke åsyfta att få försäljningen fri. Min mening är visst icke heller, att den skall blifva fri, utan att den skall ordnas, men för att sådana underslef, som nu ske, icke måtte komma att ega rum, önskar jag framgång åt förslaget. Jag yrkar återremiss.

Herr von Koch: I anledning af Herr Hasselrots anförande vill jag nämna, att jag kan till honom öfverlemna den författning, som gäller sedan den 1 Januari 1866 i storfurstendömet Finland och som innehåller försäljningslagen och de reglementariska föreskrifter, som der finnas, för att visa att det icke är omöjligt att på grund af det förslag, jag framställt, ordna dessa förhållanden. Jag hoppas att snart — enär man hitväntar en f. d. guvernör i Finland — kunna erhålla de statistiska data, hvarigenom jag tror mig kunna styrka hvad jag nyss hört af min förre antagonist Friherre af Ugglas, att denna lag verkat välgörande och att folket är nöjdt med densamma.

I öfrigt vill jag nämna, att jag skulle nu icke hafva framlagt detta förslag, om jag icke blifvit dertill uppmanad af flera representanter från Norrland, hvilka ansågo det vara af högsta vikt, att ett grundskott riktades mot den olofliga bränvinsförsäljningen. Att nu, då hela landet högt ropat på en genomgripande förändring i lagstiftningen angående rusdrycker, endast framkomma med några så små, jag vill icke säga småaktiga, svar, tyckes väl mycket påminna om berget, som födde en rätta.

Herr Hasselrot: Med anledning af de anmärkingar, som blifvit gjorda mot mitt förra, korta yttrande, ber jag att få tillägga några ord. Det synes mig klart, att, om försäljningsskatten sammanslås med tillverkningsskatten, blir deraf en följd att icke någon särskild skatt kan läggas på försäljningen. Deraf följer åter, att den måste blifva fri eller också utdelas såsom monopol, hvilket väl icke torde gå för sig i vårt land. På denna grund anser jag motionärens förslag oantagligt och anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Geijer: Jag tillåter mig erinra derom att, när vid 1870 års riksmöte Bevillnings-Utskottet stora förslag till nya bränvins-

tillverknings- och försäljningsförfattningar behandlas af Kamrarne, uttalades af många talare en stor farhåga för att, i enlighet med hvad Utskottet föreslagit, ordna bränvinsförsäljningen på samma sätt som i Finland, hvarest kommunen väl har fria händer att bestämma om denna försäljning men dock med uttryckligt förbud att därför fordra någon kommunal afgift. Jag tror för visso att vi icke vid ordnandet af bränvinsförsäljningen böra gå samma väg som i Finland utan snarare en alldeles motsatt.

För min del biträder jag nemligen den åsigten, att det är kommunen, som bör få bestämma öfver den mindre bränvinsförsäljningen och derå ock efter godtfinnande sätta accis. Det förslag till ordnande af den mindre partihandeln, som Utskottet i en följande punkt afgifvit, synes mig ock gå i denna riktning, enär, enligt detta förslag, kommunen ensam har att bestämma öfver denna handel, vid hvilket förhållande jag antager att kommunen icke kan förmenas att, när den så för godt finner, belägga denna handel med kommunalaccis.

Hade det verkligen varit Utskottets mening att sådan kommunalaccis ej finge den mindre partihandeln med bränvin åsättas, läser Utskottet icke underlåtit att uttryckligt förbud härför i lagförslaget införa; ett sådant förbud finnes icke i lagförslaget.

Emot Utskottets förslag i nu förevarande punkt har jag icke någonting att anmärka.

Friherre af Ugglas: Då jag här hört talas om återremiss. får jag hemställa, hvartill det skulle gagna att återremittera ärendet. Såvidt jag kunde erfara, voro inom Utskottet meningarne bestämda för att icke gå längre än hvad Utskottet föreslagit, och jag tror mig kunna våga den spådom, att Andra Kammaren kommer att bifalla denna punkt. Hvad blir då följderna? Jo att Utskottet får anhålla, att Första Kammaren ville i ämnet fatta beslut. Jag får äfven säga, att, då jag icke kan formulera ett förslag i den här ifrågasatta syftning, jag icke heller vill förorda aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t. Jag borde kanske icke såsom ledamot af Utskottet motsätta mig en återremiss, men jag tror, att den icke skulle tjena till något. Med anledning af hvad Herr von Geijer yttrat, vill jag fästa uppmärksamheten på att det icke varit Utskottets mening att belägga den mindre partihandeln med någon som helst accis.

Herr Berg: Ehuru föga hemmastadd i hithörande ämnen, tillåter jag mig likväl att med anledning af åtskilliga här afgifna yttranden uttala några ord i frågan. Det förefaller mig, som det skulle vara ett betydligt steg till något bättre, om en förändring gjordes i det syfte Herr von Koch föreslagit. Jag får en ytterligare anledning att tro detta icke allenast af hvad denne ledamot yttrade om förhållandena i Finland utan äfven af ordförandens i Bevillnings-Utskottet första yttrande, då han, ehuru han trodde tiden ännu icke vara inne, likvisst ansåg, att en sådan förändring endast vore en tidsfråga, samt att han önskade, att det från regeringen komme ett förslag i denna syftning. Jag hade på grund häraf föreställt mig, att han icke skulle hafva något emot aflåtandet af en sådan skrivelse, som Herr von

Koch i sitt första alternativ framställt, ty genom en sådan skrifvelse skulle man ju kunna vänta, att det från regeringen skulle komma ett bättre förslag, än hvad Utskottet och Riksdagen kunna åstadkomma. Jag skulle för min del vara beredd att begära proposition på bifall till det af Herr von Koch först framställda alternativet, men då jag hört att han ansett det bättre att begära återremiss, förenar jag mig med honom uti detta yrkande.

Herr Widén: Ehuru jag så nyss ankommit till riksdagen, att jag icke varit i tillfälle att fullkomligt sätta mig in i den fråga, som nu är under öfverläggning, är jag dock för dess lyckliga behandling så intresserad, att jag ej kunnat afhålla mig från att begära ordet, för att derom få uttala min mening. Det är bekant, att befolkningen i alla landsändar på det högsta klagar öfver det olyckliga tillstånd, som framkallats af det öfver hand tagande superiet, och att till Kongl. Maj:t i underdånighet under detta är ingått talrika petitioner derom, att kraftiga åtgärder måtte vidtagas för att hämma den flod af spirituosa, som hotar att dränka vårt land i elände. Under sådana förhållanden är det klart, att äfven jag lifligt måste önska, att årets lagstiftning tagit större steg i detta syfte. Det har ock synts mig från riksdagens början, då jag först fick höra, att Herr von Koch framställde den föreliggande motionen, som Bevillnings-Utskottet nu haft under sin behandling, att i densamma läge en tanke i den af mig önskade riktningen, värd att taga fasta på; och som denna icke var ny hvarken för Riksdagen eller Utskottet, så trodde jag, att tiden nu äntligen skulle vara inne för den reform, som dermed påyrkas, och att Utskottet skulle vilja göra något för att hjälpa den fram. Det är derföre med icke ringa nedslagenhet jag tagit del af Utskottets utlåtande, som afstyrker motionens antagande. Det borde dock icke vara för någon och allra minst för Utskottet obekant, att i den nuvarande bränvins-lagstiftningen ligga sådana bestämmelser, som förlama kommunernas energi att motarbeta försäljningen af spirituösa drycker och det dermed öfver hand tagande superiet, i det att denna lagstiftning tillförsäkrar dem (kommuner, landsting och hushållningssällskap) en så betydlig vinst af nämnda olycksaliga försäljning. Det ligger vidare i öppen dag, att den olofliga försäljningen af dessa spritdrycker på det kraftigaste uppmuntras genom samma vår nuvarande lagstiftning, ty den, som nu kan sälja i löndom, får naturligtvis en större nettoförtjenst än den lagliga försäljaren, som måste erlägga skatt för försäljningen. Dessa båda hufvudmoment, undanrödjandet af de bestämmelser, som förlama kommunernas verksamhet mot superiet, ja, snart sagdt locka dem att befordra detsamma, och dörrens stängande för lönkrogeriet, hade, enligt min åsigt, bort af Utskottet beaktas. Och hade detta gjorts, så synes mig Utskottet skola hafva kommit till ett tillstyrkande i stället för ett afstyrkande af Herr von Kochs motion. Det synes, som om Utskottet sjelft känt detta, då det icke haft annat skäl till att afstyrka motionen, än att man ännu icke vore mogen att antaga hvad i motionen föreslagits och detta åter på den grund, att motionen vid de tvänne nästföregående riksdagarne icke rönt någon uppmärksamhet från Riksdagens sida. Utskottet har således erkänt,

att motionen i och för sig är god för det åsyftade målet. Men Utskottet vill dock, att man skall dröja med dess antagande. Utskottet borde likväl hafva tänkt derpå, att sedan föregående riksdag har opinionen mot det öfver hand tagande superiet utvecklats med stora steg och att i detta fall en stor skilnad mot föregående år eger rum. Derföre tror jag, att Utskottet, om det, såsom jag anser att det bort, velat stödja sig på denna opinion, ej behöft misströsta om framgången af sitt förord, derest detta blifvit lagdt till förmån för motionen. Detta säger jag utan att göra något bestämdt yrkande, enär detta i alla fall, då tid till motionens förnyade behandling nu mera svårigen förefinnes denna riksdag, ej kan leda till någon åtgärd i det syfte jag önskar, och utan att misskänna betydelsen af de smärre steg i lagstiftningen som Utskottet i följande punkter af betänkandet föreslagit, för att hämma det onda, hvaröfver vi så bittert måste klaga. Jag vill endast få sluta med att uttrycka det hopp att Herr von Kochs motion skall återkomma nästa riksdag och då af Utskottet först och främst samt derföre äfven af Riksdagen vinna behörigt afseende.

Grefve Sparre, Gustaf:

Herr Berg: Då jag ytterligare af de senare yttrandena blifvit öfvertygad, att det troligen ej kan tjena till något att återremittera denna punkt till Utskottet, så ber jag att få återgå till det yrkande, jag först tänkte framställa, eller proposition på bifall till Herr von Kochs motion i förra delen, nemligen att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke, till vinnande af större säkerhet och jemnlighet vid beskattning af bränvin, de nu utgående särskilda afgifterna å tillverkning och försäljning kunde utbytas emot en till statsverket ingående gemensam tillverkningsafgift samt att i sådant fall Kongl. Maj:t ville till Riksdagen aflåta förslag till de förändrade stadganden angående försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker, som här af blefve en följd och af omständigheterna i öfrigt kunde påkallas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, dels återremiss deraf och dels af Herr Berg, att Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, måtte bifalla det första alternativet i Herr von Kochs motion, eller "att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke, till vinnande af större säkerhet och jemnlighet vid beskattning af bränvin, de nu utgående särskilda afgifterna å tillverkning och försäljning kunde utbytas emot en till statsverket ingående gemensam tillverkningsafgift, samt att i sådant fall Kongl. Maj:t ville till Riksdagen aflåta förslag till de förändrade stadganden angående försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker, som här af blefve en följd och af omständigheterna i öfrigt kunde påkallas."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten, och då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter det Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontra-proposition vid voteringen antagit återremiss af punkten, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller första punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisas punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51.

Nej—19.

2:dra punkten.

Herr Larsson: Efter mitt förmenande borde Herr Hammarbergs motion icke hafva rönt ett sådant mottagande, som den fått. Den afser att i vårt land minska superiet, som, enligt hvad vi från alla håll höra, är i tilltagande.

Inom Utskottet har upplysts, att icke mindre än 270 böneskrifter inkommit från landet med begäran, att statsmakterna måtte vidtaga kraftiga åtgärder för superiets hämmande. Det är visserligen svårt att genom lagar hindra detta onda, men något kan dock på den vägen vinnas och Herr Hammarbergs motion går i den riktningen.

Utskottet medgifver, att en sådan prisstegring, som motionären föreslagit, skulle i viss mån förminska förbrukningen af bränvin, men uppgifver såsom skäl för sitt afslag, att smygbränningen derigenom skulle befordras, äfvensom smuggling. Hvad smygbränningen angår, tror jag, att inom hvarje kommun finnes så mycket godt och ärligt folk, att en smygbrännare skulle helt snart blifva upptäckt. Hvad åter smugglingen beträffar, tror jag, att enhvar, som är något rädd om sitt anseende, icke skall befatta sig med en sådan handtering. Jag yrkar på grund häraf återremiss af denna punkt.

Herr Odencrants: Då Herr Hammarbergs motion blef bekant, väckte den hos de nu i vårt land ganska talrika ifrarne för nykterhet och minskning i superiet stora förhoppningar. Man tyckte i allmänhet, att det var på det hela så litet, som denna motion satte i fråga;

man trodde också, att den kunde vara i mer än ett hänseende gagnande, och man hoppades därför, att den skulle vinna framgång. Visserligen har mot en sådan förhoppning, ett sådant byggande på yttre åtgärder blifvit invändt, att man för befrämjande af nykterhet bör anlita andra medel än sådana, som måste anses utöfva ett yttre tvång, och det medgifves gerna att sådana af motsatt beskaffenhet äfven finnas. Ett sådant är Guds ord. Der detta fått utöfva sin omskapande kraft till åstadkommande af en fullkomlig hjertats och sinnets förändring, är det ett mycket viktigt medel. Drinkaren blir då botad till gagns, och några restriktiva åtgärder för att hindra honom att följa sitt begär erfordras lika litet som hos enhvar, hvilken är i besittning af den viljekraft, att han, sedan hans förstånd blifvit öfvertygadt om skadligheten af ett omåttligt begagnande af bränvin, förmår afhålla sig derifrån. Men det gifves ett ojemförligt större antal, som sakna denna kraft ända derhän, att, ehuru de under pina och ångest veta och känna att ett fortfarande omåttligt begagnande af rusdrycker medför deras förderf till kropp och själ, för tid och evighet, de likväl ej förmå motstå frestelsen. Det är för dessa svaga, som ett yttre stöd behöfves, och det var därför som man hoppades att i Herr Hammarbergs motion, om den bifölles, vinna ett sådant stöd. När vi skåda tillbaka på historiken af nykterhetssträfvandena i vårt land, så finna vi, att den förhöjda skatten å bränvin visat sig synnerligen verksam för att motverka superiet. Detta har likväl endast kunnat ega rum under det förhållande, att denna skatt och den deraf orsakade förhöjning i priset å bränvin stått i så att säga normalt förhållande till arbetslönerna, som ju äro den egentliga tillgång, hvaröfver den mest bränvinskonsumerande allmänheten har att förfoga, då det gäller att förskaffa sig ett rus. Nu har ett abnormt förhållande inträdt, i det att arbetslönerna ökats i en grad, som man aldrig kunnat föreställa sig, under det att bränvinspriset i det närmaste är oförändradt. Detta abnorma förhållande har framkallat högst bedröfliga resultat. Med dessa rika tillgångar hos den arbetande klassen har nemligen tillika det sorgliga inträffat, att öfverflödet icke användes, såsom önskvärdt vore, till förvärfvande af sådant som vore nyttigt och gagnande, utan missbrukas i en förfärande grad. Nu står det, såsom hvar man vet, icke i någon människas makt att bestämma arbetsprisen, men att deremot höja priset på bränvin i ett förhållande, som någorlunda motsvarar de högre arbetsprisen, är något, som representationen kan göra, och jag får ärligt bekänna, att landet väntat, att Bevillnings-Utskottet skulle hafva föreslagit ett sådant steg. Den förhöjning, som skulle hafva skett, om bifall till motionen vunnits, hade i sjelfva verket ingalunda blifvit så hög som den sista förhöjningen af skatten å bränvinet i förhållande till de då varande arbetsprisen. Statens inkomst hade efter allt antagande ej synnerligen minskats, och förhöjningen hade, såsom motionären riktigt anmärker, drabbat drinkarne, men det ordentliga folket hade fått en fördel genom minskning i tullsatserna på gryn, kaffe, socker m. m. Jag får också bekänna, att jag vid granskning af Utskottets motiv icke kan finna dem för mig öfvertygande. Utskottet medgifver, att en betydlig prisstegring af bränvinet i någon mån bör minska förbrukningen deraf, men förmenar,

att under nu rådande höga arbetslöner det vore föga sannolikt, att prisstegringen inom detaljhandeln skulle komma att verka synnerligen afskräckande för den egentlige drinkaren. För min del tror jag, att det behof af och rop efter hjälp, som nu höjes från alla delar af vårt land, ej bort lemnas obeaktadt, helst detta rop ej kommer, såsom under föregående tider, från den förmögnare klassen, utan från den arbetande befolkningen, som lider värst genom fylleriets följder, men som förut icke visat synnerligt deltagande för några åtgärder till hämmande af detsamma. Vi hade trott, att med den öfvertygelse, Utskottet uttalar i sina motiv, man dock skulle ansett det löna mödan att genom tillstyrkande af den föreslagna högre tillverkningskatten söka bereda *någon* hjälp. Låt vara att denna ej varit så stor, den hade, såsom äfven Utskottet anmärker, dock varit *någon*, och jag vågar hysa den öfvertygelse, att det knappast varit rätt af Utskottet att neka denna lilla hjälp. Deremot säger Utskottet, att den föreslagna skatteförhöjningen skulle innebära starka frestelser till oloflig bränvinstillverkning äfvensom till ökad oloflig införsel af bränvin. Det kan väl hända, att så blifvit fallet, men om man uppmärksammar, i hvilken förfärande grad fylleriet i vårt land på senare tiden stegrats, vågar jag tro, att man måste erkänna, att de kostnader, som möjligen kunde föranledas af den bevakning, hvilken blefve nödig med hänseende till smygbränning och smuggling, skulle mer än ersättas genom den svårighet, man derigenom beredt den oordentlige arbetaren att i öfverflöd förskaffa sig bränvin. Hvad jag vidare vill yttra kan visserligen sägas vara något vid sidan af ämnet, men jag kan ej underlåta att tänka på de hem bland den arbetande klassen, der man nu i främsta rummet röner superiets olyckliga följder. Man har på ett ganska berättigadt och berömvärdt sätt sträfvat att göra den gifta qvinnans ställning företrädesvis inom den arbetande klassen så fördelaktig som möjligt. Jag vågar tro, att man för detta mål ej skulle kunna finna något verksammare medel än just att för hennes ofta supige och brutale man försvåra tillfället att skaffa sig bränvin. Genom en förhöjning i bränvinsskatten tror jag, att man i ej så få hem gjorde drinkarens hustru en verklig tjenst. Jag vill nu ej längre upptaga Kammararens tid, utan slutar med att förbehålla mig rätt att sedermera få instämma i något af de yrkanden, som kunna komma att här göras.

Herr von Stockenström: Om Utskottet hade kunnat antaga att verkligen något hade varit att vinna genom att bifalla Herr Hammarbergs motion, så skulle Utskottet visserligen icke hafva tvekat att dertill förorda bifall, men dels har Utskottet ej trott, att man på den vägen kunde vinna hvad man sökte, och dels har Utskottet föreställt sig, att så stora olägenheter skulle medfölja en stegring i skatten, att man ej borde underkasta sig dem. Jag har föga att tillägga till hvad Utskottet redan i sin motivering anført, nemligen att Utskottet fruktat att öka frestelsen till oloflig bränvinsbränning och oloflig införsel af bränvin, samt att Utskottet derjemte ansett, att staten icke har behof af en så ökad skatt, som här föreslagits, utan att den tvärtom skulle blifva större än lämpligt vore.

Staten har nemligen, enligt en uppgift, som jag har från 1871, uti afgifter för bränvinstillverkning 11,700,000 R:dr och uti tull å bränvin 1,970,000 R:dr samt i försäljningsavgifter 1,850,000 R:dr, eller tillsammans 14,647,000 R:dr, hvilket ju är en anseelig summa på denna enda artikel.

En talare har här yttrat, att oloflig bränvinstillverkning och oloflig införsel ej skulle komma så lätt i fråga, emedan enhvar skulle skygga tillbaka för att begå ett sådant brott. Ja, det vore väl om samhället blifvit så förädladt, att man ej kunde draga i misstanke, att sådana brott skulle begås, och det vore väl om Guds ord och den moraliska uppfostran haft den verkan på sinnesarten hos vårt folk, att den vore tillfyllestgörande, för att hindra dryckenskapslasten, så att lagstiftningen ej behöfde dermed befatta sig. Men lika litet som jag tror, att förhållandet nu är och kanske ännu på lång tid blir sådant, lika säkert är, att man icke må tro, att sådana verkningar utöfvats på de personer, som kunna vilja vara lagbrytare. Jag tror således, att, om man gjorde brottets vinst så lockande, som den blefve genom den föreslagna förhöjningen, man derigenom skulle skapa en mängd lagbrytare både i det ena och andra af de här antydda hänseenden. Man har visserligen sagt, att inga kostnader borde sparas för att förhindra sådana brott, men jag föreställer mig, att med det läge Sverige har, med dess utsträckta kuster och dess stora skogar, der gömställen lätt kunna finnas, skola inga kostnader göra tillfyllest. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Brun: Jag känner nog att det är en vansklig sak att försöka öfverändakasta Utskottets betänkande, ty för detsamma hafva redan anförts så kraftiga skäl, att jag, om jag också ej kan gilla dem, ej har någon förhoppning om ett afslag af Utskottets hemställan. Men den, efter min uppfattning, lysande framgång, som den nyss afgjorda voteringen lemnade, nemligen att öfvertyga en kommande Riksdags Bevillnings-Utskott, att icke endast en röst inom denna Kammare höjt sig till motstånd, utan att ej mindre än en tredjedel af Kammarens ledamöter icke delar Utskottets åsigt, gifver mig mod att äfven vid denna punkt uppträda och för min del förklara, att jag icke heller nu kan godkänna Utskottets framställning. Mot det skäl Utskottet anført, nemligen att en prisstegring ej skulle betyda särdeles mycket, får jag anmärka, att det måste betyda rätt mycket att varan fördyras. Om man ej derigenom kan inverka på den förtappade drinkaren så länge han har något att köpa för, så kan icke bestridas, att för en mängd ordentligt folk, som begagnar bränvin måttligt, kommer förbrukningen derigenom att aftaga.

Mången kommer att lägga bort bränvinets bruk, och detta exempel från icke drinkares sida anser jag vara mycket värdt. Jag tager mig också friheten att fästa uppmärksamheten derpå att, så vidt jag ej misstager mig, finnes ingen konsekvens mellan första och andra punkten i betänkandet. I andra punkten tillkännagifver Utskottet, att det fruktar precis för samma sak, hvarför det i första punkten icke hyser någon fruktan. Här säger Utskottet att det fruktar, att, om skatten höjes, detta skall föranleda lönbränneri och smuggling, men

i första punkten säger Utskottet, att det ej tjänar till något att hafva en gemensam skatt på bränvin, ty dessa skatter föranleda ändock ej till sådana frestelser. Jag frågar om detta stämmer väl tillsammans. Endera åsigten måste väl vara oriktig.

Jag kan ej heller dela den åsigt, att tiderna nu äro så gynnsamma, att man icke skulle behöfva tänka på några bättre inkomster för staten. Kan man uträtta något i den vägen, anser jag det också vara nödvändigt, ty om vi nu haft goda år för jordbruket och industrien, så kunna andra tider inträffa, och om jag ej misstager mig, finnas moln på horisonten. Kan man med en högre inkomst för staten minska bränvinsförbrukningen, har man vunnit mycket.

De skäl, jag nu anfört, äro, åtminstone för mig, bevekande att bifalla Herr Hammarbergs motion, och jag yrkar därför nu återremiss af den föredragna punkten.

Herr Odencrants: Jag kom icke ihåg, då jag nyss slutade mitt anförande, att det redan blifvit yrkadt återremiss, och jag får därför nu förena mig uti detta yrkande. Medan jag har ordet, vill jag med några ord bemöta den siste talarens yttrande, uti hvilket åberopades de höga inkomster, som staten har af bränvinet. Jag kan icke dela den uppfattningen, att det är något så förträffligt, att vi hafva en hög inkomst från en sådan källa. Det vore vida bättre, om vi hade den från något annat håll, och den, som verkligen vill folkets räddning ur det förderf, hvartill det för närvarande går med stora steg, kan icke annat än önska, att dessa rika tillgångar aldrig funnits. Jag har visserligen icke, såsom någon synes hafva antydt, sagt, att man skulle spara på kostnaderna för att hämma smuggleri och lönbränning. Jag har endast yttrat den förmodan, att de kostnader, som erfordras för att förhindra dessa brott, skulle rikligen ersättas genom den vinst, som komme att uppstå till följd af förminskadt fattigunderstöd, hvilket nu blir allt större, i samma mån som bränvinet ohejdadt får utöfva sin förderliga verkan på folket. Jag tror det högst antagligt, att man uti de stigande fattigkostnaderna kan hafva en mätare på dryckenskapslastens framgång.

Herr Hammar: Jemte det jag i allt instämmer uti det yttrande, som Herr von Stockenström redan haft, ber jag att få tillägga endast några få ord. Det är visserligen icke bristande intresse för sjelfva saken, som gjort, att Bevillnings-Utskottet afstyrkt motionen, utan detta har verkligen skett på grund deraf, att man fruktat för, att det väckta förslaget icke skulle leda till målet. Det torde icke vara ur vägen, att vi, som i så många afseenden följa utlandets exempel, äfven i detta fall se till hurudant förhållandet är uti andra länder. En upplysning derom lemnar motionären sjelf i den tablå, som han bifogat motionen, och deraf visar sig, att i England, der skatten är högre än, så vidt jag känner, i något annat land, den uppgår till 7 R:dr 50 öre, och att i Ryssland skatten uppgår till 5 R:dr 76 öre, då den hos oss endast stiger till 2 R:dr 33 öre för person. Huru visar sig nu i dessa länder följderna af den höga beskattningen? Har denna senare der visat sig verksam emot superiet?

Jag tror icke, att så är förhållandet, utan att tvärtom England är känt för att vara det land, der superiet mest florerar, och Ryssland måhända dernäst. Dylika exempel kunna säkerligen vara till någon ledning äfven för oss; och att man derfor i England har måst, om icke öfvergifva att söka hämma superiet genom en hög beskattning, dock äfven försöka att gå in på samma bana som vi redan beträdd uti vår lagstiftning, nemligen att göra bränvinet mera svåråtkomligt, bör väl icke heller helt och hållet lemnas utan afseende. Utskottet har ock trott, att detta, jemte de skäl som i öfrigt blifvit andragna, borde verka till förkastande af motionärens förslag. Hvad den närvarande bränvinslagstiftningen beträffar, så tror jag, att det är den, som i väsendtlig mån verkat till hämmande af superiet, och att man således icke får räkna detta såsom en följd ensamt af den höga beskattningen. På landet existerar lyckligtvis superiet icke så mycket, som i städerna, men männe vi kunna hejda drinkaren från att supas äfven om bränvinet fördyras? Jag fruktar, att det enda resultatet deraf skulle blifva, att hans familj finge så mycket mindre af det öfverskott hans arbetsförtjenst nu kan lemna; och det är vådan deraf som gjort, att Bevillnings-Utskottet icke tilltrott sig att tillstyrka bifall till motionen. Huru det förhåller sig med beskattningen är ganska lätt beräknadt, ty för närvarande produceras här omkring 16 millioner kannor bränvin, hvilka, beskattade med 80 öre i tillverkningsafgift, bereda staten en inkomst af ungefär 12 millioner R:dr. Skulle nu tillverkningsafgiften höjas från 80 öre till 1 R:dr 50 öre, så kommer den beskattning, som skulle ingå till staten, att ökas med ytterligare omkring 10 millioner R:dr, hvadan således 22 millioner R:dr skulle, förutom försäljningsafgifterna, inflyta ensamt i bränvinstillverkningsafgift. Jag fruktar, att detta blefve en tunga, som vore allt för hård att bära. Af alla dessa skäl förenade har Utskottet icke kunnat tillstyrka motionen, och på grund af dem tager äfven jag mig friheten att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Odencrants: Jag ber om ursäkt för det jag ännu en gång uppträder, men jag vill endast säga några ord med anledning af den siste talarens yttrande. Hvarföre jag och många med mig yrkat en högre beskattning å bränvinstillverkningen är derföre, att vår erfarenhet från den förra striden mot bränvinet tydligt och klart ådagalägger, att *den* hjälpte en skatteförhöjning ganska mycket. Jag kan icke heller inse, hvarföre ej äfven nu ej sådan åtgärd skulle göra god verkan, och hvad beträffar den tunga, som skulle komma att trycka landet genom de många millionernas skatt, så vill jag fråga, hvem som drabbas deraf, om icke just suparen, som väl måste underkasta sig denna tunga. Skulle åtgången af bränvin fortfarande blifva lika stor, så går det sedermera ganska väl an att fördela denna skatt så, att den kommer landet till godo på något annat sätt.

Herr Brun: Den föreliggande frågans vikt är sådan, att jag gerna derom vill yttra ännu några ord, i synnerhet som jag icke kan lemna obestridt hvad Herr Hammar nämnde i sitt sista yttrande. Om man anser, att han har rätt, så borde man, i stället för att fortgå

på den väg, som redan är beträdd, gå tillbaka och göra bränvinet så billigt som möjligt, i hopp att derigenom komma till det önskade målet, att ingen mer smakade bränvin. Jag tror dock icke, att målet vinnes på den vägen, och jag tror, att hvem som helst kan finna både af uttalanden i riksdagshandlingarne och på annat sätt, att den beträdda vägen varit god. Frågar man sig åter hvad orsaken är, att det ändock förtäres så mycket bränvin i Sverige, så vill jag fästa uppmärksamheten på att detta har sin grund icke uti den höga tillverkningsskatten, utan i den olämpliga försäljningsafgiften. Jag vill taga mig friheten att berätta, huruledes en af mina bekanta under en resa i Preussen kom att säga åt en reskamrat, en tysk, att han förundrade sig öfver att icke se så många druckna personer som i Sverige, hvarvid tysken svarade honom, att det vore ju helt naturligt, emedan man i Preussen icke hade så förvända försäljningslagar som i Sverige. "Hos oss i Preussen," sade han, "kan folket köpa sig en sup under en resa, när de vilja, men hos er i Sverige måste de taga sitt bränvin med sig och de dricka då deraf, så länge det finnes något kvar." Jag har velat nämna detta för att påpeka en bristfällighet i vår lagstiftning, som äfven enligt min tanke vore af högsta vigt att få rättad.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt hr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:dje, 4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Herr von Gegerfelt: I motiveringen till denna punkt yttrar Utskottet, att under flera föregående riksdagar, till förekommande af missbruk genom den s. k. salningen, ändringar i bränvinslagstiftningen blifvit föreslagna, men att härvid, som så ofta i denna lagstiftning, uppstått stor svårighet att åstadkomma allmängiltiga författningsföreskrifter. Jag får härvid bemärka, att denna svårighet uppstått deraf, att man velat förekomma salningen inom de lägre samhällsregionerna, der missbruket naturligtvis företrädesvis eger rum, men velat för de mera förmögna bibehålla rättigheten att slå sig tillsammans för att i partihandel erhålla spritdrycker till sitt hushållsbehof, hvilket naturligtvis också är "salning". Nu är det ett gifvet förhållande med hvarje restriktiv lag, att, för att komma i åtnjutande af de dermed åsyftade förmåner, man ock måste underkasta sig de olägenheter, som deraf blifva en följd, och fullständigt genomföra principen. Vill man nu gå in på detta, så kan målet vinnas på ett

ett ofantligt enkelt sätt derigenom, att det förbud, som nu finnes för en säljare att mellan flere köpare fördela ett större quantum spritdryck, utsträcker äfven till ett förbud för köparen att mellan sig och medköparne fördela varan. Derigenom vunnas också den fördelen, att det orimliga förhållandet undanröjdes, att en säljare, som till flere köpare utlemnar bränvin, är saker till ansvar, men då han till blott en köpare utlemnat varan och denne mellan sig och andra fördelar densamma, är transaktionen fullt laglig. Dålikväl förslag i denna riktning vid föregående riksdagar förgäfves blifvit väckta, vill jag nu icke påyrka något sådant, liksom jag icke heller vill yrka på antagandet af ett annat förslag, att höja partihandelsbeloppet till 50 kannor eller någon annan högre siffra, ehuru jag anser detta vara vida att föredraga framför det förslag, som Utskottet afgifvit. Jag skall således gå in på Utskottets hemställan i denna del, men hvad jag deremot icke kan gilla är Utskottets förslag om att bestämmandet af hvem, som skall ega utöfva den mindre partihandeln, skall öfverlemnas åt kommunerna. Någon deremot svarande bestämmelse finnes icke i nuvarande lagstiftning; kommunerna ega att bestämma, huru många försäljningsställen eller huruvida *något* sådant skall finnas inom kommunens område, men alldeles icke hvem som skall åtnjuta denna rättighet. Ut i Kongl. Maj:ts proposition angående försäljningen af maldrycker hafva kommunerna också fått rätt att bestämma ställenas antal, men Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall, enligt denna proposition, ega att afgöra hvem som får utöfva försäljningen. Man torde besinna, att här är fråga om tilldelandet af ett vinstgifvande monopol, som icke åtföljes af en mot fördelen svarande afgift, och ett monopol, som blir vinstgifvande i samma mån, som de försäljningsberättigades antal inskränkes. Jag hyser det största förtroende till kommunernas förmåga att förvalta sina gemensamma hushållnings- och ordningsmål, men till sådana torde svårigen kunna hänföras utdelandet af näringspatenter. Det torde utan fara för misstag kunna påstås, att en sådan rätt i många fall skulle blifva missbrukad, antingen så, att de inflytelserika i kommunen behölle för sig sjelfva eller sina vänner alla dylika fördelar, eller ock så, att vid tilldelandet af en dylik rättighet på sidovägar fogades vilkoret af en särskild afgift till kommunen. Och jag vill icke vara med om att inleda Kammaren i en sådan frestelse. Min hemställan är derföre den, att, i händelse Utskottets framställning i öfrigt skulle blifva bifallen, hvilket jag icke vill bestrida, det måtte åt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfverlemnas att efter kommunalstyrelsens hörande bestämma hvem som skall få utöfva den mindre partihandeln, och att uttrycklig föreskrift måtte meddelas att vid kommunalstyrelsens utåtående i detta hänseende afseende må fästas. Endast då kan man hoppas, att för utöfvandet af den mindre försäljningsrätten utses personer, som icke vilja missbruka denna rättighet. För att erhålla rättelse uti Utskottets förslag i enlighet med hvad jag nu yttrat, och då deraf föranledas ändringar i åtskilliga andra paragrafer, så får jag vördsamt yrka återremiss af denna punkt.

Herr Sundell: Vid föregående riksdag vidtogs i afseende på minuthandeln och utskänkingen af bränvin en ganska väsendtlig förändring; nu har Utskottet inkommit med ett förslag om en lika stor förändring i afseende på partihandeln. Önskligt vore väl dock, om denna del af lagstiftningen en gång kunde vinna stabilitet, så att man icke riksdag efter riksdag tummade på förordningen om försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker. Jag säger icke detta, såsom skulle jag ogilla alla Bevillnings-Utskottets förslag uti det nu föredragna betänkandet, utan jag uttalar det endast såsom en from önskan för den allra närmaste framtiden. Beträffande den nu föredragna punkten, så måste jag dock bestrida nödvändigheten af att införa ett sådant stadgande, som Utskottet ifrågasatt, för *städerna*. Från dessa hafva, så vidt jag kunnat erfara, icke några klagomål i detta afseende låtit sig förspörja, och skulle möjligtvis från ett eller annat håll sådana hafva framkommit, så torde väl dock deraf icke föranledas behöfligheten af en ny lagstiftning för hela riket. Det är af denna anledning, som jag, hvilken i afseende på *landsbygden* icke har härutinnan något att anföra, enär jag är alldeles för litet bekant med dess förhållanden, vill yrka återremiss af betänkandet, på det att Utskottet måtte komma i tillfälle att ingifva ett särskildt förslag för *städerna* och ett särskildt för *landsbygden*. Skulle detta mitt yrkande icke vinna Kammarens bifall, så vill jag ändock påfordra återremiss beträffande en annan del af Utskottets förslag. Jag kan nemligen icke gilla, att åt stadsfullmäktige eller kommunalstämma skall öfverlemnas att bestämma, hvilka personer som skola utöfva denna partihandel med bränvin en miniature. Jag instämmer fullkomligt uti hvad den siste talaren, Herr von Gegerfelt, behagade yttra; här är ju fråga om ett ordningsmål, och rättigheten att derutinnan förfoga torde väl i *städerna* böra öfverlemnas åt magistraten efter stadsfullmäktiges hörande eller möjligen åt Konungens Befallningshafvande, efter magistratens och stadsfullmäktiges hörande, och på landet åt Konungens Befallningshafvande, efter kommunalstämmas hörande. Det går väl icke an att för dessa ärenden, som väl höra till politimål, göra en särskild lagstiftning, afvikande från hvad för sådana mål i allmänhet är stadgad. Jag har icke kunnat underlåta att här uttala dessa mina åsigtter; och då jag är bosatt i stad, torde jag i frågan få anses hafva någon erfarenhet, hvarföre jag ber Herrarne taga i öfvervägande hvad jag nu yttrat, innan beslut fattas. Jag vill tillägga, att jag tviflar på att synnerligt många bland stadsfullmäktige skola finna sig smickrade af att få åt den eller den utdela rättighet till mindre partihandel med bränvin, och jag tviflar också på, att man derigenom skall kunna vinna det mål, som Utskottet afsett.

Jag yrkar återremiss.

Herr Hammar: Man har här talat om vådan af att göra allt för täta rubbningar i bränvinslagstiftningen; men, med allt erkännande af riktigheten häraf, vågar jag dock tro, att anledning här förefinnes att i vissa delar underkasta denna lagstiftning någon förändring. Till Bevillnings-Utskottet hafva nemligen blifvit öfver-

lemnade tolf motioner i sådan syftning, och till Kongl. Maj:t hafva ingått icke mindre än 270 petitioner derom från rikets alla delar, af hvilka många från samma län och grundade på kommunalstämmas beslut, och alla dessa såväl motioner som petitioner hafva gått ut på att söka på lagstiftningens väg sätta en gräns för de missbruk och det elände, som den tilltagande dryckenskapslasten alstrar. Utskottet har icke kunnat underlåta att fästa afseende vid en så allmänt uttalad önskan, och ansett sin pligt vara att, i hvad på Utskottet ankomme, söka åstadkomma något som kunde leda till det äsyftade målet, superiets stäffjande. Utskottet har då framställt de förslag, som innefattas i denna och nästföljande punkter, af hvilka Utskottet med den nu föredragna punkten hufvudsakligen äsyftat att förekomma den så mycket öfverklagade salningen vid bränvinshandel. Det är klart att, ju mindre det kanntal, som får säljas, är, desto lättare är en salning åstadkommen, emedan då färre deltagare deri erfordras, och Utskottet har derfore trott, att, om det minsta kanntalet bränvin, som finge fritt försäljas, förhöjdes till 100 kannor, detta skulle verksamt bidra till salningens hämmande. Detta öfverensstämmer också i det närmaste med hvad som vid 1872 och 1873 års riksdagar af Bevillnings-Utskottet föreslogs och af denna Kammare bifölls, men som, i följd af afslag i Andra Kammaren, då icke blef Riksdagens beslut.

Hvad nu vidkommer den anmärkning man här gjort, att genom det af Utskottet nu föreslagna stadgandet partihandeln med bränvin intill 100 kannor skulle blifva ett monopol, så är detta visserligen sant; men vi hafva redan monopol i samma väg i vår nuvarande bränvinslagstiftning. Ty enligt 14 § af den gällande förordningen om försäljning af bränvin, får icke någon vare sig utminuterer eller utskänkning i kommuner på landet ega rum, med mindre vederbörande kommunalstyrelse dertill meddelat tillåtelse. Detta är visserligen icke alldeles samma förhållande som här nu är i fråga, men man kan dock kalla äfven det ett monopol; likasom hela vår bränvinsförfattning är en undantagslagstiftning, tillkommen för att i sedlighetens intresse söka verka hämmande på superiet. Skulle man också icke i det hela vilja att monopol utdelas, tror jag dock att man får litet jemka på sin åsigt i detta fall för det goda ändamålets skull.

För min del har jag icke något emot att frågan om försäljningsrättens meddelande i sista hand hänskjutes till Konungens Befallningshafvande, dock icke i hela dess vidd; ty jag tror att om Konungens Befallningshafvande skall blifva den afgörande myndigheten, bör Konungens Befallningshafvandes rätt derutinnan icke sträcka sig vidare än att kurna förvägra sökt försäljningsrätt, då skäl dertill kunna förefinnas. Men jag tror deremot icke, att Konungens Befallningshafvande bör ega makt att medgifva rätt till en dylik försäljning, som här är i fråga, i det fall att kommunen icke vill hafva en sådan. Jag föreställer mig för den skull att, om Kammaren beslutar sig för en återremiss, denna endast bör gå ut på att vinna en ändring i Utskottets förslag i den riktning, jag nu tagit mig friheten påpeka. Jag för min del befarar dock ingen våda af att lemna rättigheten att bestämma öfver den i fråga varande försäljningen i kommunens händer; ty det är kommunen, som denna försäljning närmast rör, och

kommunen lärer nog taga sig till vara för att lemna försäljningsrätten till personer, om hvilka man kunde föreställa sig, att de skulle ovärdigt handhafva densamma. Skulle det så vara, att den af kommunen meddelade försäljningsrätten missbrukades, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att, enligt Utskottets förslag, rättigheten endast skulle beviljas för ett år i sender, och att kommunen alltså kunde under dylika omständigheter påföljande år återtaga rättigheten.

Med afseende å hvad jag nu anfört, får jag åtminstone tills vidare påyrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Oscar: Det må väl vara, att för stora ansträngningar icke kunna göras för att hämma superiet, om detta verkligen skulle nått den förfärande utveckling, som man vill låta påskina; men äfven i ett sådant sträfvande torde man böra tillse i första rummet, huruvida de åtgärder, man är betänkt att vidtaga, hvilat på en rättvis grund, och vidare om dessa åtgärder kunna medföra den verkan, som dermed åsyftar. Hvad det första angår, så vill jag anmärka, att åtminstone i den ort, der jag bor, har man icke haft anledning till den högljudda klagan, som annorstädes försports; ty der åtminstone har superiet icke nått någon högre grad nu, än förr. Dermed vill jag dock ej hafva sagt, att ju icke i många andra landsorter åtgärder mot superiet kunna vara behöfliga och böra vidtagas, så vidt det kan ske på ett rimligt sätt och med påräknad nytta. Hvad är det nu som Utskottet i detta afseende föreslagit? Vid förra riksdagen hade Utskottet hemställt, att gränsen för minuthandeln skulle utsträckas till 50 kannor, men detta förslag blef då förkastadt, och Utskottet har utan tvifvel handlat rätt, då det icke åter upptagit detta förslag. Utskottet har nu i stället föreslagit införandet af något, som är alldeles nytt i den svenska handelsrätten, inom hvilken äfven bestämmelserna rörande försäljningen af bränvin måste falla, nemligen ett särskildt restriktivt stadgande i fråga om partihandeln med bränvin. Utskottet vill nemligen, att rättighet till partihandel med bränvin från 15 till 100 kannor, eller, såsom Utskottet kallar det, mindre partihandel, skall göras beroende af särskilda föreskrifter, hvilka innehållas i de på sidan 19 af Utskottets betänkande införda författningsparagraferna. Rättighet till sådan handel skulle endast kunna meddelas för ett år i sender och beviljas af kommunalstämma, som skulle ega rätt att besluta om en sådan handel finge ega rum eller icke, och i förra fallet skulle uppgifter om de beviljade rättigheterna aflemnas till Konungens Befallningshafvande. Man säger nu, att om man antog detta förslag, skulle man dermed i ganska betydande mån motverka det missbruk, hvaröfver man nu mest klagat, eller den s. k. salningen, hvarmed, såsom bekant, förstås då flere personer, som icke kunna hvar för sig köpa den minsta tillåtna qvantitet bränvin, slå sig tillsammans och någon af dem för gemensam räkning inköper bränvinet, som derefter mellan dem alla fördelas. Men här måtte antingen mitt förstånd vara radikalt omtöckadt, eller också har Utskottet till grund för sitt förslag haft några resonnementer, som icke synas af betänkandet, och stödt sig på åsigtter om huru handel

skall drivas, som icke kommit till allmänhetens kännedom. Ty jag vågar påstå, att någon egentlig förändring i de gamla förhållandena icke genom Utskottets förslag skulle åstadkommas. Jag kan ju lika väl då som förr gå in till en person, som sålunda blifvit utsedd till mindre partihandlare, och köpa mina femton kannor. Han är en hederlig man och erinrar mig om att ingen salning får ske; jag svarar naturligtvis att något sådant icke kan komma i fråga, och derpå går jag ut till mina kamrater, som vänta utanför, och salningen sker lika väl som i gamla tider. Måne det finnes den minsta sannolikhet för, att så länge bränvin får säljas i parti mellan 15 och 100 kannor, salning skall ske mindre lätt, derföre att den som säljer är tillsatt af kommunen? Jag vågar påstå, att det icke låter sig bevisas. Om nu så är, att den föreslagna åtgärden skulle blifva alldeles kraftlös, så frågar jag hvartill allt detta skall tjena och hvarföre man skall lägga ytterligare band på denna handelsrörelse, då handeln i allmänhet sträfvar till allt större frihet? Låt vara, att handeln med bränvin måste vara underkastad vissa inskränkningar, så bör man dock icke gå längre i dessa inskränkningar, än att någon motsvarande nytta kan dermed åstadkommas. Detta utgör för mig tillräckligt skäl att yrka, icke återremiss af betänkandet, men afslag derå.

I likhet med hvad den förste talaren anmärkte, så vill jag äfven erinra om det högst besynnerliga deruti, att, då nu, i fråga om minuthandel med bränvin, kommunalstämma och kommunalnämnd egentligen blott hafva en pröfningsrätt, men rättighet att i sista hand besluta om sådan handel må ega rum blifvit, efter min åsigt, särdeles välbetänt lemnad i Konungens Befallningshafvandes händer, så skulle i detta fall, der det är fråga om en handel, som väl i allmänhet gör mindre skada än den rena minuthandeln och således rör kommunen mindre nära, en vidsträcktare rätt tilläggas kommunen. Jag frågar, om det kan vara skäl att på detta sätt lägga allt för mycken makt i kommunens händer. Det finnes måhända dessutom ett politiskt skäl, som talar deremot. Det är en från åtskilliga håll redan länge och ofta förspord klagan, att icke alla, som borde vara det, äro röstberättigade på kommunalstämma. För min del har jag hittills med godt samvete kunnat försvara den grund, hvarpå denna rösträtt för närvarande hvilat. Men utsträcker man kommunens befogenhet så långt, att den gör allt för stort intrång på de enskilda medborgarnes rättigheter, gifver man kommunen rätt att förfoga öfver snart sagdt all rörelse inom densamma — och detta är ett steg dertill — då kunna dessa anmärkningar blifva befogade, då måste man medgifva billigheten deraf, att alla, som bo inom kommunen, få rätt att deltaga i kommunens beslut, och det kan icke längre försvaras, att ett mindre antal medlemmar skulle få bestämma om angelägenheter, som så nära röra alla. Detta torde man måhända också böra besinna; och jag tror då, att man skall inse det riktiga deruti, att kommunen nöjer sig med en begränsad makt i frågor som denna och öfverlemnar beslutanderätten i sista hand åt den allmänna myndighet, som är satt att styra länet.

Jag förmenar således, att det föreliggande förslaget icke på något sätt leder till det mål, man dermed afsett, men deremot innefattar ett

ingrepp i handel ochandel till en grad, som man icke bör tillåta, och inleder vårt kommunalväsende i äfventyr, hvilka man torde göra bäst i att undvika. Jag får på dessa grunder anhålla om afslag å Utskottets förslag i detta moment och dermed sammanhängande lagförslag i 7 och 14 §§ af det Utskottets betänkande bifogade förslag till förordning.

Herr Caspersson: I hvad jag velat yttra är jag till största delen förekommen af föregående talare, och jag skall därför fatta mig helt kort. I likhet med den siste talaren tror jag, att det icke skulle verka till någon särdeles stor minskning i den öfverklagade salningen, om bränvinet måste köpas hos den, som fått kommunens tillåtelse att sälja, i stället för, såsom nu är fallet, hos hvilken parti-handlande som helst. Men något torde väl ändock dermed uträttas; ty det är gifvet, att, om hvilka personer som helst ega drifva handel med bränvin, skall tillgången på denna vara blifva mycket större, än om antalet af försäljare inskränkes till dem, hvilka kommunen medgifver en dylik rätt. Jag vill således icke motsätta mig Utskottets förslag i den delen. Deremot har jag åtskilliga betänkligheter i afseende å det sätt, Utskottet föreslagit för erhållande af tillåtelse till den så kallade mindre partihandelns idkande. Dervid får jag först och främst anmärka, att i de motioner, som ligga till grund för Utskottets förslag, har icke något sådant yrkande blifvit framställt, som det Utskottet i detta hänseende här framlagt; tvärtom innehålla motionerna, så vidt de äro af Utskottet riktigt citerade, att ansökan om partihandels drifvande skulle göras på samma sätt, som i 14 § af Kongl. Förordningen den 26 Augusti 1873 finnes föreskrifvet med afseende å minuthandel. Den åberopade paragrafen handlar endast om försäljning på landet, och stadgar att den, som vill der drifva minuthandel, skall derom göra framställning hos kommunalnämndens ordförande, som öfverlemnar ansökningen jemte nämndens yttrande deröfver till kommunalstämmans ordförande. Sedermera skall äfven kommunalstämman höras i ärendet, och om båda dessa auktoriteter, nämnden och stämman, ogilla ansökningen, skall denna vara förfallen, men stadna de åter i olika meningar, skola handlingarne öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande, som då i ärendet förordnar. I 7 § af samma förordning finnes ett alldeles motsvarande stadgande i afseende å minuthandel i städerna. Ansökningar att få drifva sådan rörelse skola inlemnas till magistraten, som deröfver hör stadsfullmäktige, eller der sådana ej finnas, allmän rådstufva, och om dessa auktoriteter afstyrka ansökningen, eger icke Konungens Befallningshafvande, som i sista hand behandlar ärendet, att bifalla ansökningen; men i fall de nämnda auktoriteterna äro af olika åsikter, tillkommer det Konungens Befallningshafvande att öfver ansökningen besluta, dock att sådana näringsidkares antal icke må bestämmas högre än det, hvarom magistraten och stadsfullmäktige eller allmän rådstufva varit ense. Dessa stadganden hafva motionärerne föreslagit till bibehållande, och då Utskottet öfverträdt dem, tror jag att Utskottet öfverskridit sin befogenhet.

Jag anser äfven förslaget olämpligt. Ty enligt kommunallagen tillhör det kommunalstyrelsen att bestämma rörande gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter; men rättigheten att idka bränvinsförsäljning är väl icke något allmänt ordnings- eller hushållningsmål, utan rörmer endast enskilda personer. Icke heller är det lämpligt att göra kommunalstyrelsen eller kommunalstämman till en auktoritet i fråga om näringsfrihet, utan det bör väl vara öfverlemnadt åt Kronans ombud att meddela tillåtelse till närings bedrivande. Äfven om man skulle anse att någon särdeles skada icke skedde genom en omflyttning i detta förhållande, så vore dock en sådan omflyttning principiellt oriktig.

På dessa grunder ber jag att få instämman med dem, som yrkat återremiss.

Herr von Geijer: Här har temligen allmänt blifvit yrkadt återremiss; och jag skall för min del icke hafva något emot en sådan, om den sker i den syftning som legat till grund för Herr Hammars nyss afgifna yttrande i ämnet. Men jag skulle deremot högeligen beklaga, om denna viktiga fråga blefve af Kammaren helt och hållet afslagen. Det har här framställts många anmärkningar mot Utskottets förslag, och några af dessa vill jag upptaga till besvarande; de innebära ett erkännande af den stora vikt man ur principiel synpunkt bör tillerkänna det nu föreslagna lagstadgandet, hvilket enligt min tanke utgör det första steget till utvidgandet af kommunens rätt att upptaga försäljningsskatter. En talare på östgötabänken, som yttrade sig derom, kom till det resultat, att förslaget antagande vore ytterst farligt, just derföre att det gifver kommunen rätt att ingripa i handels- och näringslagstiftningen. För min del är jag, för det fall, hvarom nu är fråga, af en alldeles motsatt åsigt; och detta förslag är för mig så tilltalande, just derföre att det är det första steget till att medgifva kommunen att i framtiden upptaga accis för försäljning af vissa varor, och på det sättet åstadkomma en väl behöflig *indirekt* kommunalskatt. Ty genom förslaget antagande blefve ju, så vidt jag förstår, kommunen medgifvet att rent af monopolisera partihandel med bränvin från 15 till 100 kannor; och i och med detsamma måste efter min uppfattning kommunen anses hafva erhållit rättighet att upptaga en afgift derför, såsom det redan ganska allmänt sker för hvad angår utskänknigen vid gästgifverier, för hvilken utskänkning kommunen under hand betingar sig en viss afgift af gästgifvaren. Jag kan också icke förstå annat än att det verkligen varit Utskottets mening, att en sådan beskattning skulle stå kommunen öppen, för hvad angår den mindre partihandeln; ty annars hade väl Utskottet, på samma sätt som 1870 års Bevillnings-Utskott i dess förslag till bränvinsförsäljningsförfattning, infört ett uttryckligt förbud mot att dylika afgifter under hvad namn och förevändning som helst skulle få till kommunen utgå. Något sådant förbud finnes alls icke i Utskottets nu föreliggande förslag. I öfrigt tror jag, att förevarande moment i princip gäller mycket, men i sak ganska litet. Ty det är icke, såsom den förste talaren yttrade, nu fråga om någon handel af

betydenhet; utan om en obetydlig handel således också en monopolisering af föga omfattning.

Då emellertid flere talare yttrat sig för återremiss, vill jag, såsom jag förut nämnt, icke sätta mig deremot, utan får, sedan jag nu framställt mina åsikter i ämnet, förena mig om ett sådant yrkande.

Herr Bennich: Jag ber att till en början få gifva till känna, att jag icke deltagit i behandlingen af detta ärende på den afdelning af Utskottet, som haft att utreda detsamma, och att jag därför icke är fullt beredd att försvara alla detaljerna i det föreliggande förslaget. Deremot tror jag mig kunna säga, att förslaget går i den rätta riktningen, och att det med hänsyn dertill förtjenar all uppmärksamhet. Det ligger, efter mitt förmenande, mycken makt derpå, att kommunerna få utöfva större inflytande äfven på idkandet af den så kallade partihandeln, så länge gränserna för densamma sträcka sig så lågt ned, som till försäljning af partier på 15 kannor, hvarigenom det såsom bekant inträffat, att man på en ganska stor mängd ställen bedrifvit verklig utminuterung och utskänkning under form af parti-handel. Det är detta missbruk, som framkallat klagomål från så många landsorter, klagomål, som utan tvifvel äro berättigade. Utskottet har genom det nu framlagda förslaget till lagförändring velat försöka ett medel att afhjelpa desamma; och jag tror, att detta försök förtjenar afseende af Riksdagen. Huruvida man med den här föreslagna åtgärden eller med hvilken annan som helst skall kunna åstadkomma något särdeles betydande till fromma för nykterheten, det lemnar jag derhän; något måste dock försökas och något godt skall väl också kunna uträttas. Det är min fulla öfvertygelse, att, om man medgifver kommunerna inflytande icke allenast på den frågan, huruvida en mindre partihandel må finnas inom kommunen eller icke, utan äfven på den frågan, åt hvilka personer rättighet till sådan partihandel skall upplåtas, så skall derigenom mycket uträttas till förebyggande af den så högt öfverklagade, men hittills fruktlöst motarbetade salningen. Det är icke ensamt eller hufvudsakligen på köparne det berott, att denna salning kunnat bedrivas så som det hittills skett; utan dertill har utan tvifvel fordrats äfven säljarnes goda minne och tillmötesgående. Men om man nu väljer folk, som hafva intresse att upprätthålla ordning och skick inom kommunen, och endast åt sådane personer anförtror idkande af bränvinsförsäljning i dessa mindre partier, så kommer säkerligen detta att medverka till afvärijande af ett ondt, som partihandeln, på sätt den hittills varit anordnad, endast befrämjat. Huruvida det må vara så lämpligt, hvad den siste talaren fann vara förslagets största förtjenst, att kommunen skall hafva sista ordet i dessa frågor, det synes mig vid närmare granskning och efter den diskussion, som nu förefallit, vara temligen tvifvelaktigt; jag skulle snarare vara böjd för att man öfverläte åt de administrativa myndigheterna att efter kommunalstyrelsernas hörande bestämma, huruvida och af hvem en sådan mindre parti-handel må få idkas; och jag vill på den grunden gerna medgifva, att punkten återremitteras. Det vågar jag dock uttala såsom min uppfattning af Utskottets mening, att den aldrig, såsom en talare på

skånebänken förmodade, gått ut på, att kommunen skulle få taga någon afgift för upplåtande af rättighet till sådan partihandel, eller med andra ord, att förslaget skulle vara ett första steg till att åter införa acciser inom kommunerna. Utskottet har med detta förslag uteslutande afsett att i sedlighetens intresse förebygga den mindre partihandelns öfverlåtanade åt dertill olämplige personer, men alldeles icke att kommunerna skulle under hvad form som helst deraf bereda sig en pekuniär fördel.

Jag får således, såsom nämndt, instämma med dem, som yrkat återremiss, men icke i afsigt att få Utskottets förslag upphäfdt, utan endast i ett visst afseende förbättradt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag tror, att de anmärkningar, som blifvit riktade mot det föreliggande förslaget, äro ganska berättigade. Äfven om den kommunerna här medgifna rättigheten att meddela tillåtelser till mindre partihandels idkande icke komme att medföra någon uppenbar beskattning å detta slags handel, så torde den dock, efter mitt förmenande, komma att på ett eller annat sätt användas såsom ett medel att bereda kommunerna inkomst. Jag tror icke, att sådant skall kunna förekommas. Den ärade talaren på skånebänken har varit så uppriktig, att han sagt sig anse just detta vara ändamålet med hela den föreslagna lagförändringen, och han torde icke vara ensam om den tanken, äfven bland dem som deltagit i förslaget utarbetande. Ty hvad vore eljest meningen med detsamma? Jag kan icke förstå, huru man kan vänta sig någon synnerlig verkan af de i fråga satta förändringarne till förekommande af den så kallade salningen. Mig vill det synas, som om man, antingen man köper sina 15 kannor bränvin hos en person, hvilken, såsom här är förslaget, fått kommunens tillstånd att sälja, eller hos en person, som enligt förut gällande bestämmelser varit dertill lagligen berättigad, i båda fallen lika väl kan efteråt i smärre partier dela bränvinet; och salningen kan sålunda hädanefter blifva verkställd lika lätt som förut. Jag kan således icke inse, hvori den stora verkan skulle ligga af de nya föreskrifter, som här blifvit i fråga satta. Ännu ett litet spörsmål ber jag att få ställa till Utskottets ledamöter. Skola äfven tillverkarne sjelfva förmenas att sälja sin vara i mindre parti än 100 kannor? Om den saken förekommer i lagförslaget intet ord till upplysning. Det torde dock vara ganska viktigt att deras ställning i detta afseende regleras. Om en sådan tillverkare finnes inom kommunen, skall han tilläfventyrs vara berättigad att genom de relationer, han möjligen kan ega, förskaffa sig en dylik uteslutande rätt eller monopol att försälja bränvin i mindre partier, som förslaget medgifver? Säkerligen skall han icke vara overksam för att söka bereda sig en sådan fördel. Jag vill icke tala om det myckna trasel i öfrigt, hvartill det här föreslagna stadgandet kan komma att gifva anledning, huru det t. ex. kunde hända, att en inflytelserik person inom en kommun ville försörja någon fattig släkting eller annan bekant genom att förskaffa honom rättighet till dylik rörelses idkande. Säkerligen skulle hvarjehanda enskilda bevekelsegrunder af sådant slag komma att göra sig gällande vid tillämpning af de nu i fråga satta bestämmelserna. Kommunen har visserligen redan inom vissa

gränser beskattningsrätt öfver sina medlemmar; men detta är en beskattningsrätt öfver kommunen sjelf i dess helhet och icke någon makt att särskildt beskatta den ene eller andra personen inom kommunen. Dertill kan dock detta förslag bereda möjlighet; och det vore efter min tanke mycket farligt att beträda en sådan väg, hvarigenom kommunen skulle kunna tillmäta sig dylika rättigheter öfver enskilde af sina medlemmar.

Man har här mycket talat om den så kallade salningen och det förderfliga inflytande, som detta missbruk skulle utöfva. Jag tror dock icke, det man kan påstå, att det är salningen, som endast och allenast eller ens i hufvudsakligaste mån befordrar det öfverklagade fylleriet; och äfven om man kunde förebygga densamma, så lär väl fylleriet icke derigenom blifva synnerligen minskadt. Det gifves i alla fall tillräckligt många tillfällen till utöfvandet af denna last. I allmänhet är det icke på landsbygden, som man får se det värsta fylleriet, utan i städerna. I den ort, der jag brukar tillbringa en del af min ledighet, har jag icke förnummit någonting, som kan sägas motsvara de svåra och fasansfulla bilder deraf, som man här upprullat. Jag vill hoppas, att man icke, för att göra taflan mera intressant, har pålagt skarpere färger, än som varit af omständigheterna egentligen påkallade. För min del tror jag att anledningen till de starka klagomålen från en del orter äro att söka mindre i de gällande föreskrifterna angående bränvinsförsäljningen, än i det sätt, hvarpå mångenstädes vissa näringsgrenar och industriföretag bedrivs, då man gör allting för att till sig locka arbetaren genom stora aflöningar, som för honom visserligen kunna inbringa en riklig inkomst, men dervid andra, för orten kanske fullt ut likaså lyckobringande och ändamålsenliga sysselsättningar blifva lidande.

En talare har här fäst utmärksamheten på, att den makt, som i Utskottets förslag blifvit i fråga satt att öfverlemnas åt kommunen, kunde vid dess tillämpning leda till ganska ledsamma konflikter till följd af de för närvarande gällande bestämmelserna om rösträtt inom kommunen. Detta är en anmärkning, som förtjenar att tagas under allvarligt öfvervägande; ty det vore dock väl mycket, om en sådan bestämmande rätt, som här är i fråga, tilläfventyrs skulle tillkomma en enda eller ett par personer inom kommunen, och sådant kan vid tilläfventyrs icke så få tillfällen inträffa. För min del tviflar jag på, att Utskottet lyckas på den här förebragta grunden bygga något antagligt förslag i förevarande ämne; och jag får därför förena mig med dem, som yrka afslag å det föredragna momentet, i hvad det tillstyrker förändringar i de nu gällande bestämmelserna om rättighet till försäljning af bränvin.

Herr Hammar: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid; men jag anser mig af de här gjorda anmärkningarna uppkallad att svara några ord. Man har frågat, huru Utskottet tänkt sig, att det framlagda förslaget skulle vara i stånd att förekomma den s. k. salningen. Härpå har redan Utskottets vice Ordförande afgifvit en tillfylllestgörande förklaring. Man bör göra skillnad på de olika sätt, hvarpå salning kan tillgå. Hvad Utskottet hufvudsakligen trott sig

kunna förebygga, det är det fördömliga missbruk deraf, då flere personer för tillfället slå sig tillsammans med en mängd små kärl och sedan köpa sitt bränvin så godt som hvar för sig, ehuru på en gång och så mycket att det sammanlagdt utgör femton kannor. Ett sådant missbruk tror jag skall kunna afväjas genom den makt Utskottet föreslagit att lägga i kommunens händer, hvarigenom rättighet att idka mindre partihandel med bränvin icke borde komma att öfverlemnas åt någon annan person, än den, till hvilken kommunen har det förtroende, att han icke skall befordra ett dylikt missbruk. — Den siste talaren anmärkte, att förslaget endast vore ett sätt att bereda kommunen inkomst. Det vore visserligen en möjlighet, att en eller annan kommun derigenom kunde beredas en förtäckt inkomst; men det är äfven öfverlemnadt åt kommunen att i viss mån bestämma angående utminuterings- och utskänkingsrättigheter, och hvad hindrar personer, som söka erhållande af sådana rättigheter, att på ett förtäckt sätt erbjuda kommunen någon slags inkomst äfven derigenom? — Samme talare har äfven framställt den frågan till Utskottets ledamöter, huruvida Utskottet tänkt sig att tillverkare af bränvin skulle vara förbjudne att idka mindre partihandel med samma vara. Utskottet har hvarken särskildt förbjudit eller tillåtit en tillverkare sådan handel; det är för honom som för andra beroende af, om han dertill erhållit tillåtelse. Tillverkning och försäljning af bränvin äro ju två skilda saker, och icke kan förvärfvad rättighet till det förra medföra äfven rätt till det sednare. Nu skulle försäljning till ett visst större quantum stå hvar man fritt, således äfven tillverkaren; men Utskottet har visst icke menat, att tillverkaren, på den grund att han egde rättighet att tillverka bränvin, äfven skulle hafva rätt att idka mindre partihandel dermed, hvilket vore alla personer i kommunen förbjudt, med mindre de dertill fått särskildt tillstånd. Utskottet har icke ansett, att en försäljningsrätt i mindre parti stode i något samband med bränvinsbrännarens tillverkningsrätt. I tillämpningen skulle det för öfrigt varit ganska kinkigt att hafva medgifvit något dylikt. Man skulle då ofta icke kunna veta, till hvilken man vid förekommande fall haft att vända sig. Det finnes ju bränneribolag, som bestå af 12–15 personer; och alla dessa äro naturligtvis tillverkare. Skulle nu hvar och en af dem på den grunden äfven ega rättighet att försälja bränvin i mindre partier, så skulle det utan tvifvel vid tillämpningen gifva anledning till mycket obehag och oreda. Det finnes äfven ett annat förhållande, som förtjenar att beaktas. Vår nuvarande lagstiftning tillåter en tillverkningsstid af endast 14 dagar; det kunde då hända, att flera personer anmälde sig att tillverka bränvin 14 dagar hvardera vid samma bränneri. Då skulle alla dessa, äfven om de voro bosatta inom olika kommuner, på grund af sin tillverkningsrätt äfven hafva rätt till försäljning i mindre partier. Det låter sig naturligen icke göra; och Utskottet har därför icke kunnat tillstyrka, att tillverkare af bränvin skulle på grund af sin tillverkningsrätt ega rätt till sådan mindre partihandel, som här är i fråga.

Jag tillåter mig att upprepa mitt förra yrkande om återremiss, på det Utskottet må vidtaga en förändring i sitt nu framlagda för-

slag i den syftning, som jag i mitt förra yttrande antydde, eller att icke kommunen, utan Konungens Befallningshafvande måtte erhålla rätten att i sista hand bestämma om meddelande af sådan tillåtelse, hvarom här är fråga.

Herr Hasselrot: Jag har icke något emot den delning af parti-handeln i större och mindre, som Utskottet föreslagit; men jag kan icke godkänna det sätt, Utskottet valt för att ordna denna handel, då Utskottet öfverlemnadt till kommunen att i sista hand bestämma icke blott om sådan handel skall inom kommunen finnas, utan äfven hvem som skall hafva rättighet till dess idkande. Jag anser väl, att kommunen bör hafva full rätt att frisäga sig från en sådan handel, att säga det kommunen icke vill hafva någon bränvinsförsäljning i mindre parti, likasom kommunen nu eger rätt att förklara, att han icke vill hafva någon minuthandel. En sådan rätt tror jag, att man bör lemna åt kommunen, men längre vill jag icke gå. Det är påtagligt, att den rätt, som man här ifrågasatt, icke är utan ganska stor betydelse, och att det blefve ett verkligt monopol, som kommunen skulle ega att utdela, utan några andra grunder än sitt eget godtycke. Följden deraf blefve, att vid hvarje dylikt tillfälle, en agitation och korruption skulle uppstå inom kommunen, hvaraf allt annat än lyckliga resultat skulle ävägabringas. Skulle bestämmanderätten åter öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande, vet jag icke heller hvilka grunder han skulle följa. Ty antingen skulle kommunens tillstyrkande i afseende på hvilka personer, som skulle erhålla denna försäljningsrätt, vara för honom bestämmande eller icke; i förra fallet finge han sålunda egentligen icke någon afgöranderätt, och i det senare skulle det blifva för honom lika svårt som för kommunen att finna de grunder, efter hvilka han borde bestämma sitt val. För min del tror jag, att Herr von Geijer haft fullt rätt deruti, att en afgift bör erläggas för erhållande af rätt att idka dylik bränvinshandel. Kommunen bör få afgöra om någon sådan försäljning må ega rum och på huru många ställen derefter försäljningsrättigheten genom auktion upplåtes åt den mestbudande. Detta är enligt min åsigt det riktigaste sättet att reglera frågan, och för att få denna åsigt tagen under öfvervägande inom Utskottet, anhåller jag att få förena mig med dem, som yrkat återremiss af det föreliggande momentet.

Grefve Mörner, Oskar: Jag kan icke neka, att det varit med en viss förvåning, jag åhört de talare, som efter mig haft ordet och yttrat sig för Utskottets förslag. Jag hade af dem förväntat några skarpa och vederläggande argumenter mot de inkast, jag tillåtmit mig göra mot förslaget; men jag får uppriktigt tillstå att, hvad verkliga skäl beträffar, har jag icke fått höra något enda. Jag har väl hört åtskilliga "jag tror", "jag förmodar", "jag anser", o. s. v., och dylika subjektiva skäl kunna visserligen vara rätt goda, men torde icke kunna i bevisningskraft mäta sig med objektiva.

Mot den anmärkning, jag gjorde derom att salning torde kunna gå för sig lika väl om bränvinsförsäljningen handhades af en dertill af kommunen utsedd person, har svarats, att salningen icke vore be-

roende af köparne allena, utan skedde lika ofta med säljarens goda minne, och att denne sistnämnde sålunda vore deri lika delaktig. För det första är detta en helt och hållet obestyrkt sats, och så länge den icke blifvit bevisad, vågar jag påstå, att den icke hvilat på någon sann och obestridlig grund; men, om jag också skulle antaga att den vore riktig, vill jag dock fråga huru salningen skulle genom de nu föreslagna stadgandena kunna förhindras. Ty huru hederlig och mån om att motverka salningen säljaren än må vara, kan han dock icke förhindra köparne att vara huru många som helst, endast en enda bland dem verkställer köpet, och han kan icke afordra denna något bevis eller betygande på heder och ära, att han icke derefter skall lemna ut det köpta åt andra. Dessutom låter det väl tänka sig, att dessa af kommunen antagna säljare icke alltid äro sådana dygdemönster; ty hvarföre åtaga de sig denna försäljning? Rörelsen kan icke i och för sig vara så intressant, att de öfvertaga den endast för nöjet att tillhandahålla människor bränvin, utan det sker naturligtvis för att på rörelsen bereda sig vinning. Hvad hafva vi väl då för anledning att antaga, att dessa säljare, mer än andra, skulle underlåta att på försäljningen göra sig hvad de kalla en lofflig handelsvinst. Och vi känna att hvad sådant angår samvetena tyvärr äro ganska rymliga. Det är bekant, huru engelsmännen under det sista kriget i Afrika icke skydde att tillföra negrerna kulor och krut och ansågo detta för ett fullt loffligt sätt att bereda sig handelsvinst. Lika väl kan man tänka sig, att dessa bränvinsförsäljare för sin vinnings skull skola se genom fingrarna med salningen och påstå, att de äro derom alldeles okunniga, och att de icke hafva någon del deri. Säkert är det för öfrigt, såsom jag redan sagt, och jag upprepar det ännu en gång, att de nämnde säljarna, äfven om de verkligen ville det, icke skulle vara i stånd till att förhindra salningen.

Jag frågar vidare, huru skulle det väl komma att gå till vid meddelandet af dessa försäljningsrättigheter, hvilka jag antager skulle blifva ganska vinstgifvande och såsom sådana begärliga, så att många komma att täfla om deras erhållande? Om Herrarne lefvat på landet och satt sig något in i kommunala förhållanden, så torde Herrarne nog hafva erfarit, hvilken mängd af intriger som röra sig inom kommunen och huru långt ifrån allting der afgöres såsom i en församling af dygdemönster. Menskliga passioner råda der som annorstädes, och egennyttan och nepotism göra sig der gällande i lika hög grad som på andra områden af den menskliga verksamheten. Ett stadgande, sådant som det här ifrågasatta, skulle endast blifva en ytterligare anledning till split mellan kommunens medlemmar, och det vore ingalunda gifvet, att det blefve den hedervärde och rättträdige medborgaren, som erhöle försäljningsrättigheten, utan lika ofta vore det att förvänta, att den mest slipade intrigören bland sökanderne blefve den lycklige. Jag hyser den åsigt, att man för kommunens bästa bör undvika att der utkasta detta Erisäpple, likasom man bör besinna sig väl, innan man genom utsträckning af kommunens rättigheter väcker fordringar och anspråk, hvilka man sedermera icke kan förqväfva eller med fog tillbakavisa, men som man kan motsätta sig, så länge

kommunens verksamhetskrets icke blifvit utvidgad utöfver den gräns, den rätteligen bör hafva.

Här har yrkats återremiss, och detta är ett ord, som alltid har sitt behag för många af Kammarens ledamöter; men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå att, efter hvad som blifvit i frågan yttradt, en återremiss otvifvelaktigt skulle komma att betyda, att Kammaren i principen gillade de föreslagna stadgandena och endast önskade den lilla förändringen deruti, att antagandet af de i fråga varande försäljarne skulle i sista hand öfverlemnas åt Konungens Befallningshafvande. Derigenom vore visserligen något vunnet, men dock icke tillräckligt, för att göra förslaget antagligt. För min del vill jag icke medverka till en lagstiftning, hvaraf jag icke inser, att någon nytta, men väl skada kan följa, och jag fortsätter derföre mitt yrkande att Kammaren, med godkännande af Utskottets hemställan i hvad den rörer afslag å de väckta motionerna, måtte i öfrigt afslå Utskottets förslag i denna punkt.

Herr von Stockenström: Jag ber endast att få lägga några ord till hvad här förut blifvit taladt i detta ämne, och jag skulle ej alls hafva bidragit till att förlänga diskussionen, om ej afslag blifvit yrkadt å Utskottets hemställan. Jag vill blott hafva lagt äfven mitt ord för att hos Kammaren anhålla, att Kammaren vill behjerta saken och lemna sitt bifall till denna sak, som påkallas af hela landet. Här har blifvit frågadt, om detta förslag skulle leda till målet, om det kunde hafva någon verklig nytta med sig, och man har anmärkt, att det väl måtte vara detsamma, om den som drifver parti-handel af 15 kannor tillsättes af kommun eller icke. Det är emellertid ej derpå vigten ligger, utan hvad som är af största vikt är, att kommunen, om förslaget antages, kan helt och hållet förbjuda sådan handel inom sitt område. En högt aktad talare har sagt, att de anmärkningar, som blifvit gjorda mot salningen, icke äro fullt grundade, och att taflan fått färger, som den ej borde hafva. Dessa färger äro dock hemtade från de klagomål mot missbruk af salningen, som framkommit riksdag efter riksdag, och som jag icke kan tro hafva varit alldeles osanna. En talare på östgötabanken har velat fästa uppmärksamheten derpå, att det skulle vara stridande mot handelsrättens fordringar att stadga om en särskild partihandel, sådan som nu blifvit föreslagen. Jag kan ej finna, att det är oegentligare att göra en sådan förändring, än det förut var att fördela bränvinshandeln i de tre skilda slag, hvori den nu är delad, parti-, minut- och utskänkning. Jag skall ej längre uppehålla Kammaren, utan anhåller endast om bifall till Utskottets förslag, dervid jag dock får säga, att jag för min del icke vill motsätta mig en återremiss.

Herr Ribbing: Då det för närvarande ligger i kommunens hand att bestämma, om den inom sina gränser vill hafva någon utskänkning eller utminuteringsförsäljning af bränvin, så kan jag för min del icke fatta att det skulle vara så farligt att låta den jemväl bestämma, huruvida den inom sig vill hafva en mindre partihandel med bränvin. Jag tror dock icke att denna bestämmelse på något sätt före-

kommer salning, såsom det af några talare här blifvit påpekadt, den lär väl kunna försiggå lika väl hädanefter som hittills, lika väl med sådana bestämmelser om en mindre partihandel som under nu varande förhållanden. Man har frågat hvad verkan denna lag skulle kunna medföra? Jo, det står just i första paragrafen, der det heter, att ingen skall få försälja bränvin till mindre belopp än 100 kannor annat än den, som förvärfvat sig rätt till mindre partihandeln. Om nu kommuner, såsom väl på många ställen kommer att ske, vägrar tillstånd till sådan mindre partihandel, så är ju kommunen befriad från all handel med bränvin i mindre quantitet än 100 kannor; det är det som jag tror skulle blifva den bästa fördelen af förslaget. För min del tror jag dock icke att det är skäl att ingå på förslaget just därför att detta belopp af 100 kannor är så högt; derigenom att det är så högt, komma kommunerna sannolikt att oftare anse sig böra bevilja den mindre partihandeln af 15 kannor än som eljest skulle komma i fråga och sålunda den privilegierade bränvinshandeln komma att utsträckas vidare än som under nu varande förhållanden är fallet. Jag tror således icke att förslaget i sin helhet kan komma att verka välgörande, utan förenar jag mig därför med dem som yrka afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Nordenfelt, Leonard Magnus: Då en talare på östgötabänken begärt bevis på att säljaren i allmänhet biträder vid salningen, så vill jag uppträda såsom vittne. Jag har vid flera jernvägsanläggningar haft rikt tillfälle att observera detta förhållande; det går nästan alltid så till, att säljaren förskaffar sig en bulvan, eller kommissionär, hvilken emottager kärnen från dem som önska köpa i minut och sedan köper femton kannor, af hvilka han sjelf behåller något och delar ut resten, stundom en del, till säljaren. På så sätt uppkommer en fullständig krogrörelse; lyckas man utrota en dylik, uppstår genast en annan. Det är därför af stor vigt åt hvem det uppdrages att försälja i så liten quantitet som 15 kannor. Erfarenheten i afseende å försäljningen af öl och andra drycker visar bestämdt, att det verkar mycket godt, när Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelar sådant tillstånd endast tillsvidare och så länge den sökande befinnes lämplig. När eller om han icke vidare befinnes lämplig att afstyra oordningar, anmäles det att han icke duger att förestå en dylik försäljning, rättigheten indrages och en annan får den i stället. Då det sålunda är af största vigt hvem som får försälja smärre partier, tror jag att något derom bör förordnas. I likhet med flere föregående talare, tror jag icke, att kommunen är lämplig att afgöra i sådana mål, emedan en mängd sidoinflytanden kunna göra sig gällande vid dess beslut, utan anser jag Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vara rätta auktoriteten. Jag förenar mig med dem som yrkat återremiss.

Herr Frisk: Af alla förslag, som af Utskottet i detta betänkande blifvit framställda, anser jag för min del Utskottets i nu föredragna punkt vara det bästa, hvilket jag ock derföre lemnar mitt fulla godkännande. Lemnar man den ifrågavarande bestämmelserätten till

kommunerna, så kan man vara temligen säker om att de endast utse ordentliga försäljningsmän; sådana som ej anses passande få icke något tillstånd att idka försäljning. Jag tillstyrker därför bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, dels återremiss deraf och dels af Grefve *Mörner*, *Oscar*, att Kammaren, med godkännande af Utskottets hemställan i fråga om Herrar *Ekmans*, *Westerdals m. fl:s* samt *J. Anderssons* motioner, skulle afslå hvad Utskottet i öfrigt föreslagit.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svaradas många nej jemte några ja, sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte några nej, och slutligen proposition på Grefve *Mörners* yrkande, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja; hvaruppå och efter det proposition på återremiss af punkten förnyats samt med många ja jemte några nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

7:de punkten.

Bifölls.

8:de punkten.

Herr *Bennich*: Sedan Kammaren beslutat återremittera 6:te punkten, får jag hemställa att denna 8:de punkt också måtte till Utskottet återförvisas, på det paragraferna må få den förändrade lydelse, som i följd af återremissen kan ifrågakomma.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

9:de punkten.

Herr *Bennich*: Äfven på denna punkt anhåller jag att Kammaren måtte meddela beslut om återremiss.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

10:de punkten.

Herr *von Koch*: Jag vill blott anmärka, att Utskottets recit och skäl ej fullt öfverensstämma med verkliga förhållandet. Det säges nemligen att 1872 års riksdag beslutit förändring i § 12, och att lagen i full öfverensstämmelse dermed blifvit ändrad, men det är icke enligt med förhållandet. Kongl. Maj:t tillade nemligen en mycket viktig

viktig sak då mellan orden *gästgifveri* och *besörjer* insköts "sjelf eller genom annan behörig person". Derigenom har en hel mängd gästgifverier fått bibehålla sin utskänkingsrätt, som de annars icke kunnat hafva qvar. Jag anmärker detta endast på det Utskottet en annan gång måtte citera något mera noggrannt; i sjelfva saken har jag ej något yrkande att framställa.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

11:te punkten.

Herr Sundell: Jag medgifver visserligen att det nu bestämda kannetalet är för lågt, och jag vill ej heller motsätta mig den af Utskottet föreslagna förhöjningen i kannetalet, men jag erinrar derom att i § 23, i hvilken Utskottet ej föreslagit någon ändring, är stadgadt, att vid läger, eller der trupp eljest är för flere dagar samman dragen, vid helsobrunn eller badort, på passagerarefartyg, eller der värdshusrörelse af annan anledning kan komma i fråga att endast under någon del af året utöfvas, får afgiften ej understiga det belopp, som för den ifrågavarande tiden svarar mot den minsta afgift, som bör för år utgå. Detta skulle dock med den förändring, som för § 17 nu föreslagits, möjligen på ett eller annat ställe, en eller annan ort blifva väl hårdt; och jag hemställer derföre om återremiss jenväl af 11:te punkten, på det Utskottet måtte taga under öfvervägande, huruvida icke någon förändring äfven bör ske i § 23.

Herr Bennich: Jag kan icke på något sätt finna att den af den siste talaren anförda omständigheten, att 23 § lemnats oförändrad, bör föranleda en återremiss af denna punkt, ty det är ju gifvet att, om man stadgar ett förändradt minimum, såsom i denna punkt föreslagits, så komma de som idka utskänkning under någon mindre del af året att få sin qvot deri, och någon förändring i detta hänseende har Utskottet icke haft någon anledning att föreslå, lika så litet som den siste talaren vidare har någon motionsrätt i samma ämne.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; gjordes proposition på bifall till punkten och besvarades med ja.

12:te punkten.

Herr Bennich: Jag anhåller om återremiss af förevarande punkt i sammanhang med Kammarrens redan fattade beslut om återremiss af sjette punkten.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten återförvisades.

Den 25 April, e. m.

Den vidare föredragningen af betänkandet uppskötts härefter till nästa sammanträde.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att de i dag för andra gången bordlagda målen skulle uppföras sist å föredragningslistan till nästa sammanträde; hvilket bifölls.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.
